

3) (krigsk.) *D. ett batteri*, afläcka ett dolt batteri och låta det spela. — *Demaskerande*, n. 4. o. *Demaskering*, f. 2.

DEMENTI, demantig, f. 3. (fr. *Démentie*) Beskyllning för eller besidande med osanning. *Gifva d.*, bestå med lögn, göra någon till ljugare.

DEHIBASTION, -- basstion, m. 3. (fr.; fortif.) Bastion, som blott har en flank och en fas.

DEMI-GORGE, -- gårssch, m. 3. (fr.; fortif.) En bastions halva gorge-linie.

DEMI-LUN, demily n, m. 3. (fortif.) Verk, som lägges framför kurtinen. Kallas äfven *Ravelin*. Skrifves äfv. efter franskan *Demi-lune*.

DEMI-TEINTE, demitäng, f. 3. (fr.; mål.) 1) Halfskuggning. — 2) Mellanfärg.

DEMOISELLE, demoasill, f. 3. Se *Hansell*.

DEMOKRAT, -- ät, m. 3. (från grekiskan) Anhångare af demokratien ell. folkväldet. [— crat.]

DEMOKRATI, -- ti, f. 3. (från grekiskan) Regeringsätt, då samtliga statsborgare, hvilka genom naturlig eller positiv lag äro dertill berättigade, utan något förreträde på grund af börd, embete eller rikedom, anfinnas omedelbart (d. v. s. genom samfällt beslut af alla), eller medelbarligen (d. v. s. genom ombud, fullmäktige, representanter) deltaga i statens styrelse. Folkvalde, Folkregering. [— crat., — cratie.]

DEMOKRATISERA, v. n. 1. (föga brukl.) Hysa demokratiska åsigt, gynna demokratiskt regeringsätt. [— crat —.]

DEMOKRATISK, a. 2. Som tillhör, har afseende på eller gynnar folkvalde. *D-a idéer, läror, grundsatser, sträfvanen*. [— crat —.]

DEMOLERA, v. a. 1. (fr. *Démolir*) Nedrivna, förstöra, rasera (hus, fästningsverk, o. s. v.). — *Demolerande*, n. 4. o. *Demolering*, f. 2.

DEMONSTRATION, demånstratschön, f. 3. 1) Klar och övertygande bevisning. — 2) (krigsk.) a) Lätsad trupprörelse, till fiendens förvillande. — b) Krigsröstningar, för att dermed hota och skrämman en annan makt. — 3) (lg.) Lätsad åtgärd, förklaring, o. s. v., till någons förvillande i afseende på ens verkliga tänkesätt, afsigt.

DEMONSTRATIV, demånstrativ, a. 2. 1) Bevisande, bindande, övertygande. — 2) (gram.) Utmärkande, anvisande. *D-t pronomen*, som anvisar och liksom utpekar den person eller sak, hvars ställe det företräder, t. ex. *den, det, denne, detta*. *D. artikel*, pronomen *Den* framför maskulin och feminin, *Det* framför neuter i singular, och *De* framför alla tre genera i plural, t. ex.: *Den konung, som . . . , de män, som . . . , den sanna lyckan, den goda människans, det vackra värdet*.

DEMONSTRATOR, demånsträtör, m. 3. (uttalas i plur. — törär) (lat.) Lärare vid ett universitet, i botanik, anatomi, fysik, m. m. *Botanices d.*

DEMONSTRERA, demånstrera, v. a. 1. Bevisa, göra åskådligt. — *Demonstrerande*, n. 4. o. *Demonstrering*, f. 2.

DEMONTERA, demånstera, v. a. 1. (fr. *Démontér*) 1) Söndertaga, taga ur sin infattning. *D. ett gevär, en ädelsten*. *D. ett instrument*, afstränga det. — 2) (krigst.) a) Låta (ett kavaleri) sitta af. — b) *D. en kanon*, taga den ur lavetten; äfv. göra den obrukbar. *D. ett batteri*, göra det obrukbart, genom lavetternas sönderskjutning, tysta det. — *Demonterande*, n. 4. o. *Demontering*, f. 2.

DEMORALISATION, --- tschön, f. 3. 1) Sedefördert. — 2) Förlust af moralisk kraft,

nedslagenhet, modfärdhet. Brukas i denna bem. helst om trupper i fält.

DEMORALISERA, v. a. 1. 1) Förderfva till seder. *D. ett folk*. — 2) Betaga moralisk kraft, göra modfärd. Såges i denna bem. mest om trupper i fält. *D. en armé*. *Trupperna drö d-de*. — *Demoraliserande*, n. 4. o. *Demoralisering*, f. 2.

DEMOTHENISK, demästénisk, a. 2. (litter.) *D. vältalighet*, liknande den, som utmärkte den berömda grekiska vältalaren Demosthenes.

DEN, m. o. f. **DET**, n. sing., **DE**, pl. I. Demonstrativ artikel, som nyttjas, för att visa eller liksom utpeka person eller ting, samt sättas så väl före substantiver, som före adjektiver och partierper, t. ex.: *Den människa är lycklig, som undgår förtal*. *Den sanna lyckan*. *Det öfverder, som då utbröt*. *De män, som gagnat världen, hafva ofta rönt kennes otack*. *Det goda, sköna och sanna*. *Det troende hjertat*. — *Anm.* Artiklen *Den* skiljes derigenom ifrån pronomen *Den*, att han: a) aldrig är utan nomen, och b) undergår ingen förändring i kasus.

DEN, m. o. f. **DET**, n. II. (genit. *Dess*, *Dens*; plur. nom. *De*; genit. *Deras*; ackus. *Dem*) Demonstrativt pronomen (se *Demonstrativ*). *Den är olycklig, som icke har ett lugnt samvete*. *Den, som tiger, han samtycker*. *Den, som vore rik! Min största sorg är den, att jag är aflägsnad ifrån dig*. *Det går icke an*. *Tig med det*. *Dens namn må evigt märker gömma, som, född i Sverige, vägar glömma sig vara född att lefva fri*. Jfr. *Anm.* under föreg. ord. — I dagligt tal och i lägre stil brukas: *Den här, Det här*, om ett närmare föremål; *Den der, Det der*, om ett aflägsnare, t. ex.: *Jag vill icke hafva den här boken, utan den der*. *De här äplena äro bättre än de der*. I st. *f. den der, det der*, brukas stundom blott *der, t. ex.: Tag hit boken der*. — *Den här, Det här, och Den der, Det der*, nyttjas äfv. ofta i stället för *Denne, Denna, Delta*, t. ex.: *I den här saken gör jag, hur jag vill*. *Det här målet är kinkigt ell. det här är ett kinkigt mål*. *Den der saken förefaller litet misstänkt*. *Det der budet tycker jag icke om*. *Det här duger icke*. *Det der kan du ha rätt uti*. — Såges äfv. stundom, då man vill utmärka någon eller något, som är allmänt bekant, t. ex.: *Se, nu kommer den der token S*. — *Den der, Det der*, brukas äfv. någon gång, isynnerhet för omväxling skull, i stället för pron. rel. *Som, Hvilken*, t. ex.: *En man, den der såsom han är fattig, bör hålla sig på mattan*. Är dock numera föråldrad och nyttjas sällan så. — *Det såges understundom*, för att hänvisa till en hel föregående sats, och för att gifva mer eftertryck åt meningen, t. ex.: *Han tog till fötterna, och det (gjorde han, näml. tog till fötterna) med sådan hast, att . . .* — *Den och den utmärker*: a) Något visst namn, som dock ej uppgifves, t. ex.: *Han bor i den och den staden*. *Jag är den och den*. — b) Vissa förhållanden, vilkor, omständigheter, hvilka ej närmare omförmälas, t. ex.: *På de och de villkoren*. *Af det och det skälet*. — c) Såges i dagligt tal och i den lägre stilen, i stället för *Den onde, Hinn, Djefvulen*, då man vill yttra en lindrigare, finare, mera hyfsad svordom, t. ex.: *Det vore väl den och den, om jag icke skall få dig att tuga! Ta mig den och den! Jag önskar honom för den och den i våld!* —

Den eller den, hvilken som helst, t. ex.: *Det kan ingen säga, hvarken den eller den*.

DEN, III. Brukas ofta, både i tal och skrift, i stället för *Honom, Henne*, isynnerhet när deri med hänsyn tas på ett nomen af ivetydigt kön (communis generis), t. ex.: *Hvar är halten? den (honom) här jag sålt*. *Se der en god bok; läs (honom) den*. *Hvad tycker du om hennes vård? Den finner jag ganska vacker*.

DEN, DET, **DEM**, **IV**. egentl. demonstrativt pronomen, brukas stundom i stället för dativ och akkusativ af *Hvilken, Hvilket, Hvilka*, t. ex.: *En man, den ni väl känner, den alla bevisa*. *En man, den ni väl känner, den alla bevisa*. *En man, den ni väl känner, den alla bevisa*. *Perakning*. *Ellt förhållande, det alla känna*. *Personer, dem alla människor hata*. *Vänner, dem jag skänker hela min tillgifvenhet*.

DENAR, -är, m. 3. Ett slags mindre mynt hos Romarne. Denarius.

DENDRIT, dändrit, m. 3. (mineral.) Stenart med träd- eller växtlika figurer på ytan.

DENIGRATION, --- tschön, f. 3. (bildadt efter det franska *Dénigrement*; föga brukl.) Svärta, förtal.

DENIGRERA, v. a. 1. (fr. *Dénigrer*) Svärta, förtala. — Föga brukl.

DENNE, m. **DENNA**, m. o. f. **DETTA**, n. (genit. *Dennes, Dennas, Dettas*; pl. nomin. *Dessa, m., Dessa, m., f. o. n.*; genit. *Desses, m., Dessas, m., f. o. n.*; ackus. *Dessa*) Demonstrativt pronomen, som utmärker ett föremål bestämdare och liksom närmare, än *Den* (se d. o. II). *Denne man är känd för sin ärlighet*. *Denna gången lyckades han icke*. *Det var på denna tid och ibland dessa folk, som utgången af ett krig merendels berodde af en seger*. *Delta folk, så sländaktigt i motgången*. *Den 2-dra dennes* (förkortas vanligtvis till: *D. 2 ds*), den andra dagen i denna månad. — *Syn.* Den här, ifrågasvarande.

DENSAMME, m. **DENSAMMA**, m. o. f. **DETSAMMA**, n. Demonstrativt pronomen. Se *Samma*.

DENSITET, dännstet, f. 3. (vetensk.) Tåhet.

DENTAL, dännät, a. 2. (vetensk.) Till tänderna hörande. *D---bokstaf*, sådan, vid hvars uttalande tungan rör vid tänderna. Tandbokstaf.

DENTIST, dännst, m. 3. Tandläkare.

DEPARTEMENT, departemång, n. 3. (fr.) 1) (egentl.) En saks fördelning emellan flera, eller en viss afdelning inom en större krets af föremål. — 2) (i svenska statsförvaltningen) Särskilt fördelning af riksständerna i och för deras fördragning. Statsråds-departementerna äro sju: Utrikes-, Justice-, Civil-, Finans-, Landförsvars-, Sjöförsvars- och Ekklesiastik-departementet. — 3) (lg. fam.) Hvad som tillhör ens ätgärd ell. befattning. *Denna sak hörer icke till mitt d.*, till min befattning. — 3) Visst distrikt i Frankrike, efter den år 1791 gjorda nyare indelningen af dess område. *D-et Seine-et-Loire*. *Seine-et-el*. — En och annan har börjat skriva *Departemang*.

DEPARTEMENTAL, --- mangtäl, äfven --- mäntäl, a. 2. 1) Som har afseende på indelning i departement (hem. 1) eller tillhör ett departement (hem. 2). *D---styrelse, förvaltning*. — 2) Som tillhör eller angår departementerna i Frankrike (se *Departement*, 3) eller deras styrelse, o. s. v.

DEPARTEMENTS-CHEF, departemångschef, m. 3. (i Sverige) Hvarje ledamot af statsrådet, som står i spetsen för något departement (hem. 2). Svarar emot en styrande minister i flera andra länder.

DEPENDERA, depånngdera, v. o. 1. (fr. *Dépendre*) Berö, stå under ens lydnad.

DEPENSE, depånngs, m. 3. (fr.) Kostnad, utgift.

DEPENSA, depånngsra, v. n. 1. (fr. *Dépenses*) 1) Utgiftva (penningar), kostat ut. — 2) Förlösa. — *Depenserande*, n. 4.

DEPESCH, -påsch, m. 3. (fr. *Dépêche*) 1) Skrifvelse i statsänder, som bör skrydsamt besörjas. — 2) Papper af vikt, som befordras med kurir. [*Depesche*.]

DEPHLOGISTICERA, deflajstisitera, v. a. 1. (gam. kem.) Beröfva en kropp dess phlogiston (se d. o.).

DEPLACERA, v. a. 1. (fr. *Déplacer*) 1) Sätta på annat ställe, flytta något ifrån dess plats, rubba. — 2) Uttränga någon ifrån dess plats eller syssla. — *Deplacerande*, n. 4. o. *Deplacering*, f. 2.

DEPLOJERA, deplojera, v. n. 1. (om trupper) Förändra sin ställning ifrån kolonn till linie, marschera upp i linie. — *Deplojerande*, n. 4. o. *Deplojerung*, f. 2. [*Deplojera*.]

DEPONENS, depånngs, n. 5. pl. — *nentier* (nåntsiär). (lat.; gram.) *Verbum d. ell. blott d.*, sådant verb, som har passiv form, men icke passiv betydelse.

DEPONERA, v. a. 1. (jur.) Anförtro, lemna, nedsätta i förvar. Såges isynnerhet om penningar. — *Deponerande*, n. 4. o. *Deponering*, f. 2.

DEPORTATION, depårtatschön, f. 3. Landsförvisning till någon bestämd ort, helst en aflägsn koloni eller närbelägen ö.

DEPORTERA, v. a. 1. Landsförvisa till bestämd ort. Jfr. *Deportation*. — *Deporterande*, n. 4. o. *Deportering*, f. 2.

DEPOSITION, --- tschön, f. 3. (jur.) 1) Nedsättande i förvar. Brukas helst om penningar. — 2) I förvar nedsatta penningar.

DEPOSITIONS-ATTEST, --- tschönstätt, m. 3. Betyg af vederbörande myndighet, att penningar blifvit deponerade.

DEPOSITOBANK, depositobångk, m. 3. Bankinrättning, hvarest förädrer af ädla metaller nedläggas, myntade eller omyntade, hvaremot banken derå utändigvar qvittenser eller gifver kredit på sina böcker, i hvilket sednare fall den kallas Girobank.

DEPOSITUM, depositumm, n. pl. — *sita*. (lat.) Anförtrodt, i förvar insatt, nedsatt gods. Kallas i gammal svensk lagstil Inlagså.

DEPOSITAR, --- är, m. 3. Person, som emottager eller emottagit något i förvar.

DEPOSSEDERA, depåsедера, v. a. 1. (fr. *Déposséder*) Drifva från besittningen af något, afhända. — *Deposederande*, n. 4.

DEPOT, depå, m. 3. (fr.) 1) Nedsatt eller anförtrodt gods. — 2) Nederlag (af varor eller krigsförnödenheter). — 3) Förvaringsställe, försämringsplats, magasin. — 4) Ställe, der efterlemnade soldater af ett regemente, eller rekryter, äro förlagde; äfv. sjelfva manskapet.

DEPRAVATION, --- tschön, f. 3. 1) Förskämning, försämring. — 2) Sedefördert.

DEPRÄVERA, v. a. 1. Förskämma, förderfva, försämr. — *Depraverande*, n. 4. o. *Depravering*, f. 2.

DEPRESSION, deprässchön, f. 3. (vetensk.) Nedtrykning, nedplattning.

DEPRIMERA, v. a. 1. (vetensk.) Nedtrycka, nedplatta. — *Deprimerande*, n. 4. o. *Deprimering*, f. 2.

DEPUTATION, --- tshón, f. 3. 1) Beskickning af ombud ifrån lägre till högre, eller ifrån lika till lika, för att öfverbringa en föreställning, en ansökan, en bön, en lyckönskan, o. s. v. — 2) Medlemmarne af en sådan beskickning.

DEPUTERA, v. a. 1. Afskicka eller förordna ombud. Jfr. *Deputation*.

DEPUTERAD, s. m. pl. — *rade*. Egentl. part. pass. af verbet *Deputera*. 1) Ombud, sändebud. Jfr. *Deputation*. — 2) Riksdagsfullmäktig, ombud ifrån en ort till riksdag, riksmöte, riksförsamling.

DEPUTERADE-KÄMMARE, m. 2. o. 3. pl. — *kamrar* o. — *kammare*. (hist.) Så kallades, under restaurationen, andra kammaren i franska parlamentet.

DER, där, adv. 1) (demonstrativt) På det stället. *Det var d. han kröntes. Han bor d. D. kännes det onda. D. kommer han. Hvem d.?* Hvem är det? — *Syn.* Derstädes. — 2) (relativt) På hvilket ställe. *Huset, der jag bor. Han börjar, d. han borde sluta.* — *Syn.* Hvarst, Hvar. — 3) Vid den punkten, vid det stället (i tal, skrift, o. s. v.), vid den saken, den frågan. *Läs icke längre; d. skall ni slanna. Stanna, håll d.!* D. få vi en svår fråga att undersöka. — 4) Den der, Det der, se *Den*, *It*. — 5) Brukas i förbindelse med åtskilliga ordtyper, antingen i fysisk eller moralisk mening, och dels afskildt, dels sammansättningsvis. *Här och d., d. och hvar, se Här. D. borta, borta på det stället. D. bredvid, d. invid, d. förbi, bredvid det stället, o. s. v. D. inne, d. inuti, d. inifrån, d. innanför, d. nere, d. nerifrån, d. uppe, d. utanför, d. ute, inne på det stället, inuti det stället, o. s. v. Sammansättningarna: Deraf, Deran, Derefter, m. fl., ses här nedanför. — 6) Nyttjas ofta i förbindelse med imperativet af verbet *Se*, för att utmärka något, som i samma ögonblick tilldrager sig, och väcka andras uppmärksamhet, eller för att gifva mer uttryck åt meningen. *Se d. kommer han nu! Se d. ha vi honom! Se d. är det! Se d., tag. D. ha vi ägget!* (se under *Ägg*). *D. ha vi honom nu igen!* han är nu åter framme, har upprepat, förnyat detsamma, kommer i samma ärende, med samma anhållan (såges både på allvar och skämt, både om godt och ondt). [Där.]*

DERAF, därav o. därav, adv. 1) Af den, det, detta, af dem, dessa. Såges både i fysisk och moralisk mening. *Här fns lärta, syltpäron, ser jag; gif mig litet d. Det blir d. slutligen en vana. Det blir intet d. Jag gör d. ingen hemlighet. Det kommer d., all . . . . Hvad vill ni d. sluta?* — *Afv.* Derutaf. — 2) Se *Hvaraf*. — *Konj.* D. att . . . , se *Derföre* att, t. ex.: *D. att jag varit sjuk, har jag nu så många efterliggande göromål.*

Anm. Utalats *därav* i slutet af en sats, en mening, eljest *därav*.

DERAN, därän, adv. (i förtroligt tal, hvardagspråk och skämtvis) 1) Utmärker ett tillstånd, vanligtvis ett svårt, medosamt, brydsamt, bekymmersamt. *Vara illa d., vara i en svår, ledsam ställning.* (Iron.) *Nu är han väl d. i sina af-färer!* nu är han illa fast, illa utkommen! — *Syn.* Fast, Utsatt, Utkommen, Ute, Kommen, Bekyttad. — 2) Brukas, för att beteckna en persons förflyttning i ett ledsamt, obehagligt, svårt, brydsamt läge, eller något företag, försök, göromål o. s. v., det man vill att en annan skall göra. *Han vill icke d. Man måste väl d. då, eftersom intet*

annat hjälper. *Han skall i dansen d., slipper icke undan, måste fram på styfva linan.*

DERÄNGERÅ, deränngeså, v. a. 1. (fr. *Déranger*) Bringa i oordning, rubba, störa.

DERAS, genit. af *De*.

DERB, därb, a. 2. (tyiskt ord; mineral.) Så kallas de mineraler, hvilka, med regellös form, hafva ungefär lika utsträckning å alla sidor, och ej äro mindre än en fjerdedels tun.

DEREFTER, däräfter o. däräfr, adv. 1) Efter honom, henne, det, detta, dem, dessa. Betecknar: a) Ordning, följd af personer eller saker, både i fråga om rörelse och tillstånd. *Först gick bruden, och d. kom brudgummen. Först i sorgledet gick yngsta sonen, och d. kommo de andra. Först kommo drabanterna och d. pagerne. Först kom soppan, d. de andra rättarna. Främst sulto kungen och dröaktigen, d. de öfrige kongliga.* — *Syn.* Derpå, Sedan. — b) Följd i tid: Efter den tiden, händelsen. *D. hördes han aldrig mer af. Dagen d., några dagar d. Natten, aftonen, året d. Först kommo de i träta och d. i slagsmål.* — *Syn.* Derpå, Sedan. — c) Enlighet, öfverensstämmelse, likhet. *Rätta dig d. Jag har erhållit förhållningsorder och skall handla d. Sök att bilda dig d.* — d) Åtra; föremål för tanken. *Blott d. sträfvar han. Penningar, rikedom, endast d. har han begär. Han frågar ej d.* — e) Verkan. *Han har märke d.* — *Syn.* Derat. — f) Förhållande, män, proportion. *Läta arbetet blifva måttstock och d. beräkna betalningen. Han har ingenting gjort; han skall och få betalt d. Mottagandet var dåligt och måltiden d.* — Brukas ofta i förtroligt ton och hvardagspråk, i samma betydelse som: *Dåligt, t. ex.: Varan är icke dyr, men också d.* — 2) Se *Hvarefter*.

Anm. Utalats *däräfr* i slutet af en sats eller mening, eljest *däräfr*.

DEREGLERAD, -- glö-, a. 1. (fr. *Déréglé*) Oordentlig, utsväfvande.

DEREMELLAN, därremellann o. därremellann, adv. Emellan dem, dessa. 1) Brukas i fråga om: a) Rum. *Han ämnar resa från Paris till Lyon; d. är jernväg.* — b) Tid. *D. (emellan dessa epoker, händelser) var det lugnt i landet.* — c) Förhållanden, omständigheter. *D. är den skilnaden, att . . . Hvarken hårdt eller mjukt, det är d., midt emellan, litet af hvarje, hvarken det ena eller det andra.* — 2) Se *Hvaremellan*. Anm. Utalats *däremellann* i slutet af en sats eller mening, eljest *däremellann*.

DEREMOT, därömot o. därömot, adv. 1) Emot den, det, detta. *Det är en förfärlig sjukdom; ingenting hjälper d. Jag har d. ingenting att säga, jag har ingenting d. Man vet, hvad d. kan anföras. Vara, sätta sig d.* — 2) I förhållande dertill, i jemförelse dermed. *Detta hus är ganska vackert; alla de öfriga äro d. ett intet.* — 3) I utbytte. *Jag afsat d. honom min häst; han gaf mig d. en ojesfärgsmåning af Titien.* — 4) Till vedergrällning, som ersättning. *Gör mig denna tjänst: jag skall d. göra dig en annan tillbaka. Han hade fått en klen middag, men fick d. en ypperlig aftonmåltid.* — 5) *D.* brukas, för att uttrycka motsats till en föregående mening. *Han tror, att det skall lyckas; jag d. tror motsatsen. Hon är mycket vacker; d. har hennes syster mer förstånd.* — 6) Se *Hvaremot*.

Anm. Utalats *däremot* i slutet af en sats eller mening, eljest *däremot*.

DEREST, däräst o. däräst, konj. Om, så framt. Brukas isynnerhet i rättgångs- och embetsmannastil, samt då meningen innefattar något hotande, t. ex.: *D. du understår dig att göra det, så blir du straffad.* — *Syn.* Se *Om*.

DERFÖR, däröf, o. däröf, adv. 1) För den, det, detta, dem, dessa. *Han har sålt sin frukt, sitt vin, sina kåkrötter; huru mycket har han fått d.? Jag ville ej ge en styffer d. Är det tacken d.? Jag har ofsyd d. D. råds jag icke. Ni håller honom för rik, men jag anser honom icke d. Jag rår icke d. Utan att d. upphöva, utan att ändock u. Han ser mig just d. ut, just sådan ut. Han blir ej d. lyckligare, ej derigenom, på det sättet l. — 2) Deremot. *Ingenting hjälper d.* — 3) Se *Hvarför*.*

Anm. Utalats *däröf* i slutet af en sats eller mening, eljest *däröf*.

DERFÖRE, däröföre, konj. 1) För den orsaken. *Jag tänker, och d. är jag till. Han har dålig lön; d. vill han söka sig en bättre plats. Han är er far, och d. är ni skyldig honom vördnad. Han är sjuk; d. kom han icke. Han var icke hemma; d. kunde jag ej lemna brevet. Det är d. som det skett.* — *Syn.* Fördens skull, För den orsaken, Af det skälet, Till följje deraf, På grund deraf, Alltså, Således, Så, Förtly. — 2) *D.* att, för den orsaken att, emedan. *Om han varit, är det d. att . . . .* *Icke d. att jag är rädd.* — *Syn.* Se *Emedan*. — 3) Se *Hvaröföre*.

DERFÖRUTOM, däröförutämm, adv. Se *Dessutom* och *Hvarförutom*.

DERHOS, därhös, adv. Se *Derjemte*.

DERHÄN, därhän, adv. 1) Dertill, till den punkten. *Alla hans planer syfta d. D. har jag aldrig kunnat bringa det. Det har kommit ända d., att man fruktar det värsta. Ända d. har det kommit — 2) Lemna d., ej vilja afgöra, t. ex.: *Jag lemna d., huruvida det är sant; om det är säkrast, lemna jag d. Det står d., om frågan någonsin går igenom, det är tvifvelaktigt om &c.**

DERI, se *Deruti*.

DERIBLAND, därilbland o. därilbland, adv. 1) Ibland dem, dessa. *Jag har sett dessa tafflor; d. äro många medelmåttiga.* — *Syn.* Deruti, Derunder (inbegripen, o. s. v.). — 2) Se *Hvaribland*.

Anm. Utalats *därilbland* i slutet af en sats eller mening, eljest *därilbland*.

DERIFRÅN, därifrån o. därifrån, adv. Från den, det, dem, dessa. 1) (i fråga om ort och rum) Från den orten, det stället. *Kommer ni från Berlin? ja, jag kommer d. D. till floden är det blott hundra steg. Två mil d. Han är aldrig d., han är beständigt der. Han kom d. med blott öga, han fick vid det tillfället b. ö.* — 2) Brukas, för att utmärka: a) Skiljande, af-söndring, befrielse, afdrag. *Det var en olycklig fördom; nu har man ändligen kommit d. En kinkig sak! nu äro vi ändtligen d. Han befriade sig d. Se här tio riksdaler; drag två d.* — 2) Se *Hvarifrån*.

Anm. Utalats *därifrån* i slutet af en sats eller mening, eljest *därifrån*.

DERIGENOM, därigenom, adv. Genom den, det, dem, dessa. 1) (i fråga om ort och rum) Genom det stället. *Vägen går d.* — 2) Genom detta medel, på det sättet. *D. skall han uppnå sitt mål. Han blir d. blott ännu mer upprettad.* — Brukas stundom med ett verb i preteritum

såsom ett slags gerundium, t. ex.: *D. att han arbetat dag och natt, har han uppnått sitt mål.* — *Syn.* Dermed, Dermedelst, Dymedelst, På så sätt. — 3) Se *Hvarigenom*.

DERIN, därinna, adv. Dit in. Brukas sällan.

DERINFRÅN, därinifrån, adv. Från stället, rummet der inne. *Ropet kom d.*

DERINNE, därinne, adv. Inne i den orten, det stället, det rummet. — Skrivfes vanligen *Der inne*.

DERINNANFÖRE, därinnanöföre, adv. Innanför det stället, det rummet. — Skrivfes vanligtvis *Der innanöföre*.

DERINOM, därinäm, adv. Inom det stället, det rummet. — Skrivfes af somliga *Der inom*.

DERINTILL, därintill o. därintill, adv. 1) (därintill) Dittill. *D. skall du gå, men icke vidare.* — 2) Der invid. *En trädgård stöter d.* Anm. Utalats, för hem. 2, *därinuti* i slutet af en sats eller mening, eljest *därinuti*.

DERINUTI, därinuti, adv. Inne uti det stället, det rummet. — Skrivfes vanligast *Der inuti*.

DERINVID, därinvid o. därinvid, adv. Invid den orten, det stället, det rummet. *D. finnes en källa.* — Skrivfes äfven *Der invid*.

Anm. Utalats *därinvid* i slutet af en sats eller mening.

DERIVAT, -- ät, n. 5. (gram.) Härleddt ord. Härledningsord.

DERIVATION, --- tshón, f. 5. (gram.) Härledning (af ord).

DERIVATIV, --- iv, a. 2. (gram.) Härleddt D-a ord.

DERIVERA, v. a. 1. 1) (gram.) Härledda. *Detta ord ä-s ifrån latinet. D. ett ord ifrån gaeliskan, anse ett ord leda sitt ursprung ifrån detta språk.* — *Syn.* Afleda, Härledda, Hämlada. — 2) (fig.) D. från, tillskrifva uppkomsten, orsaken, t. ex.: *Alla de obehagligheter, jag haft, ä-r jag ifrån denna händelse.* — *Syn.* Se *Tillskrifva*. — Ordet brukas för begge bem. äfven reflexivt, t. ex.: *Detta ord ä-r sig ifrån grekiskan. Alla mina olyckor d. sig ifrån denna händelse.* — *Syn.* Se *Förskrifva sig*. — *Deriverande*, n. 4. o. *Derivering*, f. 2.

DERJEMTE, därjemte, adv. 1) Jemte den, det, dem, dessa; dessutom. *Läraren gaf gossen en bibel, ett par böcker; d. bifogade han några goda råd och förmaningar.* — *Syn.* Se *Dessutom*. — 2) Der bredvid. *Förekommer i denna bem. mindre ofta.* — 3) Se *Hvarjemte*.

DERMED, därmed o. därmed, adv. 1) Med, genom den, det, dem, dessa. *Se här ett godt medel: d. kan ni vinna er afsigt. Han hade skaffat sig dyrkar och d. upphörade han alla dörarna. D. började, slöt han. D. vinna ni ingenting. D. gaf han tillkännan, att . . . . Det är förbi d. Fram d. nu! tag, gif fram det nu! Fram (ut) d.! säg ut!* — *Syn.* Se *Derigenom*. — 2) Derpå, derefter. *Så talade han och d. gick han.* — 3) Se *Hvarmed*.

Anm. Utalats *därmed* i slutet af en sats eller mening, eljest *därmed*.

DERMEDELST, därmedst, adv. 1) Genom detta medel. *D. vann han sitt ändamål.* — *Syn.* Se *Derigenom*. — 2) Se *Hvarmedelst*.

DERNEANFÖRE, därnerne, **DERNER**, **DERNERIFRÅN**, se *nedanöföre* &c., under *Der*.

DERNÄST, därnäst o. därnäst, adv. Näst efter den, det, dem, dessa. *Den d., den nästföljande.*

Anm. Utalats *därnäst* i slutet af en sats eller mening, eljest *därnäst*.

DEROM, dä'räm o. däräm, adv. 1) Om den, det, dem, dessa. *Man tror, att jag orvar mig för den saken, men d. bekymrar jag mig icke det ringaste. Du talar nu om böckerna, men d. var alls icke fråga. Hvad har man d. beslutat? Hvarför har man icke skrivit d.?* — 2) (föga brukl.) Se *Deromkring*, s. — 3) Se *Hvarom*.

Anm. Uttalas *däräm* i slutet af en sats eller mening, eljest *däräm*.

DEROMKRING, dä'rämkring o. därämkring, adv. 1) Omkring den, det, dem, dessa. *Jag ämnar planera gården och sätta upp ett staket d. Taga på sig en vargskinnspels och d. knyta ett skärp. Åkrarna äro ännu ostängda, men man ämnar med första uppsätta en gårdsgård d.* — 2) Omkring det stället. *I trakten d. Jag har fått bref ifrån Wenersborg; d. är ännu mycket sjukt.* — 3) (därämkring) Så ungefär, så vid pass, så omkring. *Han har 1000 R:dr i lön eller d. Klockan är 8 eller d.* — 4) Se *Hvaromkring*.

Anm. Uttalas, i hem. 1 o. 2, *därämkring* i slutet af en sats eller mening, eljest *därämkring*.

DERPÅ, därpå o. därpå, adv. 1) På den, det, dem, dessa. *Se här en bänk, sått er d. Man gjorde honom föreställningar; d. svarade han, att . . . . Tejlja ej d. D. beror hela min lycka. Jag kan ej blifva klok d. Denna tanke kom liksom ifrån höjden; jag skulle ej komma, fallit d., om icke . . . . Det är d. gjordt, med lit, med afsigt. Det kommer an d., det beror på omständigheterna, det är ovisst.* — 2) (i fråga om tid) Under den tiden, händelsen. *Dagen d. kom underrättelse, att . . . . D. gick han genast. Han infann sig genast d.* — Syn. *Derefter*, *Sedan*. — 3) Se *Hvarpå*.

Anm. Uttalas *därpå* i slutet af en sats eller mening, eljest *därpå*. För hem. 2 iaktages likväl, att ordet uttalas *därpå* näst efter ett föregående nomen, som utmärker tid, om än i början af eller midt ut i en mening, t. ex.: *Veckan, året d.* o. s. v.

DERSAMMASTÄDES, därsammastädess, adv. På detta samma ställe.

DERSTÄDES, därstädess, adv. På det stället, på detta ställe. Se *Der*.

DERTILL, därtill o. därtill, adv. 1) Till den, det, dem, dessa. *Man beskyller honom för detta brott, men d. är han icke skyldig. Lägg d. omkostnaderna. Lägg d., att . . . . D. skall jag ej låta tvinga mig. D. fordras tid. D. råder jag er icke. D. sade han ingenting, angående den punkten, omständigheterna förklarade, yttrade han sig icke. D. har han goda skäl. D. bidrog äfven mycket, att . . . . D. går det, sådan blir utgången.* — 2) Till det ändamålet. *Med ett d. gjordt verktyg.* — 3) Se *Derintill*. — 4) Förutom det. *Han har 1000 R:dr i lön och d. fria boningsrum. Han är fallig och d. sjuk.* — Syn. Se *Dessutom*. — 5) Se *Hvartill*. — 6) *med*, adv. Se *Dessutom*, *Derjemte*.

Anm. Uttalas *därtill* i slutet af en sats eller mening, eljest *därtill*.

DERTILLS, dertills, adv. Se *Ditills*.

DERUNDER, därunder o. därunder, adv. 1) Under den, det, dem, dessa. *Se der ett träd; man är d. i skydd för regnet. Man sökte honom i sängen, men han låg d. Man måste lägga något d.* (Fig. fam.) *Det ligger något d., man har dermed någon hemlig afsigt; det låter*

misstänkt; man förehar något ondt. — 2) (i fråga om antal, pris) Mindre än detta. *Alla barn om två år och d. Jag kan icke sälja det d., till bättre pris.* — 3) *Deribland*. *D. inbegripen.* — 4) (i fråga om tid) Under den tiden. *D. hände, att . . . .* — Syn. Se *Emellertid*. — 5) Se *Hvarunder*.

Anm. Uttalas, för hem. 1, alltid *därunder* i slutet af en sats eller mening, samt eljest äfv. ofta. För hem. 2, 3 o. 4 gäller oftast uttalet *därunder*.

DERUPP, därupp, adv. (föga brukl.) Se *Dit upp*, under *Dit*.

DERUPPE, adv. Se *Der uppe* (under *Der*).

DERUPPIFRÅN, adv. Uppifrån det stället. Skrifves bättre *Der uppfifrån*.

DERUPPÅ, se *Derpå*.

DERUR, se *Deruter*.

DERUT, därut, adv. Se *Dit ut*.

DERUTAF, se *Deraf*.

DERUTE, se *Der ute* (under *Der*).

DERUTI, däruti o. däruti, adv. 1) I den, det, dem, dessa: a) I fråga om varande på en ort, ett ställe. *Han låg under sängen, icke d. Hela korgen med d. befnattig frukt. Fångelserna äro alldeles fulla; huru många fångar sitta nu d.?* — b) I fråga om rörelse till en ort, ett ställe. *Se här en säck; tön såden d. Hon tog en skål och slog d. litet vatten. Kaffet är uppstaget; lägg socker d.* (Ordspr.) *Den, som gräfer en grop för andra, faller ofta sjelf d., den, som söker att bereda andras ofärd, blir ofta sjelf offer för sin elakhet.* — c) Med afseende på tillstånd, förhållanden, omständigheter, m. m. *D. blandar jag mig icke. Jag ser ingen förmodn. Ej kunna finna sig d. Hvarjone skulle han lägga sig d.?* i den saken. *D. ligger det, det är just sjelfva orsaken, sjelfva hufvudpunkten.* — Syn. *Derutinnan*. — 2) *Deribland*. *D. inbegripen.* — 3) I det afseendet. *Ni har icke gjort väl d. D. misstas ni er. D. har han rätt. Brukas i denna hem. ofta med att och infinitiv, t. ex.: Lycklig d. att icke vara beroende af någon. Det är beqvämt d. att . . . .* — Syn. *Derutinnan*. — 4) Se *Hvaruti*.

Anm. Uttalas i slutet af en sats eller mening *däruti*, eljest vanligtvis *däruti*.

DERUTIFRÅN, därutifrån, adv. Utifrån det stället. Skrifves bättre *Der utifrån*.

DERUTINNAN, därutinnan, adv. Se *Deruti*, 1, c o. 5.

DERUTMED, därutmed, adv. 1) Helt nära derintill. *D. ligger ett stort hus.* — 2) Längs derefter och helt nära derintill. *När jag stod vid muren, såg jag en kart smyga längs d.* — Skrifves äfv. *Der utmed*.

DERUTOM, därutom o. därutom, adv. 1) Utom det stället. *Stanna kvar inom kretsen; gå icke d.* — 2) (därutom) Längre bort än ett visst uppgifvet mål. *Derintill skall du gå, men icke d.*

DERUTUR, däratur o. däratur, adv. 1) Ut ur det stället. *Jorden skalf och lågor uppstego d. När han öppnade skåpet, utsprang d. en rätta.* — 2) Se *Hvaratur*.

Anm. Uttalas *däratur* i slutet af en sats eller mening, eljest äfv. *däratur*.

DERUTÖFVER, därutöver o. därutöver, adv. 1) Utöfver den, det, dem, dessa: a) Öfver ort, ställe, yta (i hela dess längd eller utsträckning). *Bredvid stod ett bord, och ett läcke var utbreddt d. Vattenytan var lugn; en tunn dimma*

låg d. utbredd; en örn flög d. — Syn. *Deröfver*. — b) Längre bort än ett visst uppgifvet mål. *Så långt skall du gå, men icke d.* — c) Mer än det (i fråga om antal, pris, o. s. v.). *Jag har betalt honom så mycket kan förtjenta och d. Han fick, hvad han begärde, och ändå något d. Lönen är 1000 R:dr och något d. Halftva antalet ledamöter och en d.* — Syn. *Deröfver*. — 2) Se *Hvarutöfver*.

Anm. Uttalas *därutöver* i slutet af en sats eller mening, eljest *därutöver*.

DERVARANDE, a. 1. Som är, var, befinner eller befunn sig der; der befintlig. *En d. vaktmästare vislar märkvärdigheterna för ankommande främtlingar. En d. hund kom emot mig och bet mig i benet.* — Skrifves äfven ofta *Der varande*.

DERVARO, därvaro, f. sing. Varande, vistelse på det stället. *Under min d.*

DERVID, därvid o. därvid, adv. 1) Vid den, det, dem, dessa: a) I fråga om ställe, ort. *Stryka klister på en vägg och d. fastsätta ett papper. Jag vann framför mig en byrd och honom sjelf sittande d. När jag for uppför Rhenströmmen, såg jag flera d. liggande städer.* — Syn. *Derinvid*. — b) Uttrycker tillstånd, förhållande, omständighet, o. s. v. *Kontoret och betjeningen d. D. är ingenting att vinna, derigenom, derpå &c. Hålla sig, blifva d., förblifva vid det beslutet, den föresatsen, det vilkoret, o. s. v. Det blir d., se under *Blifva*. Hvad är d. att göra? hvad är i förevarande omständigheter, i det afseendet att göra? D. yttrade han, vid denna förklaring, tillkännagivelse, o. s. v., vid dessa ord, i afseende derpå, i fråga derom &c.* — 2) Se *Hvarvid*.

Anm. Uttalas *därvid* i slutet af en sats eller mening, eljest vanligtast *därvid*.

DERVISCH, därvisch, m. 5. Turkisk munk eller eremit. Betyder egentl.: tiggare.

DERÅ, se *Derpå*.

DERÅT, däråt o. däråt, adv. 1) Åt den, det, dem, dessa. *Säg blott en qvickhet, och alla skratta d. Det bryr jag mig ej om; d. skratrar jag blott.* — 2) Se *Ditåt* och *Hvartåt*.

Anm. Uttalas för hem. 1. *däråt* i slutet af en sats eller mening, eljest *däråt*; för hem. 2. jfr. *Ditåt*, 1 o. *Hvartåt*.

DERÖFVER, däröver o. därövr, adv. 1) Öfver den, det, dem, dessa: a) Öfver ort, ställe, yta, o. s. v. *D. lägga ett bräde. Breda ett läcke d. Man kan se d. En örn flög i detsamma d.* — Jfr. *Derutöfver*, 1, a. — b) Mer än det (i fråga om antal, pris, o. s. v.). *Lönen är 1000 R:dr och något d.* — Jfr. *Derutöfver*, 1, c. — c) (därövr) I fråga om tillstånd, förhållande, omständigheter, o. s. v. *Jag är d. ganska förargad. Han gläder sig d.* — 2) Se *Hvaröfver*.

Anm. Uttalas för hem. 1, a. o. b. *därövr* i slutet af en sats eller mening, eljest *därövr*.

DESCENDENT, dachändändnt, m. 5. Afkoning, ättling. Förekommer mest i juridisk och politisk stil, nu mera sällan.

DESERT, se *Desert*.

DESERTERA, deserrtera, v. n. 1. 1) Hemligen och olofligen öfvergifva sin trupp. Brukas, liksom de två följande, mest i militäriska språket. — Syn. *Rymma*. — 2) (fig.) Afälla från tros-lära, &c.

DESERTION, deserrtschön, f. 5. 1) En desertörs förbytelse. — Syn. *Rymning*, *Öfverlöpsande*. — 2) (fig.) Afälla ifrån tros-lära &c.

DESERTÖR, deserrtör, m. 5. 1) Soldat, som hemligen och olofligen öfvergifver sitt regemente. — Syn. *Rymmare*, *Öfverlöpare*. — 2) (fig.) Afälling ifrån tros-lära, filosofiskt eller vetenskapligt system, o. s. v.

DESHABILLÉ, desabiljé, m. 5. (fr.) Natklädnad, morgondräkt, hvardagskläder. Brukas endast i fråga om fruntimmer.

DESIGNERA, desiggnera, v. a. 1. 1) Beteckna, utmärka. Förekommer i denna hem. mindre ofta. — 2) På förhand bestämma någon till en värdighet, ett embete, o. s. v.; utnämna.

DESKRIPTION, --- tschön, f. 5. Beskrifning. [Descr.—]

DESMAN, dässmann, n. sing. Ett ämne hos vissa (här nedan upptagna) djur, hvilket innehåller en emellan mysk och andra doftande olja; har en stark, ihärdig lukt och nyttjas i läkekonsten som ett stärkande medel. Kallas äfv. *Mysk* och *Zibeth*.

DESMANSAND, dässmannsänd, f. 5. pl. — änd. En art af Andsläktet, stor som en liten gås; träffas vid Kaspiska Hafvet. Hanen har stark lukt af desman eller mysk. Kallas äfven *Turkisk anka*. Anas moschata.

DESMANSAPA, f. 1. Se *Ustili*.

DESMANSARTAD, a. 2. Till ämne och beskaffenhet liknande desman.

DESMANSBOCK, m. 2. Djur af de Hornlösa Idisslarne, liknande ett rådjur, med groft, svart-brunt hår, de öfra hörntänderna utskjutande ur munnen. Träffas i Högsiens och Kinas fjäll-trakter. Hanen har vid naveln en körtelpåse, stor som ett hönsägg och fylld med ett brunt, klubbigt ämne, som intorkadt utgör *Desman* eller *Mysk*. Kallas äfv. *Myskdjur*. Moschus moschiferus.

DESMANSBÄFVER, m. 2. pl. — bäfvar. En art af Bäfversläktet, endast en fot lång, med två på underlivet befintliga körtlar, som innehålla desman. Finnes i Nordamerika. Castor zibethicus.

DESMANSDJUR, n. 5. Ett i Afrika inhemskt djur, en till halfannan an långt, askgrått med svarta ränder, man längs åt ryggen, och en svans-körtel, som innehåller desman. *Viiverra Civetta*.

DESMANSGRÄS, n. 5. Se *Myskegräs*.

DESMANSKATT, c. 1. Ett djur, som träffas i södra Asien, stort som en katt, askgrått, svart-randigt på halsen och med svarta prickar på kroppen. Har nedom baköppningen en pung, som innehåller desman. Kallas äfven *Zibethskunk* eller *Zibethkatt*. *Viiverra Zibetha*.

DESMANSLUKT, c. 5. Lukt af mysk eller desman. Äfv. *Mysklukt*.

DESMANSKNOPP, m. 2. eller **DESMANS-ÖFRIS**, -- äfriss, f. sing. (bot.) Våluktande art af örsläktet *Ophrys*. O. Monorchis.

DESMANSOXE, m. 2. pl. — oxar. Djur af oxsläktet, med korta ben, kroppen betäckt med långt hår, och kort svans. Har stark desmanslukt.

DESMANSPÄRON, n. 5. En sort vallmande päron.

DESMANSROS, f. 1. En art af Malvasläktet, som odlas i trädgårdar; har vackra, hvita, stundom violetta, mysklukande blommor. *Malva moschata*.

DESMANSRÄTTA, f. 1. Litet roddjur af en igelkotts storlek, med små ögon och snabbfornigt, ganska rörligt tryne. Finnes i södra Ryssland, och har stark desmanslukt. *Mygale moschata*.

DESMEGRÄS, n. 5. (bot.) Allmän Renfana. *Tanacetum vulgare*.

DESME-KATTOST, m. 2. (bot.) Se *Desmansros*.

DESMEÖRT, f. 3. Ört med gröna blommor och stark myskluk. *Adoxa moschatellina*.

DESORGANISATION, ---tschön, f. 3. 4) Upplösning af en organism eller någonting organiseradt. Sägdes både i egentlig och fig. bemärkelse. — 2) Upplösningstillstånd, ordning i en organism eller någonting organiseradt.

DESORGANISERA, v. a. 1. (fr. *Désorganiser*) 1) Upplösa, förstöra en organism sammansättning. — 2) (fig.) Värla upplösande, förstörande ordning i någon samhällsarrättning, o. s. v.

DESPERAT, ---ät, a. 1. Förtvillad, ursinnig.

DESPERATION, ---tschön, f. 3. Förtviflan, ursinnighet.

DESPOT, despåt, m. 3. [af gr. *Despotás*, herskare, euväldsherre] Godtyckligt och tyrantiskt regerande furste, som egenmäktigt sträcker regeringsmakten utöver sina naturliga och lagliga gränser.

DESPOTI, despåti, f. 3. Se *Despotism*.

DESPOTISERA, despåtisera, v. a. 1. 4) Styra, regera (undersåter) som en despot. — 2) (fig.) Despotiskt behandla personer, som på något sätt äro beroende af ens vilja. — *Despotiserande*, n. 4. o. *Despotisering*, f. 2.

DESPOTISK, despåtisk, a. 2. 1) Som har afseende på, tillhör, utmärker en despot; som liknar eller har tycke af en despots handlingssätt.

D. regering. För en *d. spira*. — 2) (fig.) Egenmäktigt, godtyckligt, hårdt och orättvist. *Vara d. emot sina underlydande, underhåfvande. D-t lynne. D-t handlingssätt. D-a tänkesätt, böjelser. D i tal, skick, väsende. D. uppsyn.*

DESPOTISKT, despåtiskt, adv. På ett despotiskt sätt, såsom en despot; hårdt, godtyckligt och orättvist. *Styra, regera, handla, uppföra sig d.*

DESPOTISM, despåtism, m. 3. 1) Despotiskt regeringssätt; eväldsmaktens missbruk, då den styrande ej erkänner någon rätt hos sina undersåter, utan betraktar dem samtliga som slafvar och tuedel, i sina regeringshandlingar blott rådfrågar sin egen vilja eller nyck, och ej ger åkt hvarken på lagens, rättvisans eller billighetens fordringar. — 2) (fig.) Egenmäktigt, hårdt och orättvist behandlingssätt i fråga om underlydande och underhåfvande, eller personer, som äro beroende af ens vilja.

DESS, dess, n. 3. (i musik) Noten D, sänkt en half ton.

DESS, dess, genitiv af pron. dem. *Den, Det*. Brukas ofta i stället för *Hans, Hennes*, t. ex.: *D. far, d. föräldrar; straffa fadern i d. son*. — *Innan d.*, se *Desförinnan*. — *Sedan dess*, sedan den tiden, händelsen. — *Till dess*, till den tiden, t. ex.: *Det är långt till d.; vi ha god betänketid till d.; till d. kunna många förändringar inträffa*. — *Till dess*, till dess att, konj. Se *Tilldess*. — *Utom dess* (uttalas utåm d'äs), se *Desutom*.

DESS, dess, adv. (egenl. samma ord som föreg.) Desto, ju. *D. bättre, d. sämre, d. mindre, d. större, d. värre*, så mycket eller desto bättre, o. s. v. — *D. värre!* int. (mindre brukl.) Ty värr! olyckligtvis!

DESSA, m. **DESSA**, m., f. o. n. af pron. dem. *Denne, Denna, Detta*.

DESSEMELLAN, dassetmellan o. d'assemellann, adv. Under mellantiderna, *Hon har ofta*

svåra anfall af sin sjukdom, men d. är hon frisk. — *Syn. Emellanåt*.

DESSERT, desår, m. 3. (fr.) Anrättning af frukter, sylter, bakverk o. d., som serveras efter den egentliga måltiden. Skrivles äf. *Desert*.

DESSERT-BISCUIT, desårbisskvi, m. 3. (sockerb.) Ett slags biscuit af äggvitor, äggulor, socker och citronskal, som nyttjas till dessert, till vin, kaffe, choklad m. m.

DESSERTSKÅL, desårskål, f. 2. Skål af glas, kristall o. s. v., hvarti sylt serveras till dessert.

DESSERTTALLRIK, m. 2. Tallrik, som nyttjas till servering af bakelse, frukt, o. d.

DESSERTVIN, n. 3. Benämning på vissa söta, fina viner, hvilka vanligen serveras till dessert.

DESSFÖRINNAN, d'ässförinnan, adv. Innan den tiden, innan det skall ske, göras, förrättas. *D. kunna många förändringar inträffa*.

DESSFÖRUTAN, d'ässförutann o. d'ässförutann, adv. 1) (d'ässförutann) Utan den, det, dem. *Jag kan nog hjälpa mig d.* — 2) (d'ässförutann) Se *Desutom*.

DESSINÄTOR, d'ässinätör, m. 3. (fr. *Dessinateur*) Tecknare, monsterritare.

DESSINERA, v. a. 1. (fr. *Dessiner*) Teckna, göra utkast. — Brukas numera sällan.

DESSLIKES, d'ässlilikes, adv. Likaledes, äfvenledes, äfvenvil. — *Syn. Se Äfven*.

DESSUTAN, d'ässutann, adv. (föga brukl.) Se *Desutom*.

DESSUTOM, d'ässutåm, adv. Utom, förutom detta, utom dess. *Han har 1000 Rdr i lön och d. goda sportler. Han är läkare och d. äfven jurist. Köp mig kläde till en rock och d. en läda cigarrer. D. skall jag säga er, att . . . Erfarenheten visar oss d., att . . .* — *Syn. Utom dess, Utom det, Derjemte, Derhos, Dertill, Dertill med, För öfrigt*.

DEST, DESTRET, se *Däst, Dästhet*.

DESTILLERA, m. fl. se *Distillera*.

DESTINATION, destinatschön, f. 3. 1) Bestämelse. — 2) Bestämelseort.

DESTINERA, v. a. 4. Bestämma, ämna till.

DESTO, adv. Så mycket. Nyttjas alltid i förbindelse med en komparativ, och efterföljes ofta af konjunktionen *som* med eftersats, eller adverbet *Ju* med ett annat komparativ, som då bildar en motsats till det föregående och äfven ofta föregår. *Det vore d. bättre för honom. Hans tillstånd blir d. sämre, om han dricker. Han får d. mer, om han väntar, men d. mindre, om han gör sig för brådtom. Det är d. mindre sant, som jag nyss haft tillfälle att bevitna motsatsen. Olyckshändelsen var d. sorgligare, som den bortgångne lunnar maka och fem barn efter sig. Arbetet blir d. bättre, ju längre man ger sig tid dermed. Ju rikare någon är, d. större är hans förbindelse mot samhället. Mr. Ju. — D. bättre, d. sämre, d. värre o. n. fl. brukas ofta som interpunktioner, t. ex.: *Han slapp uadan; d. bättre för honom! Hon lyckades ej; d. sämre (värre) för henne!* — *icke d. mindre, det oaktadt, t. ex.: Jag hade förbjudit honom att gå ut; icke d. mindre gjorde han det.* — *Syn. Se Likväl*. — *Desto* kan alltid utbytas med *Så mycket* och *Dess*, hvilket sednare ofta ger mera lätthet åt uttrycket. — *Se för öfrigt Anm. under Ju*.*

DET, neutrum af *Den*: a) (såsom demonstrativ artikel) *D. vackra huset. D. goda; sköna, sanna*; — b) (såsom demonstrativt pronomen) *Tig*

med d. D. regnar. D. går icke an. Man tror, att han är elak, men d. är han ej. Se vidare Den, II. — c) (i stället för Hvilket) Ett förhållande, d. alla känna. Jfr. Den, IV. — På det att, På det, konj. Se under På.

DET, konj. Att. Brukas stundom till omväxling, då ett *Att* går förut, t. ex.: *Se här ett medel att öfvertyga dig, det jag talat sanning*.

Anm. Äf. närslägtadt med det engelska *that* och det tyska *dass*; synes vara en ellips af *det att* (det gamla *that* att).

DETACHEMENT, detasch'månn, n. 3. (fr.; milit.) Från hufvudstyrkan afsänd truppafdelning.

DETACHERA, detaschera, v. a. 1. (fr. *Détacher*; milit.) För något visst ändamål afsända en mindre trupp ifrån hufvudstyrkan och afsända den till annan ort.

DETACHERAD, detascherad, a. 2. (fortif.) Verk framför en fästning, som försvarar annalkandet dertill.

DETALJ, detalj, m. 3. (fr. *Détail*) 1) (oftast i plur.) Särskilt omständighet, särskilhet (af en sak, förrättning, göromål); smärre bestyr, som tillhör ett företag, en förrättning. *Redogöra för allt, ända till d-erna af en sak. För d-erna glömma bort det hela. Ingå i d-en af en sak, sysselsätta sig med de smärre bestyren deraf; äf. ingå i omständlig beskrifning deraf, utförligt berättade den; äf. ingå i granskning af dess särskilda omständigheter. Utan att intåta sig i d-en, utan att uppehålla sig vid de särskilda omständigheterna. I d., adverbialt uttryck, som betyder: utförligt, omständligt; stycke för stycke; i smått. — 2) (i bildande konst) De smärre partierna på en figur eller annat föremål, såsom t. ex. ögonlock, ögonbryn, skägg, m. m.*

DETALJERA, v. a. 1. (fr. *Détailer*) Omständligt berätta, framställa, beskriva.

DETALJERAD, a. p. 2. Omständlig, som innefattar alla omständigheterna. *D. berättelse, historia*.

DETALJHANDEL, detaljhandl, m. 2. sing. Handel i smått, minuthandel.

DETALJKÄNNEDOM, m. 2. sing. Kännedom, som sträcker sig ända till de särskilda omständigheterna af en sak.

DETERMINERA, detärminera, v. a. 1. 4) Bestämma gräns för, utstaka. — 2) Besluta. — 3) Förmå till beslut, bestämma ens b. — *D. sig*, v. r. Besluta sig.

DETERMINERAD, a. p. 2. 1) Bestämd. — 2) Beslutsom.

DETONATION, ---tschön, f. 3. 1) (kem.) Den fräsande förbränning, som uppkommer, då en brännbar kropp blandas med salpetersyrate salter m. fl., eller med någon af de ädla metallernas oxid, och blandningen påändes. Sägdes äfven om brännbara gasers afbränning med syrgas. — 2) (farm.) En lätt autändlig pulverblandnings småningom skeende inläggning i en degel, som fört är så uppblottad, att pulvret tänder sig, då det för hvarje gång förbrinner med en flamma, ofta med en knall. — För begge bem. finnes svenska ordet *Förpuffning*.

DETONERA, v. n. 1. 1) (kem. o. farm.) Afbrinna med knall eller spräkning. Jfr. *Detonation*. Förpuffa. — 2) (i musik och sång) Angifva en ton för högt eller för lågt; sjunga falskt, orätt.

DETONERING, f. 2. Se *Detonation*.

DETRONISATION, ---tschön, f. 3. Afstättning ifrån regeringen. [Dethr —.]

DETRONISERA, v. a. 1. Stöta från tronen, afsätta från regeringen. — *Detronisering*, f. 2. [Dethr —.]

DETSAMMA, neutr. sing. af *Densamma*. Se *Samme*. *Det gör d.*, det är likgiltigt, betyder ingenting. *I d., med d., i och med d.*, adverbialt uttryck, som betyder: på samma tid, i samma ögonblick, i samma velva.

DETTA, n. sing. af pron. dem. *Denne* (se d. o.). För d. ell. förkortadt *f. d.*, förr i tiden, tillföre, förut, t. ex.: *f. d. general*, som fört varit general. *Långt för d.*, för lång tid sedan. *Med allt d.*, detta allt oaktadt. — *Detta* sättes i st. för adress på bref, när de äro ställda till en person, som bor på samma ställe, i samma stad, som brefskrivaren, och betyder då: *detta ställe*. Man skriver äfven *Denna* (förkortadt af *denna stad, ort*).

DEVALVATION, ---tschön, f. 3. Ett mynts nedsättning i värde. Jfr. *Devalvera*.

DEVALVERA, v. a. 1. Nedsätta ett för högt utpräglat mynt till dess sanna och egentliga värde, hvarigenom det således erhåller ett ringare penningvärde, än prägelns utvisar. — *Devalvering*, f. 2.

DEVIS, -is, m. 3. (fr. *Dévisé*) 1) Valspråk, tänkespråk. — 2) (sockerb.) Liten papperslapp med ett deruppå tryckt tänkespråk.

DEVISDRAGÉE, devi'sdrasché, m. 3. (sockerb.) Dragée, i form af en bönå eller pistacie, med en deruti instucken hoprullad devis (bem. 2).

DEVISFIGUR, devi'sfigur, m. 3. (sockerb.) Figur af pastillage-deg med en inuti liggande devis (bem. 2).

DEVISSTRUT, devi's-stråt, m. 2. (sockerb.) Konfekt i form af en liten strut, hvaruti en sammanrullad devis (bem. 2) är instucken.

DEVOTION, ---tschön, f. 3. (fr.) 1) Andakt. — 2) Oinskränkt tillgifvenhet, hängifvenhet.

DEVOUREMENT, devuvmång, n. 3. sing. (fr.) Oinskränkt tillgifvenhet, hängifvenhet.

DEVOURERAD, devu'rerd, a. 2. [af fr. *Dévoué*] Oinskränkt tillgifven, hängifven.

DEXEL, d'äckst, m. 2. pl. *deklar*. Se *Bandyxa*. [Däxel.]

DEXTERITET, ---ét, f. 3. Skicklighet, färdighet.

DEY, daj, m. 3. Titel, som de foräna regenterna öfver Algier förde.

DIA, v. a. o. n. 1. eller (förkortadt) **DI**, 2. Suga mjölk ur bröstet på en qvinna, eller ur spenarna på en djurhona. *Barnet d-r sin mor. Romulus och Remus d'ide en varghona. Konung Aune h'n Gamle säges hafva på sin älderdöm d-t som ett barn. Göfva ett barn di, låta det få dia*. — Kan äf. biva avgång af diggande djur till subjekt, t. ex.: *Valpen, kattungen, kalven d-r*. — *Syn. Dägga*.

DIADELPHIA, diadäl'fia, f. 1. sing. (bot.) Den 17:de klassen i Linnés växtsystem, inefattande ärthblomstriga eller högväxter, med ståndarnes strängar hopväxta i två stammar. Tyvärr!

DIADÉM, --däm, n. 3. (gr. *Diadema*) 1) Hufvudbindel, som fordom konungar begagnade till tecken af sin värdighet. I dess ställe nyttjas nu kronan. — 2) (fig.) Kunglig, kejsarlig krona ell. värdighet. *D-ets glans*. — 3) Ett slags härprydd, som fruntimmer nyttja.

DIERESIS, se *Dieresis*.

DIAGNOS, --gnås, f. 3. (med.) Angifning af en sjukdoms väsendliga kännetecken, hvarigenom den skiljer sig ifrån andra.

DIAGNOSTIK, --gnåsstik, f. 3. (med.) Läran om sjukdomars kännetecken; konsten att åtskilja likartade sjukdomar.

DIAGNOSTISK, --gnåsstisk, a. 2. (med.) Som angår en sjukdoms kännetecken.

DIAGONAL, --gånål, f. 3. eller

DIAGONAL-LINJE, --gånållinje, f. 3. (mat.) Rät linje, som i en månghöjd figur, drages från spetsen af en vinkel till spetsen af en motstående eller motsvarande vinkel.

DIAKONAT, ---ät, n. 5. En diakons syssla. Se *Diakon*.

DIAKONJSSA, ---fissa, f. 1. (grek.) 1) Benämning, i kristna församlingens äldsta tider, på enkor och äldre kvinnor, hvilka undervisade dem af sitt kön, som läto döpa sig, vårdade sjuka, och anviste kvinnorna deras platser i församlingen. — 2) (i kloster) Nunna, som har vård om altarets beklädnad och städning. — 3) Kvinna, som af gudaktighet eignar sig åt fattiga sjukas vård. — Skrifves äfv. *Diakonissa*.

DIAKONUS, diakonuss, ell. **DIAKON**, diakon, m. 5. (gr. *Diakonos*) Benämning på ett slags lägre kyrkotjänare i katolska och grekiska församlingar. Svarar emot Komministrar och Kapellaner i lutherska kyrkan. — Skrifves äfv. *Diakonus*.

DIAKUSTIK, --kustik, f. 3. (fys.) Läran om ljudets fortplantning.

DIAKYM, --ym, n. (bot.) Bladens köttiga del, som utgöres af flera på ett eget sätt inbill hvarandra hopade celluler.

DIALEKT, --läkt, m. 5. (gr. *Dialektos*) Munart.

DIALEKTIK, --läktik, f. 5. 1) (hos de gamle filosoferna) Logik: konsten att riktigt ordna sina tankar, såsom grund för retoriken. — 2) (under medeltiden) Konsten att genom ett falskt användande af logiska formler förvilla sin motståndare. — 3) (i nyare tider) a) Vetenskapen om formerna för tänkandet; slutledningskonst. — b) Konsten att anföra skäl och grunder.

DIALEKTIKER, --läktiker, m. 3. En, som är väl hemmastadd i dialektiken.

DIALEKTISK, --läktisk, a. 2. 1) Som har afseende på dialektiken. *D. skicklighet*. — 2) Spetsföndig.

DIALOG, --låg, m. 3. (grek. *Dialogos*) 1) Diktadt samtal, af dramatisk eller vetenskapligt innehåll. *En lätt, poetisk d. D-en i hans pjes är särdeles väl lyckad*. — 2) Samtalsstil, samtalsform.

DIALOGISERA, --lågisera, v. a. 1. Framställa i samtalsform.

DIALOGISK, --lågisk, a. 2. Som är framställd eller bibringas i samtalsform. *Den d-a lärometoden*.

DIAMANT, --månnt, m. 3. Ädelsten, bestående af kol i dess renaste skick, och det hårdaste af alla bekanta ämnen. Har af alla ädelstenar den högsta glansen, är i sin högsta fullkomlighet vattenklar, skiftar eljest i flera färger, ytan äro slät, än refflad, än ruggig. Finnes i Ostindien, på Borneo och Malacca, samt ymnigast i Brasilien. Slipad får den, allt efter olika form, namn af Dicksten, Taffelsten, Rosensten eller Brillant. — I poesi och högre stil brukas ofta Diamant i st. f. Diamant. — *Ss. D-glans, -grufva, -handlare*.

DIAMANTARMBAND, --månntarmband, n. 5. Armband, med infattade slipade diamanter.

DIAMANTARTAD, a. 2. Till ämne och beskaffenhet lik diamanter.

DIAMANTGARNITUR, --månnt --tyr, n. 5. Fullständigt assortiment af smycken för ett fruntimmer, alla med infattade diamanter.

DIAMANTHALSBAND, n. 3. Halsband med infattade diamanter.

DIAMANTKORS, n. 3. Kors med en eller flera infattade diamanter.

DIAMANTNÅL, f. 2. Nål, prydd med en eller flera infattade diamanter.

DIAMANTPULVER, n. 3. Sönderstött af fall af diamanter, som begagnas till diamanternas slipning.

DIAMANTRING, m. 2. Ring med en eller flera infattade diamanter.

DIAMANTSKORPA, f. 1. Skorpan eller den raa, skrofliga ytan på en ospild diamanter.

DIAMANTSKÄRARE, m. 3. En, hvars yrke är att skära eller klyfva diamanter.

DIAMANTSKÄRNING, f. 2. Diamanternas skärning, klyfning, innan de slipas.

DIAMANTSLIPARE, m. 3. En, hvars yrke är att slipa diamanter.

DIAMANTSLIPNING, f. 2. Diamanternas slipning förmedelst diamantpulver.

DIAMANTSMYCKE, n. 4. Smycke med en eller flera infattade diamanter.

DIAMANTSPAT, m. 3. (mineral.) Ett slags halfedelsten med ruggig yta, gulbrun, rödbrun ell. svartbrun.

DIAMANTSTIL, m. 2. sing. Minsta sorten boktryckarstil.

DIAMANTVIGT, f. 3. Juvellerarvigt, hvarmed diamanter och andra ädelstenar vägas.

DIAMANTÄGRETT, --månntägrätt, m. 5. Ägrett (se d. o.), med infattade diamanter.

DIAMETER, diameter (uttalas äfven oriktigt diameter), m. 2. pl. --trar. (mat.) 1) Den rätta linje, som går genom medelpunkten i en cirkel och slutar sig på båda sidor i dess omkrets. Genomsärningslinje. — 2) Axel i ett klot eller den rätta linje, som går ifrån ena ytan till den andra, genom medelpunkten. Tvårlinje.

DIAMETRAL, ---äl, a. 2. 1) Som tillhör, har afseende på diametern. — 2) Som går rakt tvärs igenom.

DIAMETRALT, ---ält, adv. Rakt midt emot hvarannan, såsom ändarne af en diameter. *De båda pöterna äro hvarandra d. motsatta*. (Fig.) *D. motsatt*, helt och hållet motsatt.

DIANA, -ä-, f. 1. 1) (nom. propr.; myt.) Jagtens och månens gudinna, hos Romarne. — 2) (sjöt.) Morgonvakten ifrån klockan 4 till 8 på morgonen. — 3) (kem.) *D-s träd*, en trädlik anskjutning, som uppkommer, då silfret medelst quicksilfver utalles i en vatten löst salpetersyrad silfveroxid.

DIANDRIA, diandria, f. 1. Andra klassen i Linnés växtsystem, innefattande växter med två ståndare. Tvåmänningar.

DIANDRIST, diandrist, f. 3. Växt, som hörer till klassen Diandria.

DIAPHANORAMA, diaphanorama, n. 3. Se *Diorama*.

DIAPHORA, dialära, f. 5. Retorisk figur, som består deruti, att samma ord flera gånger med olika betydelse användes i en sats.

DIAPHRAGMA, diaphragma, n. 3. (anat.) Muskelhinnan, som skiljer bröstet och underlivet. Mellangärdet.

DIAR, diar, m. 2. pl. (hist.) Benämning på Odens tolf drottare (se *Drott*), äfv. på gudar, ko-

ningar och furstar i allmänhet, hvilka så kallades af ordet *Dia*, föda, såsom de der spisade, födde folket.

DIARIUM, diarium, n. pl. --rier, Register, som embets- eller tjänstemann förer öfver dagligen förefallande händelser och göromål.

DIARRHE, diarré, m. 3. Sjukdom, då ekskrementerna äro tunna och bortgå oftare, än naturen eller vanlig ordning afbördar sig. Durklöpp, Usot.

DIASPOR, --spår, m. 3. (mineral.) Stenart, bestående af lerjord och vatten; förekommer i stråliga massor.

DIASTAS, --ås, m. 5. sing. (kem.) Eget ämne i mältadt korn, i groende frön af de öfriga sädeslagen samt i ögonen på potates.

DIATONISK, --tonisk, a. 2. (i musik) Upp- eller nedstigande i flera på hvarandra följande toner, sådana de förekomma i den *d-a skalan*, d. v. s. den skalan, som fortlöper i en följd af hela och stora halva toner i följande ordning: c, d, e, f, g, a, h, c.

DIATRIB, --trib, m. 3. 1) Bitter granskningsskrift. — 2) Ställe i en skrift, en tidsnings-artikel, af smållig beskaffenhet.

DIBARN, n. 5. Barn, som ännu diar.

DIBRODER, m. 3. pl. --bröder. Benämning på gossebarn af olika föräldrar, hvilka antingen på samma tid eller kort efter hvarandra hafva samma amma. Säges äfven om dem, sedan de växt upp.

DICHROIT, dikroit, m. 3. (mineral.) Genomsiktig stenart, bestående af kiselhydrat lerjord med kiselhydrat talkjord-jernoxid, i riktningen af luftvadaxeln blå, rätvinkligt deremot gulgrå, i brottet öjunt, något splittrig, glas- till fettglänsande. Kallas äfv. Jollit, Cordierit, och bildar i sitt renaste skick ädelstenen Losafir.

DICKEL, m. 2. pl. *dicklar*. (gjut.) Hela den pålagda lermassan på formspindel eller en modell.

DICK-KOPP, m. 2. Benfisk, med lång och tjock kropp, samt bred, platt panna. Cyprinus dubola.

DICKSTEN, di'ekstén, m. 2. Benämning på den sämsta sorten af slipade diamanter, med blott 8 fasetter och svart grund.

DIDAKTIK, didaktik, f. 5. Läran om de regler, enligt hvilka man genom undervisning bör utveckla människans förståelseförmågor. Utgöres en del af Pedagogiken och omfattar Metodiken.

DIDAKTISK, didaktisk, a. 2. Som afser undervisning, undervisande. *D. poesi*, lärodikt. *D. stil*, lärostil. — *Didaktiskt*, adv.

DIDYM, -ym, m. 5. En först i sednare åren upptäckt metall.

DIDYNAMIA, ---mia, f. 1. Fjortonde klassen af Linnés växtsystem, innefattande de växter, som hafva två långa och två korta ståndare. Tvåväldige.

DIDYNAMIST, ---isst, f. 5. Växt, som tillhör klassen Didynamia.

DIENDE, n. 4. Handlingen, då man diar.

DIERESIS, dieresiss, f. 2. En diftons delning i två stafvelser. — 2) Tecknet dertill (·), som sättes öfver den sista vokalen, t. ex. ær. [Diet.]

DIET, diét, f. 3. (af gr. *Diata*, lefnadssätt) 1) Lefnadsordning, ordning i mat och drick. *Huru-dan d. har den sjuke fört?* — 2) För helse eller tillfrisknande tjenlig lefnadsordning i mat och drick. *När man är sjuk eller sjuklig, bör man iakttaga, hålla d.*, d. v. s. icke förtära annat, än hvad som för kroppen är tjenligt.

DIETETIK, ---ik, f. 5. Läran om helsans bevarande. Dietlära, Sundhetslära.

DIETETISK, --tétisk, a. 2. 1) Som har afseende på dieten. *D-a föreskrifter*. — 2) För helsan tjenlig i afseende på mat och drick. *Föra ett d-t lefnadssätt*.

DIETLÄRA, f. 1. Se *Dietetik*.

DIFFAMATION, ---ischön, f. 5. Vanryktande, ärerörligt förtal.

DIFFAMATORISK, a. 2. Af smållig beskaffenhet. *D. skrift*, smådeskrift.

DIFFAMERA, v. a. 1. Vanrykta, förtala.

DIFFERENS, --rånngs o. --rånng, f. 5. Åtskillnad, olikhet.

DIFFERENT, --rånnt, a. 1. Olik, skiljaktig.

DIFFERENTIAL, --rånntsiäl, f. 5. (mat.) En föränderlig, i oändligen små grader till- eller aftagande storhet.

DIFFERENTIAL-KÄLKYL, --rånntsiäl-kalkyl, m. 3. Se *Differentialräkning*. [— kalkyl, — calcul.]

DIFFERENTIAL-QVANTITET, --rånntsiäl-kvantitet, f. 5. Se *Differential*.

DIFFERENTIAL-RÄKNING, --rånntsiäl-räkning, f. 2. En del af den högre matematiska analysen, då man af förhållandet emellan tväna eller flera af hvarandra beroende variabla storheter får bestämdt förhållandet emellan deras oändligt små variationer (Differentialer).

DIFFERENTIERA, --rånntsiära, v. a. 1. (mat.) Utveckla differentialerna för en funktion.

DIFFERERA, v. a. 1. Uppskjuta. — V. n. 1) Vara olika. — 2) Vara af olika tanka.

DIFFORMITET, difförmitét, f. 5. Vanskaplighet.

DIFFRAKTION, diffractschön, f. 3. (fys.) *Ljusstrålarnas d.*, deras brytning och spridning, då de gå förbi utmed kanterna på fasta kroppar, eller intränga genom en synnerligt liten öppning. Kallas äfv. Böjning, Indexion.

DIFFUS, -ús, a. 2. Vidlyftig.

DIFFUSION, --schön, f. 3. Vidlyftighet.

DIFTONG, diftöng, m. 5. Dubbelvokal, tveljud, d. v. s. tväna sammanhörande vokaler, hvilka uttalas nästan såsom en och utgöra blott en stafvelse.

DIGEL, digl, m. 2. pl. *diglar*. 1) En stark metallplåt i en boktryckarpres, hvarunder formen medelst kärran inskjutes. — 2) Se *Degel*.

DIGER, a. 2. Mycket stor och tjock. *En d. volym*. *Ell d-t moln*. — *Syn. Se Stor, Tjock*.

DIGERBÖDEN, m. 2. def. Benämning på den förfärliga pest, som vid år 1550 härjade den skandinaviska norden.

DIGERERA, digerera, v. a. 1. 1) (kem.) Låta en kropp någon tid utsättas för verknigen af en vätska, vid en temperatur emellan + 50° och 90°. — 2) (farm.) På ett ämne pågjuta ett kallt eller varmt lösningsmedel och lemna det någon tid i beröring dermed till utdragning, i en viss lindrig, oftast konstgjord värme öfver 13°.

DIGERERING, f. 2. Se *Digestion*, 1.

DIGESTA, dijästa, n. pl. (lat.) Se *Pan-dekter*.

DIGESTION, dijästs Schön, f. 3. 1) Den operation, då man digererar (se *Digerera*, begge hem.). — 2) (med.) Matmällning. — *Ss. D-seld, -sorgan, -sugn*.

DIGESTIV, dijästiv, a. 2. (med.) Som befordrar matmällningen. — S. n. Se följ.

DIGESTIVMEDEL, dijästivmedel, n. 5. (med.) Medel, som befordrar matmällningen.

DIGESTIVSALVA, dijästfvsälva, f. 1. (med.) Salva, som begagnas, för att befördra matsmältningen, och hvaruti terpenin är hufvud ingrediensen.

DIGESTOR, dijäststär, m. 3. Se *Papirus gryta*.

DIGIFNING, f. 2. Handlingen, då man gör dt. **DIGIFVANDE**, n. 4. Se *Digifning*. — *Adj.* 1. Som ger dt. *D. moder, quinna*.

DIGITALIN, digitalin, n. 5. sing. (kem.) Ett bitert, narokiskt extraktivämne i örten *Digitalis purpurea*.

DIGLYF, -y'f, m. 5. (byggn.k.) Konsol ell. kragsten, med tvänne rämlade lister. [Diglyph.]

DIGNA, v. n. 1. 1) Nedfälla af maktlöshet. *D. under bördan. D. ned, se Neddigna*. — *Syn. Se Falla*. — 2) (fig.) Uppgifvas, blifva alldeles uttrötad, tillintetgjord. *D. under bördan af sorg, bekymmer, arbete*. — *Syn. Se Utmattas*.

DIGNANDE, n. 4. Nedfallande af tröthet, af vanmakt.

DIGNITET, diggnitet, f. 5. (räknek.) Produkt af ett med sig sjelft ett visst antal gånger multiplicerad tal. *Andra d-en af ett tal är dess quadrat, tredje d-en dess bigvadrat*, o. s. v.

DIGNITÄR, diggnitär, m. 5. Person, som bekläder en hög värdighet i statens eller kyrkans tjänst.

DIGRESSION, digräschoön, f. 5. 1) Afvikelse från hufvudämnet i tal eller skrift. — 2) (astron.) Den vinkel, som bildas utaf afståndet emellan solen samt planeterna Mercurius och Venus, sedda från jorden.

DIGRIS, m. 2. Gris, som ännu diar, icke blifvit avand ifrån spenarna.

DIHORN, n. 5. Ett slags kärl, som begagnas för små barn, bestående af ett urhållt horn, som i ena ändan slutas med ett litet rör, hvarvid en genomhord skinnlapp är fästad, genom hvilken barnet suger i sig den i hornet hållna mjölken.

DJÄMB, -jämmb, m. 5. (pros.) Versfot af fyra stafvelser, af hvilka den första och tredje äro korta, den andra och fjärde långa (— — —).

DIKA, v. a. o. n. 1. Gräfvad fortlöppande, i allmänhet lika djupa och breda fördjupningar i marken, till aflopp för vatten. *D. en åker. D. utmed väg. D. af, ut, se Afdika, Utdika*.

DIKALF, m. 2. pl. — *kalfvar*. Kalf, som ännu diar, icke blifvit avand ifrån spenarna.

DIKANDE, n. 4. Se *Dikning*.

DIKARE, m. 5. Arbetare, som gräver diken genom åker, vid väg, o. s. v.)

DIKE, n. 4. Gräfd, mer eller mindre djup och bred, fortlöppande fördjupning i marken, vanligtvis för vattnets aflopp, t. ex. på åker, vid väg, o. s. v., men äfven som inbägnad, då likväl *Graf* är den riktigare benämningen. *Gräfvad d-n genom åker, ång, vid väg, o. s. v. Gräfvad stora d-n genom ett moras, för att utdika vattnet derur. Täckta d-n, åkerdiken, som blifvit ofvertäckta, så att de icke synas på åkern*. Bildar sammansättningarna *Aflossadike, Åkerdike, Ångdike*, m. fl. — *Ss. D-sgräfvning, -sgräfvare, -skant*.

Ann. Emellan *Dike* och *Graf* är den skillnad, att det förra är grundare och smalare, den sednare djupare och bredare, samt begagnad för flera ändamål, såsom vid löstningar, o. s. v. *Mr. Graf*.

DIKESMOSSA, f. 1. (bot.) Ett moss-slägte. *Fissidens*.

DIKNING, f. 2. Ett dikes eller dikens grävande. *Åkerns d. Genom d. afledes vattnet*.

DIKOTYLEDON, dikötyledon, m. 5. (bot.) Växt med två hjertblad.

DIKT, f. 3. 1) Alster af diktkonsten, diktad berättelse, skaldestycke. *En episk, lyrisk, dramatisk d. Wielands d-er*. — *Syn. Se Skaldestycke*. — 2) Skaldekonst. Brukas i denna bemäldrig utom i bestämd form, och i högre stil. *D-ens gyllne svan*. — *Syn. Se Skaldekonst*. — 3) Uppdikadt tal, diktad förvändning, lögn, osanning. *Han sade mig, att herr N. var död, men det var en ren d.* — *Syn. Se Lögn*.

DIKT, adv. (t. *dicht*; sjöt.) Tät. *Segla d. till vinden*, tätta bidevind, dock så, att seglen förblifva fulla.

DIKTA, v. a. 1. I. 1) I tal eller skrift framställa ideala skapelser af inbillningskraften. *D. en berättelse, en roman, ett skaldestycke. D. vers*. — 2) Uppfinna en osanning, en lögn. *Han ljugar: alltihop det der, som han berättar, har han d-t. D. ihop, på, upp, se Hopdikt, &c.* — *Syn. Hopdikt, Uppdikt, Ljuga ihop, Hopsmda*.

DIKTA, v. a. 1. II. (sjöt.) Fylla måten emellan bordläggningsplankorna med dref och sedermera betäcka dem med smält beck.

DIKTAD, a. 2. (egenl. part. pass. af *Dikta*, I.) 1) Genom inbillningskraften frambringad och i tal eller skrift framställd. *D. berättelse*. — 2) Som endast bar sin tillvaro i inbillningen, inbillad. *D-e väsenden*. — 3) Uppdikadt, lögnaktig. *En d. förvändning*. — *Syn. Se Falsk*.

DIKTAL, diktätal, m. 3. Förvrängning af *Dykdalb*; se d. o.

DIKTAMEN, diktämnen, n. pl. — *mina*. (lat.) 1) Förestafning af hvad som någon skall skriva. *Skrifva efter d. D. till protokollet*. Skrifves äfv. *Diktamen*. — *Syn. Dikterande, Diktering*. — 2) Hvad som blifvit skrivet efter förestafning.

DIKTAN, f. 5. sing. indef. Förekommer endast i uttrycket *D. och traktan*, sträfvande, bemödande. *All hans d. och traktan går ut på att blifva rik*.

DIKTANDE, n. 4. Handlingen, då man diktar (för begge verberna).

DIKTARE, m. 5. 1) (sällan brukl.) En, som diktar ihop, uppdiktar (osanningar, o. s. v.). — *Syn. Se Lögnare*. — 2) Se *Skald*. — 3) (sjöt.) En, som diktar (se *Dikta*, II.).

DIKTATOR, diktatör, m. 5. (uttalas i plur. — *örarr*) (lat.) 1) (hos Romarne) Person, som, då någon svår fara hotade republiken, beklädades med högsta makten, den han då ägde att oinskränkt utöfva för någon viss tid. — 2) (fig.) Styresman för ett samhälle, beklädd med oinskränkt makt. — 3) Titel, som i sednare tider styresmän i vissa staters och vid vissa tillfällen antagit. *Dr. Francia, Paraguays styresman, kallade sig D.* [Dict. —]

DIKTATORISK, a. 2. 1) Som tillhör, har afseende på diktaturen. — 2) Oinskränkt befälhände, herskande; egenmäktig. [Dict. —]

DIKTATUR, -ur, f. 3. 1) En diktators embete. — 2) Tiden, hvarunder en diktator bekläder sitt embete. [Dict. —]

DIKTERA, v. a. 1. 1) Föresäga, förestafva någon, hvad han skall skriva. *D. något för någon. D. till protokollet*, något, som skall föras till protokollet. — 2) (fig.) a) Föreskriva. *D. lagar för någon*. — *Syn. Se Föreskriva*. — b) Ingifva. *Kärleken har d-t detta bref*. — *Syn. Se Ingifva*. — *Dikterande*, n. 4. o. *Diktering*, f. 2. [Dict. —]

DIKTGÄFVA, f. 1. Förmågan att kunna dikta (se d. o. I. 1).

DIKTION, dikttschön, f. 3. sing. Sättet att uttrycka sina tankar och känslor i skrift. — *Syn. Se Skriftsätt*. [Dict. —]

DIKTIONÄR, dikttschönär, m. 3. (fr. *Dictionnaire*) Ordbok. [Dict. —]

DIKTNING, f. 2. Handlingen, då man diktar (för begge verberna).

DILAM, n. 3. Lam, som ännu diar, ej blifvit avand ifrån spenarna.

DILATATION, ---tschön, f. 3. (vetensk.) Utvidgning.

DILATION, dilatschön, f. 3. Uppskof.

DILEMMA, dilämma, n. 3. pl. — *lemmer*. (grek.) 1) (log.) Slutledning, då man förutsätter den satsen, som skall vederläggas, och derifrån afleder två eller tre orimliga följder, hvarigenom den ponerade satsen vederlägger sig sjelf. — 2) (fig.) Kinkigt val.

DILETTANT, dilättant, m. 5. (ital. *Dilettante*) Den, som för sitt nöje och utan anspråk på mästarskap idkar en skön konst. — *Konst-älskare, Konstvän*.

DILETTANTISM, dilättantism, m. 5. Utöfning af en skön konst blott för nöje och utan anspråk på mästarskap.

DILIGENS, --schänng, m. 3. (fr. *Diligence*) Skjutsvagn för resande, som afgår till bestämda orter och på bestämda tider.

DILL, m. 2. sing. En bekant köksväxt, af fam. Parasollblommige; ört och frön nyttjas äfv. på apoteken. *Anethum graveolens*. — *Ss. D-frö*.

DILLKÖTT, n. 5. sing. Kött, tillagadt med dillsås.

DILLELÖJA, f. 1. Etherisk olja, pressad af dillfrö.

DILLSÅS, m. 3. Sås till kött, tillredd med dill.

DILUVIAL, ---äl, a. 2. Tillhörande tiden vid syndafloden. *D-a djur*.

DILUVIALBILDNING, ---älbildning, f. 2. (geol.) Mineralbildning, härrörande från syndafloden, eller den sista stora jordrevolution, hvarigenom jordens yta erhöi sin närvarande gestalt.

DILUVIALFORMATION, ---älförmschön, f. 5. Se föreg.

DILUVIUM, diluviuum, n. 3. pl. — *vier*. (lat.) Allmän öfversvämning, syndaflod. Brukas i vetenskapstil, synnerligt i geologien.

DIMBILD, m. 3. Genom optisk verkan frambringad bild; som har ett dimmig, tekniskt utseende.

DIMENSION, dimännschön, f. 3. 1) Utsträckning i längd, bredd och höjd eller djuplek. *En geometrisk kropp har tre d-er: längd, bredd och höjd eller djuplek*. — 2) (i de tecknade konsterna) Efterbildade föremåls enligt riktigt förhållande, genom iakttagande af proportion och perspektiv, afmåttastorlek.

DIMHÖLJD, a. 2. Höljd med dimma. *En d. trakt*.

DIMINUENDO, ---änddo, adv. o. n. (ital.; i musk.) Uttryck, som tillkännagifver, att styrkan af tonerna bör småningom aftaga.

DIMINUTIV, ---iv, a. 2. (gram.) Som förminskar betydelsen af ett annat, t. ex. *Kallunge är ett d. af Kall*. Förminskningsord.

DIMMISSION, dimmisschön, f. 3. 1) Entledigande, afsked. — 2) *D. ifrån ett läroverk*, en lärjunges entledigande derifrån, med betyg öfver der förvärfvade kunskaper.

DIMITTERA, v. a. 1. 1) Bortskicka, entlediga, afskoda. — 2) Entlediga en lärjunge från ett läroverk, med betyg öfver der förvärfvade kunskaper.

DIMMA, f. 1. Från jorden uppstigna dunster, som genom luftkretsens afkyllning återtagit droppform och sväfva som ett moln tät öfver jorden. *En d. bredde sig öfver landskapet. D-n uppsätter, faller, skingrar sig*. — *Syn. Töcken, Mist, Tjoeka*.

DIMMIG, a. 2. 1) Full eller höljd med, beledsagad af dimma. *D. luft, himmel, trakt. D-t väder*. — *Syn. Töcknig, Mistig, Disig*. — 2) (fig.) Oklar, grumlig, otydlig. *D. målning, d-a konturer. D-t tal, d-a bilder*.

DIMORF, dimärrf, a. 2. (mineral.) Som antager två olika bildningar. [-morph.]

DIMORFISM, dimärrfism, m. 3. sing. (mineral.) Förhållandet, att tvänne i sin sammansättning föga eller alls icke skiljaktiga ämnen dock i sina kristallisationer tillhöra olika systemer.

DIMPA, v. n. 3. (Ind. pres. sing. *Dimper*; pl. *Dimpa*. Imperf. sing. *Damp*; pl. *Dumpo*. Imper. sing. *Dimp*; pl. *Dimpen*. Konj. imperf. *Dumpe*. Sup. *Dumpli*. Part. pres. *Dimpande*.) Falla plötsligt och som ett löst ting. Brukas endast i fam. och skämtsamt stil. *Han söp, så att han damp under bordet. Der damp han i backen!* — *Syn. Se Falla*.

DIN, m. o. f. **DIET**, n. sing. (plur. *Dine* ell. *Dina*, m. *Dina*, f. o. n.) Pronomen poss., som betecknar 2 pers. sing. Dig tillhörig, som har afseende på dig. *D. hatt, d. hustru, d. bord. D-a angelägheter, omständigheter*. Brukas stundom i st. f. *Du*, t. ex.: *D. tok, d. sköld, d. hof! Mitt och ditt, se under Min*. — Antager substantiv betydelse i uttrycket *De d-a*, dina anhörige, din familj; äfv. dina anhängare, vänner, kamrater.

DINE, m. 3. (fr. *Diné* ell. *Dîner*) Middagsmåltid. [Dinée.]

DINERA, v. n. 4. (fr. *Dîner*) Spisa middag.

DINGDANG, d'inggdäng, ell. **DINGELIDANG**, d'inggelidäng, n. sing. Se *Bingbäng*.

DINGLA, v. n. 1. Hänga löst och slänga hit och dit. *En död kropp, som d-r i galgen. Han må akta sig, att han icke en vacker dag får d. i galgen*, blir hängd. — 2) *Sitta och d. med benen*, sitta med hängande ben och låta dessa svänga af och an. — *Dinglande*, n. 4.

DINOTHERIUM, dinäterium, n. (nat. hist.) Ett af forntidens djur, nu försvunnet ur djurverlden.

DIOPTER, diäpptr, m. 2. pl. — *optrar*. 1) Sigte på matematiska instrumenter. — 2) Med hål försedd, upprättstående metallskifva på en diopterlineal. — 3) Ett kirurgiskt verktyg.

DIOPTERLINEAL, diäpptrlineal, m. 5. En till mätningar begagnad messinglineal, försedd med diopter (bem. 2).

DIOPTRIK, diäpptrik, f. 3. Lärnan om ljustrålarnes brytning i genomskinliga kroppar.

DIOPTRIK, a. 2. Som angår eller tillhör Dioptriken.

DIORAMA, diäräma, m. 5. pl. — *mer*. (från grek.) Belyst målning, som skådas genom en med förstoringsglas försedd ram, då föremålen framställas sig för ögat i naturlig storlek. Skiljer sig derigenom ifrån Panorama (rundmålning), att den framställer blott en del af en utsigt, hvaremot panoraman visar utsigten åt alla sidor ifrån den punkt, der åskådaren föreställes befinna sig.

DIORIT, diorit, m. 3. (mineral.) Grön- eller svartaktigt grå stenart, utgörande en blandning af hornblende och albit. Kallas *Dioritiskiffer*, när den har skiffertextur.

DIPHTONG, se *Diftong*.

DIPLOM, diplöm, n. 3. (gr. *Diploma*) En med underskrift och sigill bekräftad urkund, hvarigenom en värdighet med åtföljande fri- och rättigheter tilldelas någon (t. ex. adelskap, doktorsvärdighet, o. s. v.). Bildar sammansättningarna *Adels-, Doktors-, Magisterdiplom*.

DIPLOMADEL, diplömadel, m. 2. sing. Adel, som grundar sig på diplom. Brukas till skillnad ifrån Förtjenstadel.

DIPLOMAT, diplömät, m. 3. 1) a) En, som i egenkap af sändebud ifrån en regering till en annan praktiskt utövar diplomaten. *Alla utländska ministrar vid ett hof äro d-er.* — b) Den, som studerat och äger teoretisk insigt i diplomaten. — 2) (fig.) Verldsklok, beräknande man. — *Syn.* Politikus.

DIPLOMATARIUM, diplömätarium, n. 3. pl. — *rier.* Samling utaf afskrifter af gamla original-urkunder.

DIPLOMATI, diplömätif, f. 3. sing. 1) Vetenskapen om staters inbördes förhållanden och särskilda intressen. Beskickningsvetenskap. — 2) Konsten att afhandla med främmande makter. Beskickningskonst.

DIPLOMATIK, diplömätik, f. 3. sing. 1) Konsten att granska gamla urkunder. Urkundslära. — 2) Se *Diplomati*.

DIPLOMATIKER, diplömätiker, m. 3. En, som är kunnig i konsten att granska gamla urkunder.

DIPLOMATISK, diplömätisk, a. 2. 1) Som tillhör eller har afseende på en beskickning eller ett sändebuds göromål. *D-a corpsen*, samtliga utländska sändebuden vid ett hof, i ett land. — 2) (fig.) a) Sing, fin, verldsklok. — *Syn.* Se *Slug*. — b) Som röjer, utmärker, tillkännagifver slughet, verldsklokhet. — *Diplomatiskt*, adv.

DIPPTAN, dipptän, m. 3. (bot.) Ett örtslägte. Dictamnus.

DIREKTOR, se *Direktor*.

DIREKT, diräkt, a. 1. 1) Som går i rak riktning, rät, rak. — 2) (fig.) a) Som icke göres genom omväg, utan rätt fram. *En d. begäran, ansökan, anhållan.* — b) Omedelbar. *D-a bevis*, som hämtas omedelbart af ett faktum. (Log.) *D. motsats*, som uppkommer genom blotta förnekandet (till skillnad ifrån *Indirekt m.*, som bildas genom sättande af något annat). (Ret.) *D. tal*, tal, som en häfdatecknare anför efter orden, såsom det af talaren hållits. (Musik) *D. ackord*, hvars grundton ligger djupare än de öfriga tonerna, som bilda ackordet. [Direct.]

DIREKTE, diräkte, adv. 1) Rakt fram, i rak riktning. — 2) (fig.) a) Utan omväg. *Denna väg förer d. till staden.* *Fartyget går d. till sin bestämmelseort.* — b) Utan omsvep, rätt fram, omedelbart. *Gå d. till sitt mål.* *Vända sig d. till någon.* [Directe.]

DIREKTION, diräkttschön, f. 3. 1) Styrelse, förvaltning. Såges förnämligast i fråga om offentliga inrättningar och ingår i en mängd sammansättningar, såsom Spektakel-, Fattighus-, Kanal-direktion, m. m. — *Syn.* Se *Förvaltning*. — 2) Samtliga ledamöter i en styrelse, förvaltning, som har namnet Direktion. *D-en har i dag haft sammanträde.* — 3) Riktning, kosa, led. *I rak, sned d.* — *Syn.* Se *Riktning*. [-rect-]

DIREKTOR, diräktör, m. (uttalas i plur. — *törär*) 1) Styresman, ledare. — 2) Benämning på hvarje af de fem ledamöter, som utgörde Direktorium i Frankrike (se följ.). — Skrifves äfv. *Director*.

DIREKTORIUM, diräktörinum, n. 3. pl. — *rier.* (hist.) Benämning på franska republikens regering ifrån 1795 till 1799. — Skrifves äfv. *Directorium*.

DIREKTRIS, diräktöris, f. 3. Förestånderska. [-rect-]

DIREKTÖR, diräktör, m. 3. Styresman för vissa allmänna inrättningar, t. ex.: Spektakel- eller Teaterdirektör. [-rect-]

DIREKTÖRSKA, diräktöriska, f. 1. En direktörs fru, eller enka efter en sådan. [-rect-]

DIRIGERA, dirischära, v. a. 1. 1) Styra, leda; hafva uppsigt öfver. — 2) Gifva riktning åt. — *Dirigerande*, n. 4. o. *Dirigering*, f. 2.

DIRK, m. 2. (sjöt.) Ett tåg, som tjänar att upphissa nedra ändan af en bom.

DISA, nom. propr. f. (nord. myt.) 1) Enligt sagan, dotter af en rådsheer under en Upsala-konungs regering, och som genom sitt visa råd räddade landet i en svår hungersnöd. Efter henne fick sedan *Distingen* sitt namn. — Rättast torde likväl vara att antaga, det *Disa* var en qvinlig gudomlighet, åt hvilken Fornskandinaverna offrade, densamma som *Göja* (grek. Gaia, Jordan), hos Germanerna *Hertha*, hos Greker och Romare *Kybele* eller *Io*. — 2) Älven benämning i allmänhet på gudinnor och drottningar, af samma skäl, som gudar och konungar kallades *Diar* (se d. o.).

DISABLOT (egentl. *Disarblot*), n. 3. (nord. hist.) Ett af de stora offren, som anställdes i Upsala afgudatemplet; inföll hvarje år i Februari månad (*Göje* månad; jfr. *Disa*).

DISARSAL, m. 2. Benämning af vissa forn-kunnige på den af kretsstenar omgifna högsta delen af en offerbög.

DISARTING, se *Disting*.

DISCIPEL, disip'l, m. 2. pl. — *plar.* (lat. *Discipulus*) Lärjunge.

DISCIPLIN, dissiplin, f. 3. 1) Den del af uppfostran, som består i ledningen och inskränkningen af dåliga böjelser och begär, hvarvid tvång isynerhet måste användas. — 2) Tukt, ordning, som hör handhafvas i ett visst stånd, yrke. *Militärisk d.*, krigstukt. Ingår i sammansättningarna *Kyrko- och Klosterdisciplin* (Kyrko- och Kloster-tukt). — 3) Vetenskap.

DISCIPLINARISK, dissiplinärisk, a. 2. Som angår disciplin, tukt. *D-a stadgar*.

DISCIPLINERA, dissiplinera, v. a. 1. Vänja vid tukt och ordning. *D. en armé*, införa krigstukt i en armé.

DISCONT, m. fl. se *Diskont*.

DISCREDITERA, se *Diskreditera*.

DISCRET, se *Diskret*.

DISCRETION, se *Diskretion*.

DISCUS, disskus, m. (lat.) 1) Rund skifva af trä, sten eller metall, som brukades till kastning vid de gamles kämpalekar. — 2) (astr.) Solens eller en annan himlakroppens runda, synbara skifva.

DISETUNGEL, n. 3. Fornnordiskt namn på Februari eller Göje månad, då offeringen till *Disa* eller *Göja* skeddte.

DISGRACE, dissgrás, m. 3. (fr.) Onåd, ogunst. **DISGRACIERA**, v. a. 1. Undandraga någon sin nåd.

DISGRACIERAD, a. p. 2. (af föreg.) Fallen i onåd.

DISHARMONI, dissharmoni, f. 3. 1) Missljud, som uppkommer, då flera toner, hvilka icke stämma tillsammans, ljuda på en gång. *D.* kan endast sägas om ackorder, ej om melodier. Missljud är således mer omfattande. — 2) (fig.) Oenighet, missämja. *Det råder d. mellan dem.* — *Syn.* Se *Oenighet*.

DISHARMONIERA, dissharmoniera, v. n. 1. (mindre brukl.) 1) Ej harmoniera, frambringa ett obagligt samljud. Såges om toner. — 2) (fig.) Ej afverensstämma, ej samsjas.

DISHARMONISK, dissharmonisk, a. 2. 1) Som ej harmonicerar. — 2) (fig.) Stridig, oenig, öfverensstämmende.

DISIG, a. 2. (sjöt.) Töcknig, dimmig.

DISJUNKTIV, dissjunktiv, a. 2. Åtskilljande. (Log.) *D-t omånde*, hvars predikat består af flera, genom *antingen* och *eller* skilda delar. (Gram.) *D. konjunktion*, som skiljer delarna af en mening, såsom t. ex.: *antingen*, *eller*.

DISK, m. 2. (t. *Tisch*) 1) (gam.) Bord. — 2) Upphöjd afstängning, af ett vanligt bords höjd, som afdelar en handelsbod, ett värdsbus- eller källarium, ett kontor, ett embetsrum, skiljande kunder och besökande från bod-, kontors- eller embetspersonalen i rummet, och begagnad att der- på lägga och räkna penningar, papper, ställa mat-kärl, glas o. d., allt efter ställets beskaffenhet. — Jfr. *Boddisk, Krygdisk, Källardisk*. — 3) Se *Allardisk*. — 4) (astr.) Se *Discus*, 2. — 5) (bot.) Midten af en blomkorg (se d. o.), eller de rörformiga dit hörande blommonerna.

DISKA, v. a. 1. Tvätta och renskölja kärl, som blifvit begagnade vid en måltid eller för tillredandet deraf. *D. faten, tallrikarna*. — Man säger äfv.: *Tvätta diskarna*. Brukas oftast absolut, t. ex.: *Hon håller på att d. Diskande*, n. 4.

DISKANT, disskant, m. 3. 1) Den högre barn- eller qvinnorösten. Numera vanligare Sopran. — 2) Högsta stämman i fyrstämmig sång. — *Syn.* *Diskantslämma*. — 3) (vid fortepianospelning m. m.) Högra handens parti (i motsats till basen). — 4) Högsta stämman i instrumentalmusik. Föres af första violinen, samt vid musik af bläsinstrumenter, utaf flöj eller klarinet. — *Syn.* *Diskantstämma*. — *Ss.* *D-flöjt, -spelare, -sångare, -violin*.

DISKANTE, disskanta, v. n. 1. (föga brukl.) Sjunga eller spela diskant.

DISKANTINSTRUMENT, disskantinstru-ment, n. 3. o. 5. Musikinstrument, som har diskantstämman vid instrumentalmusik.

DISKANTIST, disskantist, m. 3. En, som spelar eller sjunger diskanten.

DISKANTRÖST, f. 3. Röst, som sjunger diskanten vid ett tillfälle eller har dertill passande egenskaper.

DISKANTSTÄMMA, f. 1. Högsta stämman i sång eller musik. Äfv. *Diskant*. — 2) Se *Diskanttröst*.

DISKÄR, m. 2. pl. Se *Diskkärl*. Brukas i köksspråket. Man säger sålunda: *Tvätta d-na, diska*.

DISKBUNKE, m. 2. pl. — *bunkar*. Tvättbalja, som begagnas vid diskning.

DISKKÄRL, v. 5. Af mat orenadt bordkärl. Kallas i plur. äfv. *Diskar*.

DISKLIK, a. 2. (bot.) Så kallas en blomkorg (se d. o.), när alla småblomstron äro lika stora.

DISKNING, f. 2. Handlingen, förrättningen, då man diskar.

DISKONT, disskänt, m. 3. (af ital. *Sconto*, afdrag, afräkning) 1) (egentl.) Godtgörelse genom afdrag, för inbetalningen af en först sednare förfallen summa, isynerhet vid inlösnig af vaxlar. — 2) Offentlig eller enskilt inrättning, som emot-tager och utlånar penningar emot vissa procentis ränta. Se *Handels- och Näringsdiskonten*, samt *Manufakturdiskonten*. — *Ss.* *D-inrättning, -rörelse, -utlåning*. [Discount.]

DISKONTBANK, disskäntbank, m. 3. 1) (i allm.) Bank, som diskonterar vaxlar. Se *Vaxel-bank*. — 2) (i Sverige särskilt) Afdelning af riksbanken, som särskilt har till ändamål att lemna penninglån. — *Syn.* *Diskontrinättning*. [Disc-]

DISKONTERA, v. a. 1. (af ital. *Scontare*) *D. en vaxel*, före förfallotiden inlösa en vaxel med afdrag af vissa procent. — *Diskonterande*, n. 4. o. *Diskontering*, f. 2. [Disc-]

DISKONTFONTÖR, disskäntkantor, n. 3. 1) Kontor, der en diskontrinättning sköter sina affärer genom dertill antagna personer. — 2) Se *Diskonbank*. [Discountkontor, — comptoir.]

DISKONTLÅN, n. 3. Lån, som lemnas eller blifvit lemnadt af en diskontrinättning. [Disc-]

DISKONTÖR, disskäntör, m. 3. 1) Person, som före förfallotiden inlöser eller inlöst en vaxel med afdrag af vissa procent. — 2) Person, som driver särskilt rörelse med sådana slags inlösnigar. [Disc-]

DISKREDITERA, v. a. 1. Beröfva förtroende eller anseende, nedsätta i allmänhetens tanka. — *Diskrediterande*, n. 4. o. *Diskreditering*, f. 2. [Diso-]

DISKRET, disskrét, a. 1. (geom.) *D. storhet*, den, hvars beståndsdelar hvar för sig betraktas såsom ett helt. [Diso-]

DISKRETIÖN, --tschön, f. 3. 1) Betänksamhet, varsamhet i ord och handling. — 2) Urskilning, klokhet. — 3) Grannlaghet. — 4) Godtycke, godtänande. *Gifva sig på d.*, på nåd eller onåd. — 5) Skänk, gåfva af erkänsla för någon bevisad tjänst.

DISKRETT, disskrätt, a. 1. 1) Betänksam, varsam i ord och handling. — 2) Förståndig, klok. — 3) Förtrogen, tyglåten, som kan tåga med en anförtrödd hemlighet. — 4) Grannlaga.

Anm. Utalats äfven, enligt franskan, *diskré'*, men franska ordet *Discret* bör då äfven i skrift oförändradt bibehållas. Såsom obehöfligt, kan dock ordet, liksom så många andra utländska, ur språket utömmas. Egentl. samma ord som *Diskret* (se d. o.).

DISKSKULOR, f. 4. pl. Skulor efter diskning.

DISKTRASA, f. 1. Trasa, som begagnas vid diskning.

DISKTVÄTTERSKA, f. 1. Qvinsperson, enkom antagen till diskning i större hus.

DISKURERA, v. n. 1. (närmast af fr. *Discourir*) Samtala, språka, prata. [Discurera, Discurera, Discourera.]

DISKURS, disskürs, m. 3. Samtal, prat, samspråk.

DISKUSSION, disskuschön, f. 5. 1) Noggrann pröfning, undersökning af en fråga, ett ämne, genom rådplägnig med andra och anförande af skäl för och emot. — 2) (fig.) Ordvist, ordvexling. [Disc-]

DISKUTERA, v. a. 1. Noga pröfva, granska, undersöka, öfverväga något, genom rådplägnig

med andra och anförande af skäl för och emot. *D. en fråga, ett ämne, ett förslag.* [Disc.—]

DISKVÄTTEN, n. 5. Vatten, som begagnas eller blifvit begagnadt till diskning.

DISLOKATION, disslokationschön, f. 3. 1) (kir.) Ledvräkning. — 2) Truppers förläggande på spridda stället.

DISPARAT, dissparát, a. 1. 1) Olikartad. — 2) Orimlig, stridig.

DISPASCHE, -sch, m. (af ital. *Dispaccio*) Beräkning och bestämmande af den ersättnings-summa, som assuradörerna skola betala vid en liden sjöskada, samt fördelning af denna summa och halverutgifterna mellan delägare. — Skrifves äfv. efter franska *Dispache*.

DISPASCÖR, --ör, m. 3. Särskilt förordnad embetsman, som uppgör dispascher (se föreg.) — Skrifves äfv. efter franska *Dispacheur*.

DISPENS, dispansnings o. dispans, m. 3. (fr. *Dispense*) Frikallelse från en gifven och gällande föreskrift eller lag, från uppfyllande af en förbindelse; eftergift af en pligt, skyldighet; tillstånd, tillåtelse till något eljest förbjudet. [Dispense, Dispence.]

DISPENSATION, dispansationschön, f. 3. 1) Utdelning. — 2) (farm.) Ingrediensers fördelning, afvägning och tillredning.

DISPENSERA, dispansngsöra o. dispanssöra, v. a. 1. 1) Frikalla från gifven och gällande föreskrift eller lag, från uppfyllandet af en förbindelse; bevilja eftergift eller undantag; meddela tillstånd till något eljest förbjudet. — 2) Utdela. — 3) (farm.) Fördela, afväga och tillreda ingredienser.

DISPERSION, disparschön, f. 3. (vetensk.) Spridning. *Ljusets d.*, dess färgspridning.

DISPONENT, disponsant, m. 3. Den, som äger att förordna om annan person tillhörig egendom, fabrik, o. s. v. *D. af ett bruk.*

DISPONERA, v. a. 1. 1) Förordna om, förfoga öfver. *Sjelf äga att d. sin egendom. Jag kan ej d. min tid, såsom jag ville.* — *Syn. Se Förfoga.* — 2) Göra lugad, villig till något, förnä, beveka. *D. någon till en åtgärd, ett afgörande steg.*

DISPONERAD, a. p. 2. 1) Hägad, böjd (till ett beslut, en handling, o. s. v.). *Jag är icke d. att gå ut.* — *Syn. Se Hägad.* — 2) Stämd till sinnet. *Han var för tillfåhet illa d.* — *Syn. Se Stämd.* — 3) (med.) *D. för*, fallen för. *D. för slag.*

DISPONIBEL, dissonib'el, a. 2. Som kan disponeras, hvaröfver man äger att förfoga, ställd till ens förfogande. *En d. summa, tillgång. D-bla trupper.*

DISPOSITION, dispositichön, f. 3. 1) Förfogande, anordning. *Testamentarisk d.* — *b)* Rätt att förfoga, att förordna. *Detta hus står till min d.*, jag äger deröfver att förfoga efter behag. *Ställa något till ens d.*, tillåta någon att deröfver förfoga. — *Syn.* (för begge bem.) *Se Förfogande.* — 2) *a)* Anlag, fallenhet (för sjukdom). *Hafva d. för slag.* — *b)* (i fråga om helsen) Befinnande, beskaffenhet, tillstånd. *Lynnet berar till stor del af kroppens d.* — *c)* Sinnesstämning, lynne. *Hans d. var för tillfället icke gynnande att framställa frågan.* — 3) (tekn.) Sammansättningen af de för hvarje orgelverk lämpliga ansatta stämmor. — 4) (kamoral.) Bestämmande och ansikande af vissa summor för bestämde ändamål. — *Se D-svätt.*

DISPROPORTION, disseproparschön, f. 3. Missförhållande, olikhet.

DISPROPORTIONERAD, a. 2. och **DISPROPORTIONERLIG**, a. 2. Som står i missförhållande till något annat.

DISPUT, disspyt, m. 3. (fr. *Dispute*) Ordvist, ordvexling. — *Syn. Se Teist.* [Dispyt.]

DISPUTATION, dissputationschön, f. 3. 1) En af tvänne eller flere på en gång anställd muntlig, lärd strid, hvarvid den ena parten, opponenten, söker bevisa motsatsen af hvad den andre i uppgifna satser (Theser) har påstått. *Hålla en d. Presidera en d.* — 2) *a)* Vetenskaplig afhandling eller vissa uppgifna satser (Theser), hvilka framställas såsom ämne för en sådan lärd strid. *En d. på latin. Skrifva en d. Låta trycka en d.* — *b)* Sjelfva skriften, tryckt eller otryckt, som innehåller en dylik afhandling eller sådana theser. *En tryckt d. Låta utdela exemplar af en d.*

DISPUTATIONSÅKT, dissputationsåkt, m. 3. Offentlig åkt, då en disputation (bem. 1) hålles.

DISPUTATIONS PROF, n. 3. Prof, som afäges för vissa examina vid akademien eller för att blifva kompetent sökande till vissa akademiska, eklestiasiska och pedagogiska befattningar, bestående deruti, att en vetenskaplig afhandling skrives eller vissa satser uppgifvas af den, som afäges profvet, och dem han sedan vid en offentlig disputationssakt måste försvara.

DISPUTATIONSÖFNING, f. 2. Öfning i konsten att disputera (bem. 2) öfver vissa uppgifna ämnen.

DISPUTERA, v. n. 1. 1) Tvista, ordvexla. *D. med någon om något. De d. alltid, när de komma tillsammans. Vara fallen för att d.* — *Syn. Se Teista.* — 2) Offentligt framställa argumenter för och emot riktigheten af vissa uppgifna satser eller en vetenskaplig afhandling, som dervid af författaren måste försvaras. — *Disputerande*, n. 4. (för begge bem.) o. *Disputering*, f. 2. (för bem. 1).

DISPUTERARE, m. 3. (farm.) En, som gerna disputerar. *Han är en stark d.*

DISQUISITION, disskvisitschön, f. 3. Vetenskaplig undersökning, lärd afhandling.

DISS, n. 5. (i musik) D, upphöjdt en halv ton.

DISS, m. 2. (pop.) 1) Bröstvärt, spene. — 2) *Se Napp.*

DISSA, v. a. o. n. 1. (fam. o. i barnspråket) Dia.

DISSEKERA, v. a. 1. (vetensk.) Sönderdela, sönderskära en organisk kropp, för att lära känna dess inre byggnad. — *Dissekerande*, n. 4. o. *Dissekering*, f. 2. [Dissequerat.]

DISSEKTION, dissektichön, f. 3. (vetensk.) Sönderskärning af en organisk kropp; jfr. föreg. [Dissec.—]

DISSEKTIONSKNIF, dissektichönkniv, m. 2. pl. — *knifvar.* Särskilt slags knif, som vid dissektioner begagnas. [Dissec.—]

DISSEKTOR, dissektör, m. 3. (uttalas i plur. — törär) En, som förrättar eller förrättat en dissektion. Äfv. *Dissector.*

DISSENTERS, dissenntärs, m. pl. (eng.) Egentl.: olika tänkande. Benämning på de protestanter i England, hvilka ej bekänna sig till den herrskande biskopliga kyrkan. Kallas äfv. Non-conformister, Presbyterianer, Independenter.

DISSERTATION, dissertationschön, f. 3. Lärd afhandling öfver något vetenskapligt eller konstämne.

DISSIDENT, --dänt, m. 3. (egentl.: en som afviker) Benämning på dem, hvilka i Polen bekänna annan troslära än den katolska.

DISSIPATION, ---tschön, f. 5. 1) Förskingrande. — 2) Förströelse.

DISSIPERA, v. a. 1. Skingra. — *D. sig*, v. r. Förströ sig.

DISSIPERAD, a. p. 2. Tankspridd, förströdd.

DISSONANS, --nängs, f. 3. Missljud. [— nance.]

DISSONERA, v. n. 1. (i musik) Missljudas. Sägnes om ackorder.

DISTANS, distängs, m. 3. 1) Afstånd, mellanrum. *D-en emellan två ställen. Hålla sig på d.*, på afstånd; (fig. fam.) bemöta någon med tillbörlig aktning, icke närma sig med för mycken förtrolighet. — 2) (sjöf.) Den rodan seglade eller ock återstående kursens eller vägens längd i mil. [Distance.]

DISTHEN, distän, m. 3. Mineral, bestående hufvudsakligen af basisk kiselsyver lerjord, till färgen himmelsblå, mörkblå, grön, gul, gråaktig eller hvit, glasglänsande och i brottet ojemn. Kallas äfv. Cyanit, Blåtalk, Safirspar, Falkschörl, Rhätzil.

DISTICHON, dististik, n. pl. *disticha.* (gr.) Tvåradig vers, bestående af en hexameter och en pentameter.

DISTILLÄT, --ät, n. 3. o. 3. (kem. o. farm.) Produkten af en distillation.

DISTILLATION, ---tschön, f. 3. Förrättningen, då man destillerar. *Torr d.*, sådan, då ett torrt ämne, vanligen af organiskt ursprung, utsättes i en retort för åverkan af en högre temperatur och de deraf uppkommande produkter samlas. — *Syn. Destillerande, Destillering.* [Dest.—]

DISTILLATOR, --ätär, m. 3. (uttalas i plur. — törär) Näringsfickare, hvars yrke är att destillera och förädla brännvin, m. m. [Destillator, Destillatör, Destillatör.]

DISTILLERA, v. a. 1. (kem., farm. o. hushållsk.) Ur en vätska eller ur en i flytande tillstånd försatt materia, genom tillhjälp af hetta, afsondra de flygtiga delarna från de mindre flygtiga och genom rör leda dem i egna förvaringskärl, der de åter afsätta den grad af värme, som förvandlade dem i ångor, och der de således åter nedfalla i droppar. *D. vatten, ättika, brännvin.* — *Destillerande*, n. 4. [Dest.—]

DISTILLERAPPARAT, --är --ät, m. 3. Apparat, som begagnas vid destillering, bestående af panna, hatt och imkylare. [Dest.—]

DISTILLERARE, m. 3. (föga brukl.) *Se Destillator.*

DISTILLERHATT, --ärhatt, m. 2. Hatten (se d. o.) på en destillerapparat. [Dest.—]

DISTILLERING, f. 2. *Se Destillation.* [Dest.—]

DISTILLERKOLF, --erkällv, m. 2. pl. — *kolfvar.* Kolf (se d. o. kem.), som begagnas vid en destillering, i pannans ställe. [Dest.—]

DISTILLERKÄRL, --ertjärri, n. 3. Kärl, som begagnas vid destillering. [Dest.—]

DISTILLERPANNA, --erpänna, f. 1. Panna (se *Panna*, kem.) på en destillerapparat. [Dest.—]

DISTILLERUGN, --erungn, m. 2. Destillerapparat, bestående uti en enkam inrättad ugn, som användes vid torr distillation. [Dest.—]

DISTILLERVERK, --ervärk, n. 3. 1) Inrättning, med tillhörande kärl och apparater m. m., för distillation i stort. — 2) Ställe, gård, hus, egendom, der en sådan inrättning finnes. [Dest.—]

DISTINGEN, distingäng, m. sing. def. Benämning på en större marknad, som hålles i

Upsala uti Februari månad, och har sin upprinnelse från den offerfest, som fordom vid samma tid der anställdes till gudinnan Disas ära och kallades Disablott, hvarvid äfven ting hölls med det församlade folket och varubyte ägde rum. *Jfr. Disa.* — Man säger äfv. *Distings marknad.*

DISTINGVERA, v. a. 1. 1) Åtskilja, göra skilnad emellan. — 2) Utmärka framför andra; bemöta med utmärkelse. [Distingvera.]

DISTINGVERAD, a. p. 2. 1) Noga åtskild ifrån andra. — 2) Utmärkt. *En d. karaktär, personlighet.* — *Syn. Se Utmärkt.*

DISTINKT, distinkt, a. 1. Väl åtskild ifrån andra; tydlig, klar. — *Syn. Se Tydlig.* — *Adv.* På ett tydligt sätt, tydligt. [Distinct.]

DISTINKTION, distinktschön, f. 3. 1) Skilnad. *Göra d. på personer.* — 2) Utmärkelse; utmärkt aktning; utmärkt förtjänst ell. anseende. *Bemöta någon med d. En man af d.*, en utmärkt man. — *Syn. Se Utmärkelse.* — 3) (log.) Tydlig framställning af skilnaden emellan lika ell. närslägnade begrepp. — 4) Förklaring. *Draga sig ur en förklaring genom en d.* [Distinction.]

DISTINKTIONSTECKEN, distinktschönsteckn, n. 3. Utmärkelsestecken. Brukas isynnerhet i fråga om korporal och gemenskapen vid armén. [Distinct.—]

DISTRABERA, distraböra, v. a. 1. 1) Afleda uppmärksamheten, störa; göra tankspridd. — 2) Förströ. — *Distrabherande*, n. 4.

DISTRÄIT, disträ, a. 1. (fr.) Tankspridd, förströdd.

DISTRAKTION, distraktschön, f. 3. 1) Tankspriddhet. — 2) Förströelse. [Distract.—]

DISTRIBUERA, v. a. 1. Utdela, fördela. — *Distribuerande*, n. 4. o. *Distribuering*, f. 2.

DISTRIBUTION, distributschön, f. 5. Utdelning, fördelning

DISTRİKT, distrikt, n. 3. o. 3. 1) Område, landsträcka. — *Syn. Se Område.* — 2) Domsaga, [District.]

DISTRİKTCHIEF, distriktschöf, m. 3. Befälhafvare öfver ett visst område. [District.—]

DISTRON, n. 3. *Se Vindbr (svarta).*

DISYSTER, f. 2. pl. — *syster.* Benämning på hvarje af de flickborn, födda af olika föräldrar, hvilka antingen på samma tid eller kort efter hvarandra hafva samma amma. Kallas så, äfven sedan de växt upp.

DIT, adv. Till det stället. *Har du varit i staden ännu? Nej, jag skall fara d. i morgon. Ända d. D. ber, d. fram, d. in, d. ned, d. upp, d. ut, d. öfver. Hit och d., se Hit.* (Fam.) *Säck inte d.*, akta er att gå, komma dit; *lät bli att försöka det, väga det icke. Hugg inte d.*, akta er att utdela det hugg, slag, hvarmed ni hotar. *D. har jag icke kunnat bringa det*, derhän har jag ej kunnat bringa saken. — *Dit* bildar med en mängd verber och nomina sammansättningar, hvilka af sig sjelfva förstas. Sådana äro: *Ditbeordra, -binda, -bjuda, -blanda, -blåsa, -bringa, -bulta, -båda, -bära, -böja, -draga, -driva, -drypa, -falla, -fara, -flyga, -flyta, -flytta, -fläta, -foga, -föra, -forsla, -frakta, -fästa, -följa, -föra, -förskaffa, -fösa, -gränsa, -gå, -haka, -hjelpa, -hänna, -hoppa, -hälla, -häfta, -häfta, -häfta, -häkta, -hälla, -hämta, -hänga, -höra, -jaga, -jemka, -kalla, -kasta, -kila, -klifva, -klistra, -klättra, -knacka, -knuffa.*

-knyta, -komma, -krypa, -kräla, -kröka, -köra, -läsa, -lasta, -leda, -lena, -locka, -lova sig, -loma, -lotsa, -lufsa, -lunka, -lyfta, -lysa, -lägga, -längta, -läda, -löpa, -maka, -mota, -mura, -måla, -narra, -packa, -passa, -passera, -praktisera, -pricka, -pumpa, -ragla, -resa, -rida, -rinna, -ro, -ropa, -rulla, -rusa, -rycka, -räcka, -ränna, -röra, -samla, -segla, -samma, -skaffa, -skaka, -skena, -skeppa, -skicka, -skjuta, -skjuta, -skotta, -skrufva, -skrämma, -skuffa, -skutta, -skända, -skäda, -slunga, -slå, -slänga, -släpa, -släppa, -smeta, -smygga, -sopa, -sparka, -spika, -spilla, -springa, -spruta, -stikka, -stiga, -stjelpa, -stjåla, -stoppa, -stryka, -strömma, -ställa, -stämna, -stänka, -störta, -stöta, -svinga, -sväfa, -svänga, -sy, -sända, -sänka, -sätta, -taga, -teckna, -trafa, -trycka, -tränga, -trängla, -tumla, -tvänga, -täga, -lomma, -vandera, -vanka, -visa, -vispa, -vräka, -vältra, -vänta, -åka, -ämna sig, -önska, -ösa, beordra till det stället, &c. — Med *Dit* sammansatta verbala substantiv är de flesta på ändelsen *ande*, och äfven flera på *ing*, tillhörande förestående verber, samt desutom följande: *Ditfärd, Ditgång, Diltkomst, Ditrese, Ditlegd.*

DITHYRAMB, dityrammb, m. 3. (litter.) 1) Skaldestycke, som vid Bacchi fest afslöngs till gudens ära och alltid andades en vild hänyckning. — 2) (nu) Lyriskt skaldestycke, hvari den högsta hänyckning är förenad med djerfhet i bilder, nyskapade ord och värdslöshet i stil och meter.

DITHYRAMBISK, dityrammbisk, a. 2. (litter.) 1) Som har karakteren af en dithyramb. — 2) Högtärfvande, svulstig, bombastisk.

DITHÖRANDE, a. p. 1. (egentl. part. akt. af *Dithöra*) Som hörer dit. *Omtala, berätta en händelse med alla de omständigheter.*

DITILLIS, adv. Se *Ditills*.

DITO, adj. o. s. indekl. (af ital. *Dello*, sagd) Besagde, ofvannämde, densamma, detsamma, af samma slag, item. Brukas mest i handels- och affärspråket. *En blå bländning, d. en grön. Ett stycke d., af samma slag; äfv. (skämtv. fam., om menniskor) dålig karl, qvinn, dålig persedel.*

DITTILL, adv. Till det stället. *D. skall du gå, men icke vidare.* — *Syn. Dit.*

DITTILLS, adv. Till den tiden. *D. gick allt bra, men då mötte många svårigheter. Andä d. DITT OCH DATT*, uttryck, som brukas i det lägre språket och betyder: Hvarjehanda saker. *Tala om ditt och datt.* — *Syn. Se Hvarjehanda.*

DITYÄG, m. 2. Resa, färd, vandring, segling &c. till det stället. Brukas endast i bestämd form, i adverbiala uttrycket: *På d-en*, under resan, färdan, gången &c. dit. — *Syn. Ditrese, Ditfärd, Dityvandring, Ditgång, Ditysegling.*

DITÄT, dität o. dität, adv. 1) (dität) Åt det hållet, åt den sidan, åt det väderstrecket. *Gå d., så hållar ni rätt. D. skall ni gå. Stället ligger d.* — *Syn. Derät.* — 2) (dität) Så ungefär, så vid pass, nära, liknande, likalydande. *Något d., något dylligt. S. eller något annat namn d. Det är alldeles icke d., ingen likhet, alls icke träffadt, långt ifrån det rätta.*

DITÖFVER, ditövr, adv. Öfver till det stället. *Så snart sjön lagt och kan köras, skall jag fara d.*

DIVAN, -ån, m. 3. 1) Turkiska kejsarens statsråd. — 2) Kostbar, med tapeter och flera utstickade, mot väggen lutade dynor befäckt, en fot öfver golvet upphöjd ställning, som finnes i Turkiet uti alla palatser samt i enskilda personers rum, och hvaruppå husets herre hvilat, då han emottager besök. — 3) Ett slags låg soffor, brukad i det öfriga Europa och liknande förenämde hvilställning. — 4) Praktrum med dylika låga soffor utåt väggarna. — 5) (hos Araber, Perser och Turkar) Fullständig samling af vissa lyriska skaldestycken, som halva det egna, att ett och samma rim upprepas genom hela poemet.

DIVERGENS, divärrgäms, f. 3. 1) (mat. o. opt.) Liniers eller strålers spridning. — 2) (fig.) Meningsstridighet.

DIVERGERA, divärrgöra, v. d. 1) (mat.) Säges om tvänne icke parallella linier i samma plan, hvilka sprida sig utåt, hvar åt sin sida. — 2) (opt.) Sprida sig (om strålar). — 3) (fig.) Vara af olika mening.

DIVERSE, divärrse, indekl. 1) Åtskilliga, hvarjehanda. *D. saker.* — 2) Rubrik i tidningar för en artikel, som innehåller hvarjehanda ämnen. — *Syn. Se Åtskillig.*

DIVERSEHÄNDEL, divärrsehändel, m. 2. sing. Handelt med hvarjehanda artiklar, som icke höra till någon viss bestämd slags handel.

DIVERSEHANDLÄNDE, m. 3. En, som drifver divershandel.

DIVERSION, divärrschön, f. 3. 1) (krigsv.) Anfäll på en punkt, der fienden icke väntat sig något sådant, och hvarigenom man åsytter att leda hans uppmärksamhet ifrån en annan af honom hotad punkt samt tvinga honom att dela sin makt. 2) (fig.) Afledning af ens uppmärksamhet åt annat håll; afvändning af en oväns fiendliga afsigter genom framkallande af hinder och svårigheter för honom på ett håll, der han icke hade väntat sådana. — *Syn. Tyvärstreck, Streck i räkningen.*

DIVERTERA, divärrtera, v. a. 1. 1) Äfvändas, afledas. — 2) Rora, förlustas. — *Syn. Se Rora.*

DIVERTISSEMENT, divärrtissamång, n. 3. 1) Tidsfördrif, förlustelse. — 2) Musikstycke, bestående af några få, med dansmelodier afvexlande såtter, och vanligtvis af ingen bestämd karakter. — 3) Dans och sång emellan aktorna i ett skådespel.

DIVIDEND, --dänd, m. 3. 1) (räknek.) Tal, som skall delas. — 2) a) Den andel, som en aktieägare i ett handelskompani erhåller af den gemensamma vinsten. — b) Den andel af en konkursmassa, som, efter färd dom, tillfaller hvar och en af borgenärerna, i förhållande till hans fordran.

DIVIDERA, v. a. 1. (räknek.) Dela ett tal i vissa lika stora delar. — *Divideranda, n. 4. o. Dividering, f. 2.*

DIVINATION, --tschön, f. 3. 1) Spådomskonst. — 2) Aning. — 3) Skarpsinnig och riktig förmodan angående tillkommande händelser.

DIVINATIONSFÖRMÅGA, ---tschönförmåga, f. 1. 1) Aningsförmåga. — 2) Förmågan att genom skarpsinnigt aktigifvande på händelser och omständigheter kunna sluta till hvad som framdeles kommer att hända.

DIVINIFET, ---ét, f. 3. Gudomlighet, gudom. **DIVIS**, -is, m. 3. (boktr.) 1) Se *Bindstreck*. — 2) Stil, hvarigenom ett bindstreck frambringas i tryck.

DIVISION, divischön, f. 3. 1) (arit.) Räknesätt, hvarigenom man söker finna ett tal, som utvisar, huru många gånger en divisor innehålls i en dividend. — 2) a) Afdelning af ett förvaltande, styrelse-, embetsverk, t. ex.: *En domstol, som arbetar på två d-er.* — Bildar åtskilliga sammansättningar, såsom: Finans-, Eklestasiik-divisionen, m. fl. — b) Afdelning af en armé: i somliga arméer fjerdedelen af en infanteribataljon; i andra åter två kompanier eller squadroner, men i allmänhet en större styrka, emellan 6—10,000 man, d. v. s. vanligen 2 brigader (10 till 12 bataljoner) infanteri, eller 2 till 3 brigader kavalleri. — c) Afdelning af en flotta, som står under en egen amiral, och utgör vanligen en tredjedel af hela flottan.

DIVISIONSCHEF, --schönsschäff, m. 3. 1) Den, som står i spetsen för en division af ett förvaltande verk. — 2) Befälhafvare för en division af armé eller flotta.

DIVISIONSGENERAL, --schönsgeneral, m. 3. General, som förer befälet öfver en division (bem. 2, b).

DIVISIONSPARK, m. 3. Artilleripark, som tillhör en division (bem. 2, b).

DIVISIONSTECKEN, n. 3. (arit.) Tecken (!), som utvisar, att ett tal eller en storhet skall divideras, t. ex.: 25:5 betyder: 25 divideradt med 3.

DIVISOR, divisör, m. 3. (uttalas i plur. — örarr.) 1) (arit.) Det tal, hvarmed ett annat delas. — 2) (boktr.) Klyka af trä, hvarmed vid sättningen manuskriptet hålles fast vid tenaklet (se d. o.).

DIVULGERA, divullgöra, v. a. 1. 1) Utsprida, göra allmänt bekant. — *Divulgerande, n. 4.*

DJEFFLA, jävla, gam. genit. plur. af Djefvul, brukas i förbindelse med nomina: a) dels substantiver, och då såsom genit. plur., i hvilken händelse det bildar sammansatta ord, såsom t. ex.: *Djefladyrkare* (jävladyrkarer), dyrkare af djeflar; b) dels både substantiver och adjektiver, såsom adjektivt eller adverb, med betydelsen: förbannad, fördömd, oerhörd, ofantlig, ganska, t. ex. *Djefla karl, kona, menniska*, förbannad karl, o. s. v.; *d. hop*, ofantlig hop; *d. stor, elak, arg, barsk*, oerhörd stor, &c.; *på ett d. vis*, på ett förbannadt vis. Sammanskrifves äfv. i seduare fallet af somliga med sitt följande nomen, om detta är substantiv, t. ex.: *Djeflahop, Djeflakarl, Djeflakona*, o. s. v., hvilket dock är mindre riktigt, emedan det uttatas: jäv'la hop, jäv'la kår &c., och icke: jäv'lahop, jäv'lakår, o. s. v. Ordet tillhör i alla dessa sammansättningar för det mesta det lägre språket.

DJEFLERI, jävleri, n. 3. (nytt ord, bildadt efter det franska *Diablerie*) Se *Djefvulskap*.

DJEFFLIG, jävlig, a. 2. (lägt ord) 1) Ytterst elak, ond, vred, kinkig. *Ett d-t sinne. D-a afsigter, ränder, knep.* — 2) Ytterst dålig. *En d. väg.* — 3) Ytterst svår, mödosam, besvärlig. *Ell d-t arbete.* — *Djefligt, adv.*

DJEFVUL, jävull ell. jävl, m. 2. pl. *djeflar* (af grek. *Diabolos*, anklagare) 1) Ond ande, afgrundsande. *En legion af djeflar. Utdriva djeflar med Beelzebub.* — 2) *Djefvulen*, i der. form, betyder: det onda, personifieradt, d. v. s. betraktadt såsom ett verkligt väsende, hvilket föreställas vara upphofvet och källan till alla onda tankar, ord och gerningar, således beherrskande det ondas värld, liksom Gud är hela världens herre och styresman. *Vara besatt af d-en. Frestas af d-en. D-ens makt, list och funder.*

(Talesätt) *D-en är lös* säges, när någon oförmodad olycka, föregelse, motgång o. s. v. inträffat: *Hafva d-en i kroppen*, vara elak, ursinnig; säges äfv. om den, som visar mycken skicklighet, styrka, mod, talang eller snille. — Brukas äfv. i vissa grofva, ofvafsade svordomar, och vissa tal-sätt, hvarigenom man vill gifva starkare uttryck åt meningen, t. ex.: *D-n anfäkta, anamma, besitta, regera! Ta mig d-n! Ta mig tusan d-flar!* — *Gå för d-n i våld, för tusan d-flar!* säges, när man med vrede afvisar eller yttrar sitt missnöje med någon. *D-n så elak, så arg, så ful, så vacker, fin, st. o. s. v.* i högsta grad arg, elak, &c. *Det vete d-n!* det vet jag alls icke. *Hur d-n kan jag veta det?* *Utaf d-n, utaf tusan d-flar* uttrycker något i högsta grad, t. ex.: *Går det bra? ja, utaf d-n andeles*, i högsta måtto. *Det vore väl d-n, om det icke skall gå till slut*, det vore konstigt, märkvärdigt, besynnerligt, om &c. *Head d-n är det?* uttrycker förundran, öfverraskning, missnöje, vrede, afsky. *D-n i det!* uttrycker öfverraskning, förundran, fruktan, oro, t. ex.: *D-n i det! han lyckas nog till slut. D-n i det! vi få regn, och jag har ingen paraply. Gifva sig d-n på, att något skall ske, att något är sant*, yttra sin bestämda föresats eller övertygelse att . . . — *Syn. Den Onde, Hin, Hin Onde, Den och den, Beelzebub, Satan, Fan, Perkel, Busc.* — 3) (fig. fam.) a) Säges om en person, som är mycket elak, argsin, orolig, bråkig, kränglig, o. s. v. *Det är en elak menniska, en d. i människokåman. Hon ser menlös ut, men är en äkta d. Han är en riktig d. att bråka, föra väsen.* — b) Säges äfvenledes om dem, som i någonting utmärka sig fränför andra. *Det är en d. att lala latin, att sjunga, spela, dansa väl. Han är en d. på basiol.* — Ordet bildar åtskilliga sammansättningar, af hvilka här nedan några exempel anföras.

DJEFVULSAFFÖDA, f. 1. Säges om personer, som gjort sig kända för hög grad af ondska och elakhet.

DJEFVULSBLOD, n. 3. En nässelart på ön Timor, hvars brännande verkningar äro farliga.

DJEFVULSK, jävulsk, a. 2. Som kommer ifrån, blifvit ingifven af djefvulen; som man föreställer sig hos djefvulen. *En d. tanke, ingifvelse.* — 2) I högsta måtto elak, skadlig. *En d. själ, menniska, karakter, elakhet, list, gerning.* — *Syn. Helvetisk, Satanisk, Infernalisk, Djellig, — Djefvulskt, adv.*

DJEFVULSKÅP, jävullskåp ell. jäv'lskåp, n. 3. o. 5. 1) Säges om inbillade, förborgade verkningar af onda andar till människors skada eller gäckande. *Det är något d. i rummet: jag får ej sova i fred om nätterna.* — 2) (fig. fam.) Säges om alla onda och skadliga verkningar, hvilkas orsak man icke förmår upptäcka, och isynnerhet om hemliga ränker, stämplingar, bearbetningar, som motverka framgången af en sak. *Saken vill icke gå; det är något d. med i spelet.* — *Syn. (för begge bem.) Djefvulstyg, Satytg, Fanstyg, Helvetestyg.*

DJEFVULSTYG, jävullstyg ell. jäv'lstyg, n. 3. (fam.) Se *Djefvulskap*.

DJEFVULSUNGE, jävullsunge ell. jäv'lsunge, m. 2. pl. — *ungar.* (fig. fam.) Litot elakt, ostyrtigt barn.

DJEFVULSVÄRK, jävullsvärrk, n. 3. 1) Verkan, som härleder sig ifrån djefvulen. — 2) (fig. fam.) Djefvulsk handling.

DJEKEL, jäkl, m. 2. sing. Lenare, finare uttal af Djevel, i svordomar och vissa dylika uttryck, stundom brukadt af dem, som vilja vara mera hysade i sitt tal, t. ex.: *D-n anfäkt! Ta mig d-n! D-n i det! Utaf d-n!* o. s. v.

DJEKNE, djäkne (d höres föga), m. 2. pl. — nar. 1) (i äldre tider) Diakonus (se detta ord, hvaraf Djekne blifvit bildadt). — 2) (nu) Gymnasist. Brukas i dagligt tal, ej i den allvarsamma och mera värdade stilen.

DJEKNEPENNINGAR, m. 2. pl. Benämning på en afgift till den studerande ungdomens understöd.

DJERF, djärrv (d höres föga) ell. järrv, a. 2. 1) (om person a) Som med ringa krafter vågar sig i svåra och farliga företag. *En d. krigare, äfventyrare, röfvere, spelare, spekulant. En d. reformator. D. i sina företag, planer, förslag. D. i tal och handling.* — Syn. Dristig, Käckt, Vågsam. — b) (i dålig mening) Oförskämd, fräck. *Denne tjener måste vara mycket d., som understår sig att svara på det sätlet. En d. lögnare.* — Syn. Se Fräckt. — 2) (om sak) Som röjer, tillkännagifver djerfhet (för begge förestående bemärkselserna). a) *Ett d-t anfall, företag, tal, svar. D-va planer, förslag.* — Syn. Se 1, a. — b) *Denna flicka har en d. uppsyn. D-va minner, blickar, maner. Svåra i en d. ton.* — Syn. Se Fräckt. — c) Säges äfven om förslag, tankar, idéer, läror o. s. v., hvilka det är svårt eller farligt att försvåra. *Dessa d-va läror fannos snart anhängare. Han framställde de d-vaste idéer.* — d) (i vittnerhet) Säges om det, som blifvit lyckligt vågadt, med åsidosättande af allmänna regler. *En d. tanke, figur, metafor, bild, liknelse. Ett d-t uttryck. Denne författare har en d. stil.* — e) (i vissa konster) Fri, lätt och ledig, som icke utvisar tvekan och rädsla. *Denne skrifvärdare har en d. hand, penna, stil. Denne målare har en d. pensel. En d. teckning. D-va drag i en målning. Det är en d. penna, han har en d. penna säges äfven om en författare, som har en djerf stil och ofta tillåter sig vågade uttryck, eller som skrifver mycket fritt i ömtåliga ämnen. — f) Brukas äfv. om vissa konstverk, som förete någonting utomordentligt och stortadt. *Denna tafla har ganska d-va partier.* — g) Nyttjas äfv. om byggnadsverk, som till den grad utmärka sig för lätthet och elegans, att de tyckas icke kunna bära sin egen massa eller höjd. — Syn. (för 2, c, d, e, f o. g) Dristig, Fri.*

DJERFHET, djärrvhét (d höres föga) eller järrvhét, f. 3. Egenskapen att vara djerf. Jfr. *Djert* i alla bem. — Syn. 1) a) Dristighet, Käckhet, Vågsamhet. — b) Se Fräcket. — 2) Dristighet, Frihet.

DJERRFT, djärrvt (d höres föga) eller järrvt, adv. På ett djerft sätt, med djerfhet. Jfr. *Djert* i alla bem. 1) a) Gå d. emot fienden. *D. anfälla. Spekulera, spela d.* — b) *Tala, tjuga d.* — c) *Skrifva, måla, bygga d.* — Syn. 1) a) Dristigt, Käckt, Vågsamt. — b) Se Fräckt. — 2) Dristigt, Fri.

DJERFVAS, djärrvas (d höres föga) ell. järrvas, v. d. 2. Göra sig nog djerf (bem. 1, a o. b) till företaget, våga något. a) *Vår ställning är så stark, att fienden icke skall d. anfälla oss. Han har så missbrukat konungens nåd, att han ej mera djerfs visa sig vid hovet. Huru kan du d. att spela så högt?* — Syn. Se Våga. — b) *Hvad tycker ni väl! han djerfdes fram-*

komma med ett förslag, som på det högsta upprörde mig. Huru kan ni d. att tilltala er hustrubarn på ett så slurskt sätt? — Syn. Understå sig, Taga sig den djerfheten, Fördrista sig.

DJUP, djup (d höres föga) ell. jup, a. 2. 1) Säges om måttet af den lodräta utsträckningen nedåt hos ihålliga eller skålförmiga ting, föremål, äfv. i fråga om flytande ämnen. *En 30 fot d. brunn. Karet är 2 alnar d-t. Sjön är på detta ställe 5 famnar d. En 2 fot d. graf. Vattnet är der icke mer än en aln d-t.* Om fasta kroppar säges i allmänhet hög, med undantag af jord, sand, o. d. *Myllan är der ända till 2 fot d. Ett 20 fot d-t sand-, ler-, jordlager. Snön ligger 2 fot d. — Motsats: Hög.* — 2) Som jämförelsevis med andra ting, föremål af samma slag har en stor utsträckning i lodrätt riktning upptriffr nedåt. Åtföljes i denna mening aldrig af någon måttbestämning, hvilket i bem. 1. alltid är förhållandet. *En d. brunn, graf, groita, sjö. Vattnet är ganska d-t här på stället. Ett d-t kärll. D. sand, mylla, smuts. Ett d-t lerlager. Det ligger d. snö på marken. D. taltrik, som har mera djup än en så kallad flat. D-a vägar, fulla af d. smuts. D-a rötter, som gå långt ned i jorden. Ett d-t sår, som går långt in i köttet. D. bugning, en sådan, då man kröker ryggen ganska mycket. — Motsats: Grund, Låg. — 3) Brukas i fråga om ett begränsadt rum, då man vill beteckna, att det har stor utsträckning ifrån framsidan till baksidan, i jämförelse med bredden. *D-t rum, d. sal, sträckande sig långt inåt ifrån fönsterväggen. (Takt.) D. slagordning, som ifrån fronten sträcker sig långt bakåt. — 4) Som sträcker sig långt inåt eller berömes långt inne. *D-aste vrår och vinklar. I d-aste skogen.* — 5) Säges om toner, som uppkomma genom en slappare och mer utsträckt vibration. *En d. ton. De d-a tonerna på ett instrument, bastonerna. — Motsats: Hög, Fin.* — 6) (fig.) a) Ganska stor i sitt slag (både i fysisk och moralisk mening). *D-t mörker. D. natt, midt i natten; äfv. alldeles mörkt. D. tystnad, sömn. Lägga i d. sömn. D. vördnad, sorg, smärta, bedröfvelse, förödmjukelse, ödmjukhet, harm, förödmjukning, okunnighet, lärdom, vishet. D-t lugn, föräkt. Råka i d-aste elände.* — Syn. Se Stor. — b) (mindre ofta) Svår att utgrunda, fatta, förstå, begripa. *Dessa vetenskaper äro för d-a för honom.* — Syn. Hög, Obegriplig, Ofattlig, Svårfattlig. — c) Som tränger långt in i känedomens, kunskapens af saker. *Detta fördrar ett d-t begrundande, eftersinnande. Vara, sitta i d-a tankar. En d. tänkare.* — Syn. Djupsinnig.**

DJUP, djup (d höres föga) ell. jup, n. 3. 1) Den lodräta utsträckningen af något upptriffr ytan ned till botnen. *D-et af en ofgrund, en klyfta, en remna, en sjö, en flod, ett kärll. Hafvets d. Sjön har på det stället 10 famnars d. Kasta ankar på 20 famnars d. — Syn. Djuphet. — 2) Ställe, der det är ganska djupt. *Vattnet är vid stranden ganska grundt, men på ett ställe är ett fariigt d. Hvem vet, huru det ser ut i hafvets d!* *Största fiskarne gå på d-et. (Sjöt.) Lägga, hålla ut på d-et, ut på hafvet, der det är djupt. (Fihl.) D-sens (gam. genit.) källor, hafvets djup. (Fig.) Gå på d-et med något, tränga ända till det innersta af, fullkomligt utgrunda, utforska något. — Syn. Svalg, Afgrund. — 3) Det innersta af något. *D-et af en dal, en skog. I skogens mörkaste d. Ur d-et***

*af denna grotta utgick en röst, som sade . . . En suck uppsleg ur d-et af hennes bröst. — 4) (mindre ofta) Ett begränsadt rums utsträckning ifrån framsidan åt baksidan, då längden af denna utsträckning är större än den af framsidan. *D-et af en byggnad, ett rum, en gård, o. s. v. (Takt.) D-et af en slagordning,* dess utsträckning ifrån fronten bakåt. — 5) (fig.) a) Brukas i förbindelse med vissa substantiver, för att uttrycka någonting utomordentligt, oändligt, vidt omfattande, outgrundligt. *Ho förmår måla d-et af Guds vishet? Hvilket d. hos honom af kunskaper, insigter, vidtomfattande idéer! Vanliga människor kunna icke fatta d-et af dessa idéer.* — Syn. Vid, Höjd. — b) Det högsta, det svårastaste af en vetenskap, o. s. v. *Huru många förmoda tränga till kunskapens d?**

DJUPBLÅ, jupblå, a. 2. neutr. — blått. Se Mörkblå.

DJUPGÅENDE, a. 1. Som går djupt nedåt. *D. rötter. Ett d. fartyg,* som ligger djupt i vatten. — 8. n. (sjöt.) *Ett fartygts d.,* vertikala afståndet emellan dess vattenlinje och kölens underkant.

DJUPHACKA, v. a. 1. (landtbr.) Med vanlig flåcka upphacka gräsvallen på jord, som man vill odla. — *Djuphackande, n. 4.*

DJUPHACKNING, f. 2. (landtbr.) Odlingssätt, då man djuphackar jord, som skall upptagas till bruk.

DJUPHAMMARE, m. 3. (tekn.) Hammare med rund hån, som begagnas vid drifning af koppar-, messings- eller järnbleckskärll.

DJUPIKT, f. 3. 1) Egenskapen att vara djup. Jfr. *Djup*, n. bem. 1 o. 3. *D-en af en flod, ett kärll. (Fig.) D-en af hans insigter.* Brukas mindre ofta än *Djup*. — 2) (fig.) Se *Djupsinnighet, 2.*

DJUPLEK, m. 2. Måttet af ett tings utsträckning i lodrätt riktning upptriffr nedåt. *Hvarje kropp har tre dimensioner: längd, bredd och höjd eller d. Huru stor är d-en af detta kärll? En famns d.*

DJUPLIGGANDE, a. 1. 1) Som har ett djupt läge. *En d. trakt emellan bergen. Ett d. fartyg,* som till följe af innehafvande last ligger djupt nedom vattenytan, så att föga af skrofvat är uppenbar. — 2) Som har sitt läge långt, djupt in. *D. ågon. — 3) (fig.) Som icke lätt kan utronas, upptäckas, utgrundas. En d. orsak. Ett d. skäl. En d. förklaringsgrund.*

DJUPLIGGNING, f. 2. (sjöt.) *Ett fartygts d.,* dess skrofs under vattenytan mer eller mindre nedsänkta läge till följe af innehafvande last. Bör ej förväxlas med *Djupgående*, som endast brukas i afseende å ett tomt fartyg.

DJUPMETE, n. 4. Det slags mete, då reafen är mycket lång, så att den hinner ned till djupet.

DJUPMÅTT, n. 3. (tekn.) Ett slags vinkelmått, utgörande ett fullkomligt rätvinkligt kors, som uppkommer derigenom, att en ställning går tvärs igenom en messingskivva. Kallas äfv. *Ursvarningscirckel.*

DJUPSINNIG, a. 2. 1) (om person) a) Som äger förmåga att upplösa begrepp och hänföra dem till deras ursprung. *En d. man, tänkare. — Syn. Skarpsinnig, Klyftig. — b) Tankande, tankfull, grubblande. Hvad han ser d. ut! — 2) (om sak) a) Som fordrar djupt förstånd, för att begripas, fattas. *En d. vetenskap. — b) Svårfattlig, obegriplig, mörk. Hvad ni nu säger, är för d-t för mig. — c) Som blifvit alstrad af**

ett djupt förstånd, förräder djupsinnighet (bem. 1). *En d. tanke, idé. Ett d-t förslag.*

DJUPSINNIGHET, f. 3. 1) Förmågan att upplösa begrepp och hänföra dem till deras ursprung. *Denne författare har mycken d. — Syn. Skarpsinnighet, Klyftighet. — 2) Egenskap hos något tankester, som bärrör af en sådan förmåga och vittnar derom. *D-en af en litterär skrift, af ett förslag, en idé, en tanke. Hvilken d. i dessa betraktelser!**

DJUPSINNIGT, adv. På ett djupsinnigt sätt, med djupsinnighet. — Syn. Skarpsinnigt, Klyftigt.

DJUPT, djupt (d höres föga) ell. jupt, adv. 1) Långt nere, långt ned. *D. i hafvet på demantehällen. Sjunka d. ned i vattnet. Grafva d. i jorden. Tio famnar d. Skeppet går 20 fot d. Falls d. Buga, niga d. Trycka hatten d. ned öfver ögonen, draga ned den d. i ansigtet. Lägga d. (om fartyg), vara till betydlig del af skrofvat nedsänkt under vattenytan till följe af innehafvande last. (Fig.) *Han ligger icke d.,* hans kunskaper äro ganska klena. — 2) Långt inne, långt in. *D. in i dalen, i skogen. Tränga d. in* säges både i egentlig och figurlig mening, t. ex.: *tränga d. in i en vetenskap, grundligt studera den. (Fig.) Studera sig d. in i en vetenskap, en persons lynne. o. s. v.,* göra sig dermed väl bekant. *Skåda, blika d. in i en sak,* väl fatta, begripa allt, hvad dermed sammanhängar. *Skåda d. in i framtiden,* förutse kommande händelser, innan de inträffa. — 3) (fig.) Högeligen, på det högsta, starkt. *D. rörd, bedröfvad, sorgsen. D. känna en oförrätt. Vara d. beandrad i en vetenskap. D. begrundat en sak. Sofva d. — Syn. Se Mycket.**

DJUPTÄNKT, a. 1. 1) Tillkommen genom djupt tänkande. *En d. plan, idé. — 2) Se Djupsinnig, 1, a.*

DJUPÖGD, a. 2. Hvars ögon ligga djupt i sina gropar. Brukas få.

DJUR, djur (d höres föga) ell. jur, n. 3. 1) Organisk varelse, begäfvad med känslor och frivillig rörelseförmåga. *Vildt, tamt, köttätande, fyrfota d. Människan skiljer sig deruti från djuren, att hon har förnuft och fri vilja. — Bildar en mängd sammansättningar, såsom: Vilddjur, Rofdjur, Husdjur, Landtdjur, Vattendjur, Daggdjur, Blötdjur, Stråddjur, Skorpdjur, Nässeldjur, Odjur, m. fl., hvilka alla ses på sina ställen. — 2) (fig. fam.) Rå, dum eller sinligt meniska. — Ss. *D-art, -slägte, -spår, m. fl.**

DJURANATOMI, djur-anatomi ell. jur-anatomi, f. 3. sing. Den del af anatomi, som sysselsätter sig med djurkroppars sköndelning och beskrifningen af deras delar. — Äfv. Zootomi.

DJURARTAD, a. 2. Väsentligt liknande ett djur. *De så kallade djurväxterna äro i visst afseende d-e.*

DJURBESKRIFNING, f. 2. Naturalhistorisk beskrifning af djur i allmänhet eller af något särskilt sådant. Speciell sådan för ett visst land kallas Fauna. — Äfv. Zoograf.

DJURBESKRIFVARE, m. 3. (föga brukl.) En, som författat naturalhistoriska djurbeskrifningar. — Äfv. Zoograf.

DJURDYRKAN, f. sing. indef. Dyktan af djur såsom godmögliga väsenden, t. ex. hos de gamla Egyptierna och Indiernas. *Ozen och kon, såsom sinnbilder af åkerbrukets välgörningar och naturens fruktbarhet, voro bland andra äfven föremål för d. — Äfv. Zoolatri.*

DJURDYRKANDE, a. 1. Som dyrkar eller dyrkat djur. *Egyptierna voro ett d. folkslag.*

DJURDYRKARE, m. 5. En, som dyrkar djur.

DJURFYSIOLOGI, djur- (d höres föga) ell. jurlfysiologi, f. 3. sing. Den del af fysiologien, som sysselsätter sig med undersökning af djurorganens ändamål och förrättningar under djurens levande tillstånd. [- physiologi. - physiologie.]

DJURFÄNG, n. 5. 1) Djurs fångande. — 2) Sättet att fånga djur. *En bok, som handlar om d. och vildafvel.* — 5) Rättigheten att fälla vilda djur. — *Syn.* Djurfänge.

DJURFÄNGST, f. 3. Mängd af djur, som genom jagt eller på annat sätt fångas eller blifvit fångade. *D-en har i Sverige fordom varit betydligare och kostbarare än nu för tiden.* — *Syn.* Djurfänge.

DJURFÄNGARE, m. 3. En, som helt och hållet eller till en del gör yrke af att fånga djur. *I Nordamerikas stora skogar träffas många d.*

DJURFÄKTARE, m. 3. En, som vid de forna spelen i Circus hos Romarne fäktade med vilda djur.

DJURFÄKTNING, f. 2. 1) Vissa dertill öfvade eller dömda människors fäktande med vilda djur vid de circusiska spelen hos Romarne. Kan äfven i denna bem. sägas om de hos Spanierorna ännu brukliga Tjurfäktningarna. — 2) Strid emellan vilda djur såsom ett offentligt skådespel. *D-ar voro hos Romarne ganska vanliga; äfven Engelsmännen hafva sina Tuffskådespel.*

DJURFÄNGE, n. 4. Se *Djurfång* och *Djurfångst*.

DJURFÖRSTENING, f. 2. Förstenadt djur eller del af ett sådant.

DJURGÅRD, m. 2. 1) Val inbägnad vidsträckt plats, der vissa vilda djur, som äro föremål för jagten, isynnerhet högdjur, hållas instängda, för att vid tillfälle med lätthet kunna fångas för tafeln vid ett hof, o. s. v. — 2) *Kongliga D-en*, en vaaker och vidsträckt park, belägen invid Stockholm, i äldre tider kallad Wattemarsön.

DJURHUD, f. 2. Den afdragna huden af ett djur.

DJURHUS, n. 3. 1) Enkom uppfördt hus på en landgård, att deruti förvara vissa vilda djur, såsom hjortar, rådjur m. fl., samt fjäderfå, till gödning. Sådana brukas nu endast på få ställen. — 2) Särskilt hus, der man samlar utländska och sällsynta djur. — *Älv.* Menageri.

DJURISK, a. 2. 1) Som tillhör eller har afseende på djur. *Det d-a lifvet* (djurlifvet). *D. organism.* *D-t ämne* (djurämne). — *Syn.* Animalisk. — 2) (fig.) Som tillhör eller härrör af människans kroppsliga natur: sinlig, rå. *D-a begär, passioner, böjelser.* — *Fäaktig* är häraf en högre grad.

DJURISKHET, f. 3. sing. 1) Se *Djurnatur*. — 2) Egenskapen att vara djurisk (hem. 2): grof, rå sinlighet. *Förfalla till d.* — *Fäaktighet* är häraf en högre grad.

DJURISKT, adv. På ett djuriskt sätt, såsom ett djur; i högsta grad sinligt. *Lefva d.*

DJURJORD, f. 2. sing. Den efter djurkroppars förmultning öfverblifna massa, bestående af kalkjord, fosforsyra, m. m.

DJURKEMI, djur- (d höres föga) eller jurlfysiologi, f. 3. sing. Den del af kemien, som har till föremål undersökningen af djurämnen. [- chemi. - chemie.]

DJURKOL, n. 3. Kol, uppkommit genom förkolning af djuriska delar.

DJURKRATS, m. 2. (jäg.) Större krats, som fastskrufvas på spetsen af en stor, för att dermed utdraga djur utur berggryt.

DJURKRETS, m. 2. (astr.) *D-en*, på himlavalvet ett storiskt hälle, som delas midt i två af ekliptikan och sträcker sig till inenot 40 grader på vardera sidan om densamma. *D-ens tolf tecken.* — Kallas äfv. *Zodiaken*.

DJURKROPP, m. 2. Organisk kropp, som tillhör eller tillhör ett djur.

DJURKÄNNARE, m. 3. (föga brukl.) En, som studerar och känner djurens naturalhistoria. — *Älv.* Zoolog.

DJURLIF, n. 3. Det slags lif, som finnes hos djur. — *Motsatser:* Växtlif och Andelif.

DJURLIF, a. 2. Till utseende lik ett djur.

DJURLILJÖR, f. 1. pl. Benämning på en ordning af Stråldjuren. Kan äfven om enskilda djur brukas i sing.

DJURLIM, n. 3. Lim, som genom kokning erhålles ur vissa djuriska delar, såsom hud, senor, brosk, ben, m. m.

DJURLÄKARE, m. 3. Person, som studerat och utöfar djurläkekunsten. — *Älv.* Veterinärläkare, Veterinär. — *Ss.* *D-skola*.

DJURLÄKEKONST, f. 3. Konsten att behandla och bota sjuka djur, isynnerhet husdjur. — *Älv.* Veterinärvetenskap.

DJURLÄRA, f. 1. (föga brukl.) Se *Zoologi*.

DJURMÄLARE, m. 3. Mälare, som isynnerhet egnar sig åt konsten att mäla djur.

DJURMÄLARI, n. 3. Den del af målarkonsten, som sysselsätter sig med djurmålning.

DJURMÅLNING, f. 2. Konsten att mäla djur.

DJURNATUR, djur- (d höres föga) ell. jurnatur, f. 3. De väsendtliga egenskaper, som tillhöra ett djur.

DJURÖLJA, f. 1. Benämning på oljor, erhållna utaf djurämnen.

DJURPLANTA, f. 1. Se *Djureväxt*.

DJURRAS, m. 3. Se *Ras*. [-race.]

DJURRIKE, n. 4. Benämning på den del af naturkropparna på vår jord, som omfattar djuren. Brukas alltid i bestämd form och såsom motsats till Växtriket och Stenriket.

DJURSJÄL, m. 2. Lifsprincipen hos djuren.

DJURSPRÅK, n. 3. Djurens olika läten, hvarigenom man velat antaga att de i viss mån förstå att för hvarandra uttrycka sina känslor.

DJURSTEN, m. 2. Stenartad sammansättning, som anträffas i de inre delarna hos vissa djur.

DJURSTYCKE, n. 4. Målning, som föreställer ett eller flera djur.

DJURSYRA, f. 1. (kem.) Syra, som erhålles ur djurämnen, och har en trefaldig radikal: qväfve, kol och väte, t. ex.: Urinsyra.

DJURVAKTARE, m. 3. Person, hvars befattning är att vakta djur vid ett menageri, o. s. v.

DJURVÄSENDE, n. 4. Se *Djurnatur*.

DJURVÄXT, f. 3. (nat. hist.) Benämning på en del af stråldjuren, hvilka i anseende till sin enkla organisation och de yttre organernas strål- eller kranform, hos en stor del liknande blad och dylikt, ganska mycket likna växterna. Sådana äro t. ex. korallerna. — *Älv.* Zoofyta.

DJURÄMNE, n. 4. (kem.) Benämning på de egna ämnen, som på ett väsendligt och utmärkande sätt ingå i djurkroppars sammansättning, och bestå vanligast af syre, väte, kol och qväfve.

DOBB, m. 2. (sjöt.) Se *Kompass*.

DOBDEL, n. 3. Öfverdrivet spelande. Brukas helst i fråga om högt eller förhjudet spel.

DOBBLA, v. n. 1. Öfverdrivet sysselsätta sig med spel. Brukas helst i fråga om högt eller förhjudet spel. — *Dooblände*, n. 4.

DOBBLARE, m. 3. En, som är mycket begifven på spel. — *Syn.* Storspelare.

DOCENS, dosänns, a. o. s. m. (lat.) *Magister d.* eller blott *d.*, se *Docent*.

DOCENT, dosännt, m. 3. Underlärare vid ett universitet. *D. i matematiken, historien*, o. s. v.

DOCERA, v. n. 4. 1) Undervisa i egenskap af docent vid ett universitet. — 2) (fig. fam.) Tala, med anspråk på öfverlägsen lärdom. — *Docerande*, n. 4. o. *Docering*, f. 2.

DOCERA, se *Dosera*.

DOCK, konj. Se *Likväl*.

DOCKA, f. 1. 1) Människofigur, större eller mindre, gjord af trä, papp, vax o. s. v., för att tjena till lek sak för barn. *Denna flicka leker ännu med d-or.* *Den lilla roar sig att kläda d-n.* *D. på en figur- eller marionett-teater.* *D.*, som dansar på lina. *Kinesisk d.*, liten grotesk figur af kinesiskt porlän. *Grann, putsad som en d.*, mycket grann, utstöferad. — Ingår i flera sammansättningar, såsom: Barndocka, Lekdocka, Vax-, Papp-, Trädocka, Grannlätsdocka, m. fl., hvilka ses på sina ställen. — 2) (fig. fam.) Smeknamn, som gifves små flickor. *Kom hit, min lilla d.* — *Syn.* Pulla. — 3) Benämning på de små vanligtvis svarfvade ständare, som uppåbara bröstlänningen af en balustrad, ett skrank. — 4) Benämning på de tre vertikala ständare af trä, messing eller tackjern, som hvilat på vagnarna af en svarfstoel, och af hvilka tvänna, som uppåbara spindeln, stå orörliga vid en ändan af svarfstoelen, till venster om svarfvaren, och den tredje (bakdockan) kan skjutas fram och tillbaka på vagnarna och fästas ifvar som helst, förmedelst en kil eller skruf. — 5) a) En viss myckenhet silke. *En d. silke.* Man säger äfv. *Silkesdocka*. — b) En viss myckenhet kläddt lin, sammanlagdt i ordning efter längden af tågerna, sedan hopviket dubbelt och hopvidet ifrå midten. *En d. lin.* — 6) Ställe, hvarest fartyg kunna byggas, repareras samt lastas och lossas.

DOCKANSIGTE, n. 4. (fig. fam.) Vackert, men själlöst, intot sågande ansigte.

DOCKBOD, f. 2. Handelsbod, der barndockor och andra leksaker hållas till salu.

DOCKDANS, m. 5. Rörelser af dockor, liknande dans, och tillvägagångs genom dragning på trådar, mekaniska anstalter eller elektricitet.

DOCKKRÄM, n. 3. sing. Handelskräm, bestående af barndockor och andra leksaker.

DOCKKRÄMARE, m. 3. Handlande, som har dockkräm till salu.

DOCKLEK, m. 2. Lek med dockor (hem. 4).

DOCKLIK, a. 2. Lik en docka (hem. 4).

DOCKMAKARE, m. 3. Handverkare, som förfärdigar barndockor.

DOCKSKÅP, n. 3. 1) Litet skåp med små grant utstyrd dansande dockor, som vanligen af Savojarder och Italienare bäres omkring, för att dermed emot en frivillig afgift roa allmänheten, isynnerhet barn. — 2) (fig. fam.) Snugg, nätt, väl slädd kammare, våning, bostad.

DOCKSPEL, n. 3. Se *Marionettspel*.

DOCKVERK, n. 3. (fam.) Dockor och leksaker.

DOCTOR, DOCUMENT, m. fl., se *Doktor*, Dokument, m. fl.

DODEKAEDER, --- édr, m. 2. pl. — *édrar*. (mat.) Solid figur, som inneslutes af tolf reguliera femhörningar. [Dodeca ---.]

DOBEKAGON, --- gå'n, m. 3. (mat.) Regulier tolfhörning. [Dodec ---.]

DOBEKAGYNIA, --- n'ia, f. 1. sing. Ordning i Linnés växtsystem, innehållande växter, hvilkas blommor hafva 12 pistiller; förekommer endast i klassen Dodekandria, och har blott ett enda släkte: *Sempervivum*. [Dodec ---.]

DOBEKANDRIA, --- kandria, f. 1. sing. Den efte klassen af Linnés växtsystem, innehållande de växter, hvilkas blommor hafva 12 ständare. [Dodec ---.]

DOBKOPP, se *Dolkopp*.

DOBRA, dädra, f. 1. Ett växtsläkte, tillhörande klassen Tetradyamia, och innefattande de svenska arterna *Lindodra* och *Grå Dodra*. *Alysum*. [Dodra.]

DOF, dåv, a. 2. 4) (om luften) Qväfvande het; så varm, att man deraf förmåker. *En d. luft.* *D. värme, hetta.* *Det är, det kännes så d-i luften.* — 5) (om ljud) Svag och otydlig. *Ett d-t ljud, läte, buller.* *En d. ton, stämma.* — 6) *D. smärta, värk*, lindrig, men åtföljd af en viss brännande, beständigt plågande känsla. [Dáf.]

DOFHET, dåvhét, f. 3. Egenskapen att vara dof. [Dáf ---.]

DOFHETTA, dåvhétta, f. 4. Qväfvande hetta. [Dáf ---.]

DOFHIND, dåvhi'nd, f. 2. Honan till dof-hjorten. [Dáf ---.]

DOFHJORT, dåvjört, m. 2. En art af hjortsläktet, mindre än Kronhjorten, gulbrun och hvit-skäckig; är inhemsk i norra Afrika, men förflyttad till och förvildad öfver hela Europa. *Cervus Dama*. — *Ss.* *D-hona*. [Dáf ---.]

DOFNA, dåvna, v. n. 4. Se *Domna*. [Dáf ---.]

DOFT, dåvt, adv. På ett doft sätt. (se *Dof*, hem. 2 o. 3). *Ljudet höres d.* *Det värker d.* [Dáf.]

DOFT, dåft, n. 3. o. m. 5. 1) (neutrum) Flut, i luften kringflygande stof af frömjölet hos blommor. Bildar sammansättningen *Blomdoft*. — 2) (maskulin) Vällukt af blommor. *Käna, hvilken herrlig d. ifrån de nyss utspruckna hyacinterna.* — Kan ingå i sammansättning med de flesta välluktande blommor, t. ex.: *Neglik*-, *Viola*-, *Törnrosdoft*, o. s. v. — *Syn.* *Se Luft*.

DOFTA, dåfta, v. n. o. impers. 4. Sprida en behaglig lukt, lukta väl. Säges isynnerhet om blommor. *Head resedan d-r skönt!* *Ack, så herrligt det d-r efter regnet!* — Kan dock äfv. användas i fråga om parfym o. d., t. ex.: *Så behagligt det d-r i denna boudoir!* *Head det d-r appetitligt ifrån det ugnsvärma brödet!* — *Syn.* *Se Lukta*. — *Doflande*, n. 3.

DOFTLUDD, m. 3. Ett svampsläkte, som växer på vass. *Conopsea*.

DOFVA, dåva, v. n. o. impers. 4. (pop.) Vara dof (hem. 4). *Luften d-r.* *Det d-r i dag.* [Dåva.]

DOFVARM, dåv-värm, a. 2. Qväfvande varm. [Dáf ---.]

DOFVIG, dåv'vig, a. 2. Se *föreg.* [Dåv'vig.]

DOFVIGHET, dåv'vighet, f. 3. Se *Dofhet*. [Dáf ---.]

DOGE, dåsch (efter italienska uttalet *dä'sche*), m. 3. (ital.) Benämning på regenten i de fordua republikerna Venedig och Genua.

DOGA, dåga, se *Duga*.

DOGG, dågg, m. 2. (eng. *Dog*) *Engelsk d.*, en hundras med tjock nos, mycket tjocka och hängande läppar, hängande öron af medelmåttig storlek, undersåsig kropp och starka ben.

DOGGER, dågg, m. Ett slags holländsk fiskarbåt.

möterna i ett konsistorium, till öfverläggning och afgörande af under dess domsrätt hörande ämnen. *Hälla d. Det har varit d. i dag.*

DOMKRAFT, f. 5. Mekaniskt verktyg, som begagnas att lyfta svåra tyngder. Kallas äfven Hålskruf. (Fig.) *Med d.*, med all makt, med yttersta kraft.

DOMERETS, m. 2. Rund stensättning af fem till tio alnars genomskärning, som förekommer på åtskilliga ställen i Skandinavien, bestående antingen af större runda stenar, åtskilda genom betydliga mellanrum, eller af smärre så kallade kullerstenar, lagda tät intill hvarandra. Dessa stenkretsar, som af allmogon kallas *Domaresäten*, hafva af äldre fornforskare blifvit ansedda som tingsplatser, men betraktas numera i allmänhet såsom gamla begravningsplatser.

DOMKYRKA, f. 4. Benämning på hufvudkyrkan i städer, hvilka äro biskopssäten. Namnet härleder sig deraf, att sådana kyrkor i äldre tider oftast byggdes med kupolformigt tak eller så kallad *Döm*, hvaraf sedan äfven benämningen Domherre, m. fl. — *Syn.* Döm, Stillskyrka. — *Ss.* *Domkyrkoförsamling.*

DOMKYRKOPREDIKANT, -----kännt, m. 3. Kapellan vid en domkyrka.

DOMKYRKOSYSSLOMAN, m. 3. pl. — *män.* Prestman, hvars hufvudsakliga befattning är vården om en domkyrkas egendom, om de så kallade domkyrkotunnorna, jemte tillsyn å kyrkans byggnader, m. m. d.

DOMKYRKOTUNNAN, f. 4. def. Afgift, som är auslagen åt domkyrkorna i riket och utgår med en till två tunnor spannmål ifrån hvarje kyrka i stiftet.

DOMLÖSEN, m. 2. sing. 1) Säges, då någon begär och emot erläggande af i lag föreskrifven afgift utbekommer afskrift af dom, som blifvit fädd i någon rättegångsak. — 2) Den afgift, som dervid erlägges.

DOMNÄ, dämnna, v. n. 4. (ursprungligen *Dofna*, d. v. s. dofna) 1) Förlora känslan. *Foten, handen har d-l.* — *Syn.* Bedöfas. — 2) (fig.) a) Sakta sig, ställas. *Värken d-de efter en stund.* — *Syn.* Döfas. — b) (i andlig mening) Förlora kraft, lif, verksamhet. *Hans själskraft, hans förmågenheter äro d-de efter detta hårda slag, men skola snart åter väkna till lif.* — *Syn.* Förfalla ell. sjunka i dyala, Döfas, Bedöfas, Döfas. — *D. af, bort, se Afdomna, Bortdomna.* — *Domnande*, n. 4.

DOMNING, f. 2. 1) Verknigen, då någon kroppsdell donnar. Kan äfven brukas i fig. mening. *Jfr. Domna.* — 2) Tillstånd, då en kroppsdell o. s. v. är donnad. — *Syn.* Bedöfning, Dyala. — *Ss.* *D-stillsänd.*

DOMPROST, m. 2. Kyrkoherde i en domkyrkoförsamling. — *Ss.* *D-sysla.*

DOMPROSTERI, n. 3. En domprostis embe- te, värdighet.

DOMQVAL, n. 3. *Se Dombrott.*

DOMSAGA, f. 1. Distrikt, som hör under en domstol, hvilken äger att af döma derinom förekommande rättegångsmål.

DOMSÄL, m. 2. Sal, stort rum, hvori en domstol har sina sessioner.

DOMSKÄL, n. 5. Skäl, grund, hvarpå en dom stöder sig.

DOMSLUT, n. 3. 1) Slutet af en dom, hvori, efter förut gjord framställning af målet och anförande af domskälen, rätens beslut och afgörande meddelas. — 2) *Se Dom*, 1.

DOMSRÄTT, m. 3. sing. Rättighet att skilja lag.

DOMSTOL, m. 2. 1) (egentl.) Stol, hvarpå en domare sitter, när han afdömer rättegångsmål. — 2) Hvarje af staten för lagskärningens utöfning bestämmd myndighet; hvarje laga myndighet, som domsrätt tillkommer. *Draga en sak inför d. D-arne i riket. Bögre och lägre d-ar. Andlig, världslig d. Konungens högsta d. ell. blott Högsta d-en*, den, som utöfvar konungens domsrätt, och hvilken utgöres af 12 ledamöter, 6 frälse och 6 ofrälse, kallade justitieråder, hvarjemte konungen der äger tvänne röster i de mål, hvilkas föredragning och afgörande han för godt finner att öfvervara. — *Syn.* Tribunal, Rätt. — 3) Samteliga de personer, af hvilka en domstol består. — 4) (fig.) *Samvetets d.*, själva samvetet, i. ex.: *det gifves ingen fruktansvärdare d. än samvetets. Guds d.*, Guds rättvisa. *Stämna någon inför Guds d.*, hänskjuta någons handlingssätt under Guds rättvisa dom. I samma mening sägas äfv.: *Allmänna tänkesättets d.*, o. s. v.

DOMSÄTE, n. 4. (föga brukl.) *Se Domstol.*

DOMVILLA, f. 4. Orätt dom, hvaröfver besvär kan anföras vid högre domstol.

DOMÄN, -än, m. 3. (fr. *Domaine*) Benämning på sådana delar af en stats grundförmögenhet, som antingen äro bestämde för regentens höfställning, eller af hvars inkomster statens utgifter till en del bestridas. — *Ss.* *D-förvaltning.*

DON, dän, m. sing. (spanskt ord) Hedersbenämning, som tillägges män af stånd i Spanien och Portugal.

DON, don, n. 3. (helst i plur.) Redskap, verktyg. Tillhör det lägre språket. *Hur skomakaren alla sina d. med sig?* — Ingår i åtskilliga sammansättningar, såsom: Åkdon, Hjuldon, Elddon, m. fl.

DONÄ, f. 4. (jäg.) Snara för krams fågel m. fl., som tillika med bete uppsättes i träd. *Fånga fåglar med d-or. Sätta ut d-or.* — *Syn.* Fågeluara.

DONATION, -- tschön, f. 3. (jur.) 1) Begäring, hvaråt man ger laga stadfästelse. — 2) Sålunda erhållen gåfva. — *Syn.* *Se Gåfva.*

DONATIONSHERRMAN, n. 5. Herman, erhållt genom donation (hem. 4).

DONERA, v. a. 4. (jur.) Bortgifva något, med laga stadfästelse deraf. — *Syn.* *Se Gifva.* — *Donerande*, n. 4. o. *Donering*, f. 2.

DONLÄGIG, a. 2. (bergsbr.): det tyska *donlagig* Som är hvarken lodrät eller vägrät; lutande, sluttande. *D. linie, yta, gång.* — *Donlägigt*, adv. [-lägrig.]

DONLÄGIGHET, f. 3. sing. (bergsbr.) Egenheten att vara donlägig. [-lägrighet.]

DONLÄKT, donläkt, m. 3. (bergsbr.) Benämning på läkter, som fastspikas öfver tvärhjelkar, hvilka läggas på botnen af donlägiga gångar i grufvor.

DONNA, f. 1. (spanskt ord) Fru. — 2) (fam.) Mätress; glädjenymf.

DON QUIXOTE, dän kischä'ut, nom. propr. m. 1) Hjeltten i Cervantes' bekanta roman af samma namn, en äfventyrsälskande riddare, äfven kallad Riddaren af den Sorgliga skeppaden. — 2) (fig.) Person, som inlåter sig i dåraktiga företag, vurmär på äfventyr.

DONQUIXOTISK, dänkischä'ttisk, a. 2. Som liknar Don Quixote, hans karakter eller äfventyr.

DONQUIXOTTIAD, dänkischä'ttiad, m. 3. Donquixottiskt äfventyr.

DOP, n. 5. (af Doppa) *Se Döpsel.* *Bära till d-et*, stå fadder åt. — Bildar några sammansättningar, såsom: Barndop, Beckdop, Bloddop, hvilka ses på sina ställen. — *Ss.* *D-förrättning.* A. m. Benämningen har uppkommit deraf, att i kristna församlingens äldsta tider de, som döptes, nedsänktes (doppades) i vatten.

DOPATTEST, döpatä'sst, m. 3. Ett af prestman utfärdadt betyg öfver en persons födelseort, år och dag, då han föddes och döptes, samt dess föräldrar. — *Syn.* Dopsedel, Dopbetyg, Dopbevis. **DOPBETYG**, **DOPBEVIS**, n. 3. (mindre brukl.) *Se föreg.*

DOPBOK, f. 3. pl. — *böcker.* Bok, som skall finnas, en för hvarje församling, innehållande förteckning öfver alla der födda och döpta personer, med anteckning af den döptes namn, år och dag, då han blifvit född och döpt, föräldrars och faddrars namn, henvist och yrke, jemte moderns ålder och dopförrättarens namn.

DOPBÄCKEN, n. 5. *Se Dopfat.*

DOPDUK, m. 2. *Se Dopkläde.*

DOPFAT, n. 5. 1) Fat af messing, med drifvet arbete, och af olika storlek, som fordom, sedan döpsel i funt upphört, nyttjades till samma bruk och hade sin plats i funten. Kallas äfven Dopskål. — 2) (nu) Fat, af tenn eller silfver, i hvilket dopvattnet hålles och hvaröfver barnet, som skall döpas, vid själva förättningen hålles af presten.

DOPFUNT, m. 2. (af lat. *Fons*, källa) Stor och vid, rund, urhåkad, skålförmig sten, som under kristna församlingens äldre tider begagnades vid dopet, först på det sätt, att den, som döptes, till hela kroppen deruti nedsänktes, och sedan, då bösning med vatten blifvit införd, till förtäring för dopfattet (*se Dopfat*, 1).

DOPKLÄDE, n. 4. Liten utsydd duk af fin kambrick, batist o. s. v., hvarmed på vissa orter ett barn vid dopet, strax efter bösningen med vatten, öfverhöljes.

DOPKLÄDER, m. 3. pl. 1) Den hvita drägt, hvori fordom de, som döptes, voro klädda. — 2) Samteliga de kläder, hvori ett barn är klädt, då det skall döpas.

DOPLISTA, f. 4. Lista, innehållande förteckning på dem, som under loppet af någon viss tid blifvit födde och döpte i en församling, o. s. v.

DOPNAMN, n. 3. Det namn, någon fått i döpselen. — *Syn.* Döpselnamn, Kristningsnamn, Förnamn.

DOPPA, n. 3. *Se Doppande.*

DOPPA, v. a. 1. Nedsänka något i ett flytande ämne och genast åter uppdraga det. *D. fingret i vattnet. D. ett tyg i färgen. D. pennan i bläcket. D. bröd i soppspadet.* Man säger äfv. i hvardagstal: *D. grytan*, d. v. s. doppa bröd i grytan, då kött kokas. *D. lyus*, vid ljusstöping doppa ljusveckarna i ljusstjärnan, för att sedan hängas upp och aldrypa till nästa doppning. — *D.*, v. n. ell. *D. sig*, v. r. (pop.) Dyka.

DOPPANDE, n. 4. Handlingen, då man doppar. *Pennans d. i bläckhornet.*

DOPPRÖD, n. 5. Bröd, som antingen är bestämt att doppas eller blifvit doppadt i grytan, under det kött kokas.

DOPPENNINGAR, m. 2. pl. Afgift, som vid dop erlägges till presten, kyrkan och de fattiga.

DOPPING, m. 2. Ett slagte af Simfågellarna, med långdragen, kägelförmig, rak näbb, stora, långt bakut sittande ben, mycket långa, utåt klufna framfår, ingen stjärt, och korta, snåla vinglar.

Af detta slagte finnas i Sverige sex arter, alla i likhet med lommen lefvande uti insjöar. Kallas äfv. Hvassbak. Podiceps.

DOPPLJUS, n. 5. *Se Stöpljus.*

DOPPNING, f. 2. 1) *Se Doppande.* — 2) (pop.) Dykning.

DOPPSKO, m. 3. pl. — *skor.* Bestag af mesing eller jern i ändan af en sabelbalja, värjsläda eller kapp.

DOPPSKOSNÄCKA, f. 1. Snäcka, som liknar ett hugtigt, nedåt afsmalande och öppet rör, med glänsande färg. Finnes i alla haf. Dentalium.

DOPPSTÅNG, f. 3. pl. — *stänger.* (smid.) Rund jernstång med träskaft, som användes vid markiskt osundssmidet.

DOPSEDEL, m. 2. pl. — *sedlar.* *Se Dopattest.*

DOPSKÅL, f. 2. *Se Dopfat.*

DOPVÄTTE, n. 5. Det vatten, som vid barndop begagnas.

DOPVITNE, n. 4. *Se Fadder.*

DORAD, däråd, m. 3. (fr. *Dorado*) 1) Del-fin. — 2) Guldfisk.

DORISK, a. 2. Som har afseende på, tillhör, har sitt ursprung ifrån Dorien. (Byggn.k.) *D-a ordningen*, den äldsta och enklaste af byggnadsordningarna; igenkännes på triglyferna, som pryda mellanstycket på dess entablement, samt deraf, att den saknar löfverk i kapitålet.

DORN, dörn, m. 2. (tekn.) 1) Ett 6 till 12 tum långt, hårdadt stästycke af kvadratisk, rektangulär eller rund genomskärning, tillspetsadt efter en sakta aftagande pyramid eller kon. — 2) Jernstift i ett nyckelhål, till ledning för nycklar med ihåligt rör.

DORSAL, dårsål, a. 2. Som har afseende på ryggen.

DORSALFENA, dårsålféna, f. 1. (nat. hist.) Ryggfena på fiskar.

DOS, dos, m. 3. *Se Dosis.*

DOSA, f. 4. 1) Litet kärl med lock, vanligtvis af fyrkantig eller rund form, och af mångfaldigt olika ämnen, till förvarande af hvarjehanda saker, såsom snus, tobak, m. m., och som man med lätthet kan föra med sig, hvarat man går.

D. af guld, silfver, messing, bleck, sköldpadd, horn, ben, elfvenben, trä, papp, läder, näfver. Öppna, tillstuta en d. — Ingår i en mängd sammansättningar, med afseende på ämnet eller ändamålet, i. ex.: *Guld-, Silfver-, Sköldpadd-, Pappdosa, Snus-, Tobaks-, Konfekt-, Parlym-, Luki-dosa*, m. fl. — 2) Innehållet af en dosa. *Gå och köp en d. snus åt mig.*

DOSERA, v. n. 1. (från franskan) Slutta. — Skrifves af några äfv. *Dossera.*

DOSERING, f. 2. Sluttning. — Äfv. *Dossering.*

DOSIS, dössiss, m. 3. pl. *doser.* 1) Bestämmd myckenhet af ett läkemedel, som för hvarje gång bör intagas. *D. af detta medikament är ett skedblad i timmen.* — 2) (fig. fam.) Brukas i half skämtsam ton om vissa dåliga själsegenskaper, som man finner hos en annan. *Hon har en god d. egenkärlek, färfäga.* — Man säger och skrifer äfv. *Dos.*

DOSTA, dästta, f. 1. Apoteksort, som växer allmänt på bergiga ställen; blommar i Juli med rödletta blomvippor. Kallas äfven Konungsgräs. *Origanum vulgare.*

DOTATION, -- tschön, f. 3. 1) Begärfning med inkomster. *Jfr. Dotera.* — 2) Foud eller inkomster, som blifvit doterade.

DOTERA, v. a. 1. Begåfva med inkomster (så väl offentliga inrättningar som enskilda personer); anslå vissa inkomster åt. — *Doterande*, n. 4.

DOTERING, f. 2. Se *Dotation*.

DOTKOPP, då'tikå'pp, m. 2. (sjöf.) Plattbrunt trästycke, med ett halfrisikelformigt hål, genom hvilket ett stag ansättes. [Dokkopp.]

DOTTER, då'tur (uttalas äfv. af lägre klassen dötr), f. 2. pl. dötrar. Person af qvinnokönet med afseende på släktskapsförhållandet till dess föräldrar, eller den ena utaf dem. *Äkta, naturlig, äldre, yngre, adopterad, enda d. Herr och fru N. med d. Far och d. Mor och d. Yår, min d. Hon är d. o. . .* (Poet.) *Hafvels dötrar*, vägnarna. Bildar en mängd sammansättningar, såsom: Styfdotter, Svärdotter, Fosterdotter, Guddotter, Konunga-, Bond-, Borgare-, Torparedotter, m. fl. — 2) Uttryck af tillgifvenhet, ömhet, hvarmed personer af stadgad ålder och värnadsvärd karakter stundom tilltala unga fruntimmer, ehuru dessa icke äro deras verkliga dötrar. *Min d., sade den gode gubben till den främmande flickan, hör mig. — 3)* (i poesi och högre stil) Qvinnlig ättling af en viss släkt; äfv. qvinna, infödning i ett viss land. *O prinsessa, Vasars och Oraniers d.! Sveriges dötrar.* — 4) Benämning, som gifves åt nunnor i vissa klosterordnar. — 5) (fig.) Sägnes om kyrkor och stiftelser i allmänhet, hvilka utgått ifrån en annan (moderkyrka, o. s. v.). *Akademierna i Soissons, Marseille, m. fl., kallade sig Franska akademiens dötrar.* — Man brukar för denna bem. äfv. sammansättningarna *Dotter-* eller *Filialkyrka*, *Filiastiftelse*, o. s. v. — b) Sägnes om vissa egen-skaper med afseende på deras uppkomst, t. ex.: *Sanningen är tidens d., beundran är ofta en d. af okunnigheten*, o. s. v.

Anm. *Dotter* anses, liksom *Dygd*, vara härledd af *Duga*.

DOTTERBARN, då'ttrbårn eller dötrbårn (jfr. *Dotter*), n. 3. Den, som är född af en viss persons dotter. *Lilla Franciska är hans, hennes d. Hon är d. af grefve X.*

DOTTERDÖTTAR, då'ttrdöttr o. dötrdöttr (jfr. *Dotter*), f. 2. pl. — dötrar. Person af qvinnokönet, född af någon viss, ifrågavarande persons dotter. Sägnes med afseende på morfar eller mormor. *Hon är min, din, hans, hennes d. D. af grefve X. D-s dotter, son.*

DOTTERKYRKA, då'ttrj'yrka, f. 1. Se *Filialkyrka*.

DOTTERLIG, då'ttrl'igg, a. 2. Som tillhör, tillkommer en dotter, som kan fördras af en dotter, som en dotter vederbör. *D. ömhet, kärlek, tillgifvenhet.*

DOTTERTSON, då'ttr'sån o. dötr'sån (jfr. *Dotter*), m. 3. pl. — söner. Person af manliga könet, född af någon viss, ifrågavarande persons dotter. Sägnes med afseende på morfar eller mormor. *Han är min, din, hans, hennes d. D. af en grefve. D-s son, dotter.*

DOUCHE, se *Dusch*.

DRA, sammadragnet af *Draga*.

DRABANT, -bånt, m. 3. (t. *Trabant*) 1) Person, hörande till en frustes lifvakt, i äldre tider till fot, i sednare tider till häst. *Carl XII:s å-d-er.* — Se äfv. *Lifdrabant*, *Stånddrabant*. — 2) (fig.) a) Person, som alltid beledsagar någon; en *Fidus Achates*. — b) (mest i plur.) *Anhängare*. — 3) (astr.) *Himmelskropp*, som rör sig omkring en planet. *Månen är jordens d.*

Kallas äfven *Måne* eller *Biplanet*. — *Ss. D-corps*.

Anm. Ordet *Drabant* torde rätteligen böra härledas ifrån *Drabba*, v. n., då det ursprungligen skulle betyda: Stridsman, Kämpe.

DRABANTSAI, drabånt'sai, m. 2. Benämning på en sal uti kongl. slottet i Stockholm, der de vakthafvande lifdrabanterna fordor vara posterade.

DRABANTVAKT, f. 3. Vaktrupp, som utgöres af drabanter.

DRABBA, v. a. 1. Träffa, råka. Brukas numera endast i moralisk mening, om straff, olyckor, förluster o. s. v. *Ett svårt straff d-r öfverträdaren. En svår olycka, ett hårdt slag har nyligen d-t honom. Förinsten d-r mig ensam. Det skall d. honom själf, skall återfalla på hans eget hufvud.* — V. n. (förädl.) Strida (i krig), slåss. *D. med fienden.* — *Syn. Se Strida.* **DRABNING**, f. 2. Mindre betydlig, merendels tillfällig och på det hela ej afgörande strid med fienden i krig. *Komma i d., hafva en d. med fienden.* — *Syn. Se Strid.*

Anm. *Drabning* är en tillfällig, ej afgörande, mindre betydlig strid; *Träffning* detsamma, men af önnu mindre betydighet; *Fältslag* eller *blott*, *Slag*, *Slagning*, *Batalj*, en ordnad strid med större bårmassor, i uppställt stadgning, och beräknad på att blifva afgörande.

DRABBTYG, n. 3. (gam.) Krigsredskap.

DRACHMA, dråkma, m. 3. pl. *drachmer*. Medicinalvigt, utgörande $\frac{1}{8}$ af ett uns, = 3 skrupel eller 60 gran.

DRACONISK, se *Drakonisk*.

DRAF, drav, m. 2. sing. Hylsorna af malt, som återstå efter beredning af dricka, och vanligtvis användas till föda åt kreatur. *Den för-lorade sonen måste äta d. med svinen.*

DRAFVEL, dråvl, n. 3. sing. Dumt, dåraktigt, onyttigt prat. *Fara med d., prata dumheter, onyttiga saker.* — *Syn. Se Prat.*

DRÅG, n. 3. 1) Dragning: a) Hvarje särskilt gång, då man drager något. *Ett d. med en not, med en kard, med stråken på en violen, med en kam i hufvudet. Göra ett godt, lyckligt d., få mycket fisk i ett drag med not.* (Fig.) *Ett lyckligt d., lyckligt företag. I ett d., adverbialt uttryck, som betyder: på en gång, i en enda gång, t. ex.: Tömma något i ett d. (äfv. i två, tre d., o. s. v.), med en enda svällning, o. s. v. Det gick i ett d.* — Bildar några sammansättningar, såsom: *Notdrag*, *Stråkdirag*, m. fl. — b) Handlingen, då man gör ett streck med penna, pensel, stift, o. s. v.; äfv. själva strecket, som sålunda blifvit gjordt. *Göra ett d. med pennan, med penseln. Se här hans stil; hvilka vackra d.!* (I måltark.) *Djerfva d.*, utförda med säkerhet och ledighet, utan rådsela; ej petiga: (fig.) *måla med djerfva d.*, skildra frimodigt och med starka färger. — Ingår i sammansättningarna: *Penndrag*, *Penseldrag*, m. fl. — c) Flyttning af en bricka eller pjes i dam- eller schackspel. *Göra ett felaktigt d. Detta d. kostar dig drottningen.* — 2) Luftens strömmande genom någon sin öppning, springa, utifrån in i ett rum, o. s. v. *Här är ett förfärligt d. Man bör noga akta sig för d., ty de förorsaka många sjukdomar.* — Bildar sammansättningarna: *Lufdrag*, *Fönster-, Dörr-, Våg-, Goldrag*, m. fl. — 3) (fig.) Handling eller yttrande, som röjer en människas karakter, lynne, tänkesätt. *EU vackert, ädelt, fullt, slugt, qvickt, oförväget d.*, som röjer vackra eller dåliga grund-

solter, slughet, o. s. v. *Ett d. af ädelmod, af menniskoförakt, af dödsförakt, af riddarfähget. Ett historiskt d.,* af historien omförmäldt. *D. är ens lefnad.* — Bildar sammansättningar: *Karakters-, Snille-, Själls-, Lefnadsdrag.* — 4) Förhållandet, då tjenstefolk, till förmån för släktningar eller bekanta, från sitt husbondfolk undansvillar mat eller andra förnödenhetsartiklar. — 5) Se *Gädd-drag*. — 6) (jäg.) Se *Gillerbösser*.

DRAGA, v. a. 3. Ind. pres. sing. *Drager*; part. pass. *Dragen*. Sammandrages i presens sing. till *Drar*, och i pres. plur. samt inf. till *Dra*, dock endast i hvardagstal och samtalsstil, ej i den mera värdade stilen. 1) Medelst användande af kroppskraft, med hand, arm, fot, o. s. v. eller med hela kroppen, flytta någon eller något närmare intill sig eller föra det baketter sig. Sägnes äfv. om djur och liflösa ting. *D. någon till sig. D. till sig ett fat på bordet. D. en hälke, en dragkärrva. D. någon på hälke. Hästarne d. vagnen. Ängvagnen drog tio lastvagnar. D. skjortan öfver hufvudet. D. läcket öfver sig. D. någon med sig, föra med sig. Han drog mig på (på) sig, han drog mig, så att jag föll öfver honom. D. någon i kappan, rocken, fatta ens kappa, rock, och draga derpå, för att derigenom gifva honom tecken angående något. D. någon i skägget. D. någon afsides, föra afsides. D. värjan, draga den ur skidan; d. värjan emot någon, göra det i afsigt att dermed anfälla någon. — Brukas äfv. neutralt, t. ex.: Hästarne d. jemt. D. i ett rep, hålla i ett rep och draga det. D. på en klocksträng. D. på en tornklocka, draga låget, hvarmed en tornklocka sättes i rörelse. D. på värjan, draga den ett stycke ur skidan. I utsträckt eller figurlig bemärkelse förekommer *Draga* i flera talesätt, såsom: *D. not*, fiska med dragnot. *D. tråd*, förfärdiga metalltråd. *D. guld*, förfärdiga guldtråd. *D. någon ur fängsel*, befria honom derifrån. *D. någon för rätta*, anklaga, instämna någon till domstol. *D. en sak för domaren*, göra en sak anhängig vid domstol. *D. en knif*, hvissa den. *D. vefven på en slipsten*, äfv. blott *d. en slipsten*, kringrida dess vef vid slipning. *D. trupper ifrån en provins*, en garnison ur en fästning, flytta dem derifrån. *D. pennningar ur skattkammaren*, uttaga pennningar derifrån. *D. någon till råds*, rådfråga någon. *D. någon på sin sida*, öfvertala någon att bistå sig, göra någon till sin anhängare. *D. andan*, andas; äfven (fig.) hämta sig, sansa sig, komma till besinning. *D. lott, stack*, se *Lott*, *Stack*. *D. lotteri*, förrätta dragningen vid ett lotteri. *D. vaxel*, utställa en vaxel. *D. vaxel på någon*, äfv. blott *d. på någon*, genom vaxelbref anvisa på någon för en deruti uppgifven summas betalande (se f. 6. *Vaxel*). *D. fördel, nytta af*, till sin fördel, nytta begagna. *D. omsorg, försorg*, se *Omsorg*, *Försorg*. *D. i betänkande*, veka att göra något. *D. ranta*, inkomst af något, hafva, uppbära r., i. *D. följer af bevisna satser eller fakta*, derifrån sättes förnuftsfullt leda sig till vissa andra satser, förhållanden, omständigheter. (Fig.) *D. på sig*, yttra tecken till tvekan. (Fig. fam. o. pop.) *Den spiken drog*, det hjälpte, gjorde verkan. *D. någon ifrån något*, förmå någon att öfvergifva, t. ex.: *D. någon ifrån dåliga sällskaper. D. in staten*, börja att lifva mer inskränkt än*

förut. — *D. af*, se *Afdraga*, 1, 2 o. 3. *D. af sig* (kläder), se *Afdraga*, 1. — *D. bort*, se *Bortdraga*. — *D. efter sig*, (fig.) hafva i följe, t. ex.: *denna förseelse drar efter sig svåra olägenheter.* — *D. fram*, se *Framdraga*. — *D. ifrån*, *för*, *igen*, *ihop*, se *Framdraga*, &c. — *D. in*: a) se *Indraga*; — b) *Inskaffa*, *inbringa*, t. ex.: *han drar in mycket pennningar genom sin talan i mätning; den handeln drar in pennningar i landet, i statskassan;* — c) *Se Draga* i sig, bem. 3. — *D. i sår*, draga åtskilts. — *D. med*, se *Meddraga*. *D. med sig*, äfv. föra med sig, hafva i följe, t. ex.: *Små fel d. ofta svåra olyckor med sig; en enda bankruttför drager ofta många med sig i fallet.* — *D. ned*, *omkring*, se *Neddraga*, *Kringdraga*. — *D. på*: a) *Draga starkare*; äfv. *fortlara* att draga. — b) *Göra någonting* (fäskare, fortare, med mer eftertryck; äfv. *fortlara* med något. — c) *Gifva någon dugtigt med stryk.* — *D. på sig* eller *blott d. på* (kläder, o. d.), se *Pådraga*. *D. på sig*, äfv. *ådraga* sig. — *D. sönder*, *till*, *tillbaka*, *ändan*, se *Sönderdraga*, &c. (Fig.) *D. till sig*, locka till sig, tillvinna sig vänskap, aktning, välvilja, kärlek af, t. ex.: *Med sitt behagliga sätt drar hon alla till sig.* — *D. upp*: a) *Se Uppdraga*. — b) *D. upp ett ur*, genom uryckels kringvridande i ett hål på urtafan draga tillbaka den uttupna keojan, så att uret kan fortlara att gå. — c) (fig.) *D. upp någon ifrån intet*, upphjälpa någon ifrån en ringa ställning i sambället till ära och anseende. — *D. är, ut*, se *Urdraga*, *Uldraga*. *D. ut på tiden med något*, uppskjuta, fördröja verkställandet, utförandet af något. — *D. åt*, se *Åtdraga*. *D. åt sig*, draga närmare till sig. — *D. öfver*, se *Öfverdraga*. *D. öfver sig*, betäcka sig med; se äfv. *Ådraga* sig. — *D. öfverens*, *D. ens*, *D. sams*, *D. jemt*, se *Öfverensstämma*. — 2) (om fartyg, o. s. v.) *Kunna bära*. *Skeppet d-ger 1000 laster.* — *Deraf Dräglighet*. — 3) (både aktivt och neutralt) Sägnes om vissa ämnen, som utöfva den verkan på andra, att dessa närma sig intill dem. *Magneten drager jernet. Magneten drar-r*, säges skämtvis om älskande, som söka alla tillfällen att träffa hvarandra; äfv. om personer med afseende på deras hufvudbøjelser. *EU medel, ett plåster, som drar elaka vätskor ur kroppen. D. saften ur örter. Detta plåster drar starkt. Slå och d.*, säges om vätskor, som man låter stå och draga i sig saften af något ilagdt. *D. i sig, d. in*, suga åt sig, insupa, uppsupa, t. ex.: *Delta ämne å-ger i sig fuktighet ur luften. D. upp, är, ut*, se *Uppdraga*, &c. — 4) Med penna, blyerts, krita o. s. v. göra streck, linier. *D. ett streck med penna, blyerts, kol, svart- eller rödrika. D. en linie vinkelrätt emot en annan. D. en kordong*, se *Kordong*. — *D. upp*, se *Uppdraga*. — 5) Erfordra, behöfva. Sägnes i fråga om tillverkningar eller om ämnen, som förbrukas till något visst behof. *Han drar stora skor*, har stora fötter och behöfver stora skor. *Han drar mycket kläde till en rock*, det går mycket kläde åt till rock åt honom. *Klädnungen drar 20 alnar tyg*, dertill åtgå 20 alnar. *Den ugnen drar mycken ved*, det går mycket ved åt till den. — *Syn. Fordra*, *Kräfva*, *Behöfva*. — 6) *D. en bösspipa*, reffa den. — 7) (i spel) *D. ett kort*, slå ut ett kort; äfv. uttaga ett kort ur leken; äfv. uppslå ett kort. — V. n. c. *imperz*. 1) (neutral) a) *Täga*. Sägnes både om anföraren och de tågande. *När Alexander d. St. drog*

emot Perserna. När Grekerne drogo mot Troja. *D. i fält, i striden.* — *Syn.* Se *Tåga.* — *b)* Flytta ut till främmande land och der bosätta sig. Säges icke gerna om enskilt person, såvida han icke är åtföljd af familj och tjänare, och då helst, om de äro talrika. *Josef och Maria med deras Son drogo till Egypten.* — *Syn.* Se *Flytta.* — *c)* Resa till en afhängen ort. Brukas i denna bem. helst, då resan sker till fots. *Han har antagit pilgrimsdrägen och dragit till Jerusalem, till Rom.* — *Syn.* Färdas, Vandra. — *d)* (fig.) Säges om moln, skyar, o. s. v. *Se, huru fort molnen d. öfver himlakvalvet, genom rymden.* — *Syn.* Tåga, Segla, Drifva, Fara, Ila, Fly. — *D. af, d. bort, d. sin väg,* begifva sig bort. *D. af med,* bortföra. — *D. fram,* läga, färdas fram. — *D. ihop:* Samla sig, samlas. (Impersonelt, fam.) *Det drar ihop till regn, snö,* säges, när himmelen småningom öfverdrages med moln. — *D. undan,* tåga, färdas, begifva sig undan. — *D. ut, utläga,* utflyta. *D. ut i fält.* *De hafva d-git ut ur landet.* — *D. åstad,* begifva sig på väg. — Hit höra äfven de i det lägre språket förekommande svordomsuttrycken: *Drag ell. dra åt helvete, åt Blåkulla, åt skogen, åt Helsingland, åt ell. till sandens, för him i våld!* &c. när man vill uttrycka missnöje med en persons tal eller handlingsätt. — *2)* (Impersonelt) Dröja. *Huru länge det drar, så blir det väl ändå allvar till slut.* — Man säger oftare: *D. om, D. ut, D. ut på tiden,* t. ex.: *Det drog länge om, innan han kom. Det drog längre ut, än man trod. Det drog ut på tiden, innan vi fingo svar.* *D. ut på tiden med:* *a)* (neutralt) Fördröja, t. ex.: *Han drog ut på tiden med sitt svar, sitt beslut.* — *D. på orden,* tala långsamt. — *b)* (Impersonelt) Dröja, t. ex.: *Det drog länge ut på tiden med det.* — *Jfc. Utdraga.* — *3)* (Impersonelt) *a)* Säges, då luften genom någon sin öppning strömmar nitifrån in i ett rum, o. s. v. *Det drar genom väggen, golvet, fönstret.* *Det drar starkt, der jag sitter.* *Det drar på mig, på axeln.* — *b)* Blåsa lindrigt. *Blåser det ute? Ah ja, visst drar det något.* — *c)* Säges om luftdrag i en kakelugn, hvarigenom eldningen befordras. *Det drar bra i denna kakelugn.* — Man säger äfv. neutralt: *röken drar ut, drar väl ut,* när han utgår ifrån en eldstad genom skorstenspipan, utan att stå in i rummet: *röken drar i'n,* när han tvärtom till någon del står in. — *4)* Se *V. a. 3.* — *5)* (Impersonelt) *Det drar i armen, i benet, i foten,* det kännes liksom dragningar i armen, &c. — *6)* Förekommer neutralt i åtskilliga talesätt, såsom: *D. efter andan,* vara mycket andfädd och göra djupa andetag; äfv. (fig.) bjuda till att hämta sig, sansa sig. *D. på muunen,* le lindrigt. *D. på något,* tveka i sitt beslut om något, t. ex.: *Han drog på det,* han tvekade, hvad han skulle säga, svara. — *7)* (i schack, dam, o. s. v.) Flytta. Se äfv. *V. a. 7.* — *8)* (jäg.) Säges om morkullans flygt morgnar och aftnar. Eljest Sträcka. — *D. sig, v. r. 1)* *a)* Slåpa sig. Brukas i denna bem. mindre ofta. *Sårad, döende drog han sig bort till hennes lik.* — Förekommer mest i förbindelse med vissa partiklar, oftast i fig. mening, t. ex.: *D. sig fram,* hjälpa sig fram. *D. sig igenom,* hjälpa sig ur en svårighet; hjälpa sig fram. — *b)* Förflytta sig. *Vänderne drogo sig till kusten.* *Värken har d-git sig till armen.* — *D. sig ifrån,* aflägsna sig ifrån; äfv. öfvergifva ens sällskap, umgänge. — *D. sig ihop, tillsammans:* *a)* Genom samman-

dragning minskas till vidd och omfång; — *b)* Samla sig. *Ell. ordar drar sig ihop.* Impersonelt säges äfv.: *Det drar sig ihop till regn, snö, full väder;* jfr. *V. n. 1, d.* — *D. sig i'n:* *a)* Ingå, inträda, begifva sig in; — *b)* (om vätskor) Insugas, insopas. — *D. sig tillbaka,* gå, vika tillbaka. — *D. sig undan,* aflägsna sig; äfv. undvika; äfv. vägra, neka att göra något. — *D. sig ur en fara, förlagenhet, knipa,* o. s. v., laga, att man oskadd kommer ur en fara, o. s. v. — *c)* Draga på kroppen; sträcka på sig; draga, höja på axlarna. Förekommer i denna bem. endast i några talesätt, t. ex.: *Gå och dra sig,* gå och slå dank, stryka sysslösls omkring. *Ligga och dra sig,* ligga och sträcka sig; äfv. ligga och lätjas länge på morgnarna. *Dra sig för något,* visa tecken, att man gerna vill undvika något. — *2)* (om ur) Gå för fort eller för långsamt. *Uret drar sig, drar sig före ell. förut, efter.* — *3)* *Stå och dra sig,* säges om födoämnen, hvilka blötas i någon vätska. — *4)* *D. sig till minnes* (här egentl. aktivt), erinra sig, återkalla i sin minne. — *Dragas* eller sammendr. *Dras,* v. d. *1)* (egentl. *a)* (föga brukl.) Hålla i hvarandra och draga hvar åt sitt håll, af alla krafter, för att blifva rådande den ene på den andre. *Pojkarna brottas och dras beständigt.* — *b)* (om hästar för en vagn) Draga hvar åt sin sida. *Hästar dras ofta usfr backar.* — *2)* (fig.) Strida, tvista. *De dras alltjemt med hvarandra,* äro alltjämt i tvist och strid, klyvas beständigt. *D. med någon,* halva någon på halsen, vara besvärad, plågad, halva påhäng af någon, halva att tvista, strida med någon, t. ex.: *hafva en fattig släktunge, ett elakt tjänstefjon, en vanartig son att dras med.* *D. med något,* lida, plågas af, t. ex.: *D. med en svag helsa, en sjuklig kropp, en långvarig sjukdom, med nöd och brist, med många besvärigheter,* o. s. v. *D. med döden,* vara i själlaget. *D. om, strida, tvista, täfva om.* — *Syn.* Se *Strida, Tvista, Täfva.*

DRAGANDE, n. 4. Handlingen, då man drager (se *Draga,* v. a. 1, 3, 4, 6). *a)* *D. af en kalle* ell. en kälkes d. *Värjans d. En persons d. ur fängelset.* — *b)* *Magnetens d. Plåstrets d. pinar honom.* — *c)* *Ett strecks, en linies d.* — *d)* *En bösspipas d.* — *Adj. p. 1.*

DRAGANDE, n. 4. Handlingen, då man drager (se *Draga,* v. a. 3, o. v. n. 3, a). *a)* *Ett d. ämne. D. plåster* (vanligare Dragplåster). *D. kraft,* se *Dragkraft.* — *b)* *Helt rum, fönster,* o. s. v. Vanligare *Drägi.* — *2)* *På d. kall och embetes vägnar,* ordformel, som tillägges i slutet af en förordning, ett offentligt tillkännagifvande utaf någon embetsmyndighet, och betyder: i kraft af det embete, jag, vi beklåda.

DRAGANT, dragant, n. sing. Ett slags hvit eller gulaktigt kåda af Dragantbusken. Kallas äfv. Gummidi Dragant.

DRAGANTARBETE, dragantarbete, n. 4. Konstgjorda figurer, som tillverkas af i vatten upplöst hvitt dragant med tillblandning af strösocker.

DRAGANTBUSKE, m. 2. pl. — *buskar.* En buskväxt i Mindre Asien, ur hvars stängel Gummidi dragant antingen af sig sjelft eller efter inskränning utsippar. Astragalus verus.

DRAGANTKORG, m. 2. (sockerbag.) Liten korglik figur af postillagedeg, och fylld med frukter eller blommor af samma ämne.

DRAGANTPAPPER, n. 3. Ett slags papper, som begagnas till målning i olja och med vattenfärger.

DRAGANTSLEM, n. 3. sing. Det tjocka, klistertartade stämnet af gummi dragant, då det blifvit upplöst i vatten.

DRAGANTSIRAP, m. 3. Benämning på en lösning af 16 delar socker i 9 delar dragantslem.

DRAGARE, m. 5. 1) Person, som drager. Brukas för denna bem. endast i sammansättningar, t. ex.: Vatten-, Vin-, Bref-, Guid-, Träddragare. — 2) Husdjur, indöfvadt till lastdragning, såsom hund, ox, åsna. Brukas helst om oxar. — *Syn.* Dragkreatur, Dragök, Lastdjur, Lastdragare. — 3) (föga brukl.) Arbetsbi.

DRAGAS, v. d. 1. Se under *Draga.*

DRAGBAND, n. 3. 1) Band, hvarigenom något drages tillsammans, t. ex. vid öppningen till en pung. — 2) Band, fastadt i ett föremål, för att lättare kunna draga det.

DRAGBAR, a. 2. (vetsensk.) Som låter dragas ut sig till en tråd. — *Dragbarhet,* f. 3.

DRAGBARR, m. 2. Se *Dragskruf.*

DRAGBRUNN, m. 2. Brunn, der vattnet uppföras genom dragning på en pumpstång.

DRAGBULT, m. 2. Se *Dragspik.*

DRAGBÅR, f. 2. Se *Bår.*

DRAGBÄNK, m. 2. Sjellva ställningen, som begagnas vid träddragning, och hvarvid dragskifvan är fastad.

DRAGEN, part. pass. af *Draga.* Brukas nästan adjektivt i uttrycket: *D-el svärd,* blottadt svärd.

DRAGÉE, draché, m. 3. (fr.) Frukt eller kryddor, öfverdragna med socker.

DRAGFRI, a. 2. Fri för drag (bem. 2). *Ell d-t rum.* — *Dragfrihet,* f. 3.

DRAGFULL, a. 2. Säges om rum, o. s. v., der det är brukat drag (bem. 2). *Ell d-t rum.* — Ordet brukas mindre ofta; man säger hellre *Drägi.*

DRAGG, m. 2. Litet jernankar med fyra armar och flyt, men utan stock, hvilket begagnas att fasthålla mindre fartyg till ankars, och att ifrån sjö- eller flodbotten uppliska sjunkna saker.

DRAGGA, v. n. 1. Med dragg söka efter sjunkna saker, drunknade människor, o. s. v. *Man har d-t, men utan att återfinna det förlorade.* *D. efter något, efter en drunknad.* — *Draggande,* n. 4. o. *Draggning,* f. 2.

DRAGHAF, m. 2. pl. — *häfvar.* Ett slags fiskredskap, bestående i en stor häf, som drages af tvänne personer i små åar och bäckar. Kallas äfv. *Glp.*

DRAGHÅL, n. 3. 1) (i allmänhet) Hål, hvarigenom något drages. — 2) Fint hål i en dragskifva (se d. o.). — 3) Litet hål, öppning, för luftdrag, på ugnar, o. s. v.

DRAGHÄST, m. 2. Häst, som användes till lastdragning. Kallas så till skillnad ifrån Vagns- och Ridhästar. — *Syn.* Arbetshäst; Dragare.

DRAGIG, a. 2. Der det är mycket drag (bem. 2). *Ell d-t rum.* — *Drägiighet,* f. 3.

DRAGJERN, n. 3. Se *Dragskifva.*

DRAGKEDJA, f. 4. Kedja, hvarmed något drages.

DRAGKISTA, f. 4. Möbel af trä, till förvaring af hvarjehanda, isynnerhet linne och klädespessedar, och till detta ändamål försedd med dragglådor, samt liknande en större byrå utan klaff.

DRAGKLINGA, f. 1. eller

DRAGKNIF, m. 2. pl. — *knifvar.* (tekn.) Tunt, bredt ståltycke med hvassa kanter, hvarmed fina arbeten glättas.

DRAGKOLF, m. 2. pl. — *kolfvar.* (jäg.) Verktyg, bestående af en jernst, stor som en laddstock, med tillsats af en klufven och filhackad kolf, hvarmed grafrost eller hård krutskorpa borttages ur bösspipor.

DRAGKRÄFT, f. 3. 1) (fys.) Egenskapen hos kropparnes partiklar, att draga hvarandra till sig och bilda en sammanhängande massa. Kallas äfv. Attraktion, Attraktionskraft. — 2) (fig.) Förmågan hos en människa, att genom skönhet, behag, vet, älskvardhet och godhet tillvinna sig andras kärlek eller tillgifvenhet. Äfv. Dragningskraft.

DRAGKREATUR, --- är, n. 5. Se *Dragare,* 2.

DRAGKÄRRA, f. 3. Liten kärra, ämnad att dragas af människor, till transport af hvarjehanda saker.

DRAGLIM, n. 3. Ett slags lim, som tillredes af vid garfverierna affallande skinnläppar eller af färben, med tillblandning af alun, och användes vid pappersbruk till papperets limning. Kallas äfv. Hornlim.

DRAGLINA, f. 4. Lina, hvarmed något drages, t. ex. de linor, hvarmed hästar draga en vagn, eller sådana, med hvilka mindre fartyg och hästar dragas uppför lodder, o. s. v.

DRAGLUCKA, f. 1. 1) Lucka, som öppnas och stänges medelst dragning fram och tillbaka. — 2) Lucka, hvarigenom luftdrag erhålles, då hon öppnas, t. ex. på ugnar.

DRAGLUFT, m. 3. sing. Luftström, som förorsakar drag (bem. 2).

DRAGLÅDA, f. 4. Låda, som kan dragas ut och skjutas in, t. ex. på en dragkista, ett skrivbord, i en chiffonnié, o. s. v.

DRAGLÄDER, n. 3. Se *Dragrem,* 2.

DRAGMASKIN, -maskin, m. 3. 1) Maskin, som brukas vid kändning af bomull, bestående af fyra valsar, där ena parat framför det andra, hvarmedelst bomullen utdrages till tätar. Kallas äfv. Sträckmaskin. — 2) Se *Blyerind.*

DRAGMEDEL, n. 3. (med.) Medel, som användes utvetses, för att draga onda vätskor ur kroppen, t. ex. dragplåster.

DRAGNING, f. 2. 1) Handlingen, då man drager eller något drages (se *Draga,* v. n. 1). *D-en af en värja* eller *en värjas d. Vefvens d. på en stipsen.* — 2) *En räkkniss d. på strängeln.* *D. af metallräd.* *En d. på mun,* ett knappt märkbart smäleende. — Ingår i några sammansättningar, såsom: Träddragning, m. fl.

— 2) Verknigen, då ett ämne drages af ett annat. *Jernets d. af magneten.* *Osunda vätskors d. ur kroppen.* — 3) Handlingen, då en linie, ett streck drages. *En rät linies d. ifrån en punkt till en annan.* — 4) Den förrättningen, då vid ett lotteri, vare sig offentligt eller enskilt, eller ett lotterispel, de nummer uttagas, som blifva vinnande. *En d. vid ett nummerlotteri.* *D-en till lotteriet på bössan sker om Måndag.* — 5) (i vissa spel) Ett kort uppsläende eller uttagande ur leken, för att bestämma vinst och förlust. — 6) Flyttande, afbestämmande. *Truppers d. ifrån en ort.* — 7) (miljansnåde) Manöver, då en trupp marscherar i sned riktning åt sidan. Jfr. *Dragningsmarsch.* — 8) (fig.) Närande till, öfverensstämmelse med något. *Denna röda färg har en d. åt gull.* *Man finner i hans skrifter en viss d. åt Svedenborgs lära.* — 9) (med.) Känsla i en lem, liksom om någonting droge inuti densamma.

DRAGNINGSKRAFT, f. 3. Se *Dragkraft.*